

**Προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς
***I**

Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 5ης Μαΐου 2009 σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς (COM(2008)0543 – C6-0391/2008 – 2008/0211(COD))

(Διαδικασία συναπόφασης: πρώτη ανάγνωση)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,

- έχοντας υπόψη την πρόταση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο (COM(2008)0543),
 - έχοντας υπόψη το άρθρο 251, παράγραφος 2, και το άρθρο 95 της Συνθήκης ΕΚ, σύμφωνα με τα οποία του υποβλήθηκε η πρόταση από την Επιτροπή (C6-0391/2008),
 - έχοντας υπόψη το άρθρο 51 του Κανονισμού του,
 - έχοντας υπόψη την έκθεση της Επιτροπής Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου και τις γνωμοδοτήσεις της Επιτροπής Περιβάλλοντος, Δημόσιας Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων και της Επιτροπής Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας (A6-0240/2009),
1. εγκρίνει την πρόταση της Επιτροπής όπως τροποποιήθηκε·
 2. ζητεί από την Επιτροπή να του υποβάλει εκ νέου την πρόταση, αν προτίθεται να της επιφέρει σημαντικές τροποποιήσεις ή να την αντικαταστήσει με νέο κείμενο·
 3. αναθέτει στον Πρόεδρό του να διαβιβάσει τη θέση του Κοινοβουλίου στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή.

Θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που καθορίστηκε σε πρώτη ανάγνωση στις 5 Μαΐου 2009 εν όψει της έγκρισης οδηγίας 2009/.../ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη *Συνθήκη* για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 95,

έχοντας υπόψη την πρόταση της Επιτροπής^{||},

έχοντας υπόψη τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής¹,

αφού ζητήθηκε η γνώμη της Επιτροπής των Περιφερειών^{||},

Αποφασίζοντας σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 251 της Συνθήκης²,

Εκτιμώντας τα εξής:

- (1) Η καλή διαβίωση των ζώων συνιστά κοινοτική αξία που διαφυλάσσεται στο Πρωτόκολλο για την προστασία και την καλή διαβίωση των ζώων το οποίο έχει προσαρτηθεί στη Συνθήκη.
- (2) Στις 23 Μαρτίου 1998, το Συμβούλιο εξέδωσε την απόφαση 1999/575/ΕΚ για την εκ μέρους της Κοινότητας σύναψη της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς³. Η Κοινότητα, όντας συμβαλλόμενο μέρος αυτής της Σύμβασης, αναγνωρίζει τη σημασία της προστασίας και της καλής μεταχείρισης των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς σε διεθνές επίπεδο.
- (3) Στις 24 Νοεμβρίου 1986, το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία 86/609/ΕΟΚ⁴ με σκοπό την εξάλειψη των διαφορών μεταξύ των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που αφορούν την προστασία των ζώων τα οποία χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς. Από τότε που εκδόθηκε η εν λόγω οδηγία, εμφανίστηκαν περαιτέρω διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν εθνικά εκτελεστικά μέτρα τα οποία εξασφαλίζουν υψηλού επιπέδου προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς, ενώ άλλα εφαρμόζουν τις ελάχιστες απαιτήσεις που

¹ Γνώμη της 13ης Μαΐου 2009 (δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα).

² Θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 5ης Μαΐου 2009.

³ ΕΕ L 222, || 24.8.1999, σ. 29.

⁴ ΕΕ L 358, || 18.12.1986, σ. 1. ||

καθορίζονται στην οδηγία 86/609/ΕΟΚ. Κατά συνέπεια, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να περιλαμβάνει λεπτομερέστερους κανόνες, ώστε να μειωθούν οι διαφορές αυτές και να διασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

- (4) Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με την έκθεση της 5ης Δεκεμβρίου 2002 για την οδηγία 86/609/ΕΟΚ, κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει πρόταση αναθεώρησης της εν λόγω οδηγίας με πιο αυστηρά και διαφανή μέτρα στον τομέα των πειραμάτων σε ζώα.
- (5) Διατίθενται πλέον νέα επιστημονικά δεδομένα σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την καλή διαβίωση των ζώων, καθώς και την ικανότητα των ζώων να αισθάνονται και να εκδηλώνουν πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη. Επομένως, είναι απαραίτητη η βελτίωση της μεταχείρισης των ζώων που χρησιμοποιούνται σε επιστημονικές διαδικασίες, θέτοντας αυστηρότερα ελάχιστα πρότυπα για την προστασία των ζώων αυτών σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες επιστημονικές εξελίξεις.
- (6) Είναι *επιθυμητό* να συμπεριληφθούν συγκεκριμένα ασπόνδυλα είδη στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, *στις περιπτώσεις όπου* υπάρχουν επιστημονικά στοιχεία σχετικά με την πιθανή ικανότητα αυτών των ειδών να βιώνουν πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη.
- (7) Η παρούσα οδηγία θα πρέπει επίσης να *διέπει* τα έμβρυα και τις λοιπές εμβρυακές μορφές των σπονδυλωτών ζώων, *στις περιπτώσεις όπου* υπάρχουν επιστημονικά στοιχεία που αποδεικνύουν ότι, κατά το τελευταίο τρίτο της ανάπτυξης αυτών των μορφών, αυξάνεται ο κίνδυνος να βιώσουν πόνο, ταλαιπωρία και αγωνία, γεγονός που μπορεί επίσης να επηρεάσει αρνητικά τη μετέπειτα ανάπτυξή τους. Επίσης, σύμφωνα με τα επιστημονικά στοιχεία, η εφαρμογή επιστημονικών διαδικασιών σε έμβρυα και λοιπές εμβρυακές μορφές *ειδών θηλαστικών* σε πρώιμο στάδιο της ανάπτυξής τους, μπορεί να προκαλέσει πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη, σε περίπτωση που επιτραπεί στις μορφές αυτές, οι οποίες βρίσκονται ακόμα στην ανάπτυξη, να ζήσουν μετά τα πρώτα δύο τρίτα της ανάπτυξής τους.
- (8) *Η* χρήση ζώντων ζώων εξακολουθεί να είναι *αναγκαία* για την προστασία της υγείας ανθρώπων και ζώων καθώς και του περιβάλλοντος, *εντός των υφισταμένων επιστημονικών περιορισμών. Η παρούσα οδηγία ωστόσο αποτελεί σημαντικό βήμα για την επίτευξη του στόχου της πλήρους αντικατάστασης των διαδικασιών στις οποίες χρησιμοποιούνται ζώντα ζώα για επιστημονικούς σκοπούς μόλις τούτο καταστεί επιστημονικώς εφικτό. Για το σκοπό αυτό, η οδηγία προσπαθεί να διευκολύνει και να προωθήσει την προαγωγή εναλλακτικών μεθόδων και να εξασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες. Η παρούσα οδηγία επανεξετάζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και υπό το πρίσμα της εξέλιξης των επιστημονικών γνώσεων και των μέτρων προστασίας των ζώων.*
- (9) *Λαμβανομένης υπόψη της επιστημονικής προόδου, τα πειράματα σε ζώα εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό μέσο για να διασφαλισθεί πολύ υψηλό επίπεδο της έρευνας σε θέματα δημόσιας υγείας.*
- (10) Η φροντίδα και χρήση ζώντων ζώων για επιστημονικούς σκοπούς διέπεται από τις διεθνώς αναγνωρισμένες αρχές της αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης. Για να εξασφαλιστεί ότι οι μέθοδοι εκτροφής, φροντίδας και χρήσης ζώων σε διαδικασίες στην Κοινότητα εναρμονίζονται με αυτές των λοιπών διεθνών και εθνικών προτύπων εκτός της Κοινότητας, οι αρχές της αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης θα πρέπει να εξετάζονται συστηματικά κατά την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. *Η Επιτροπή*

διασφαλίζει υψηλό επίπεδο διαφάνειας όσον αφορά τη χρήση ζώων και ως προς την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την εφαρμογή μέτρων προστασίας των ζώων και την πρόοδο που επιτυγχάνεται για την αντικατάσταση των μεθόδων στις οποίες χρησιμοποιούνται ζώα.

- (11) Τα ζώα έχουν εγγενή αξία από μόνα τους, η οποία πρέπει να είναι σεβαστή. Επίσης, η κοινή γνώμη εκφράζει ορισμένους ηθικούς προβληματισμούς σχετικά με τη χρήση ζώων σε διαδικασίες. Επομένως, τα ζώα πρέπει πάντοτε να αντιμετωπίζονται ως ευαίσθητα όντα και η χρήση τους σε επιστημονικές διαδικασίες να περιορίζεται στους τομείς οι οποίοι προάγουν την επιστήμη και **τις βασικές γνώσεις, δεδομένου ότι τούτο μπορεί τελικά να αποφέρει οφέλη, επί παραδείγματι, για την υγεία του ανθρώπου και των ζώων ή το περιβάλλον. Για το λόγο αυτό, η περίπτωση χρήσης ζώων σε επιστημονικές διαδικασίες πρέπει να εξετάζεται μόνο όταν δεν υπάρχει εναλλακτική μέθοδος χωρίς τη χρήση ζώων.** Η χρήση ζώων σε επιστημονικές διαδικασίες που εντάσσονται σε άλλους τομείς κοινοτικής αρμοδιότητας πρέπει να απαγορευθεί.
- (12) Οι αρχές της αντικατάστασης, της μείωσης και της βελτίωσης πρέπει να υλοποιηθούν μέσω αυστηρής ιεράρχησης των απαιτήσεων για τη χρήση εναλλακτικών μεθόδων. Σε περίπτωση που η κοινοτική νομοθεσία δεν αναγνωρίζει καμία εναλλακτική μέθοδο, ο αριθμός των ζώων μπορεί να μειωθεί με τη χρήση άλλων μεθόδων οι οποίες είναι εύλογα και πρακτικά διαθέσιμες, καθώς και με την υλοποίηση στρατηγικών αναφορικά με τις δοκιμές, όπως η χρήση μεθόδων *in vitro* και άλλων μεθόδων που μειώνουν και βελτιώνουν τη χρήση ζώων.
- (13) **Σύμφωνα με τους στόχους της ανακοίνωσης της Επιτροπής, της 23ης Ιανουαρίου 2006, προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο «για ένα κοινοτικό σχέδιο δράσης για την προστασία και την καλή μεταχείριση των ζώων 2006-2010», η Επιτροπή θα πρέπει να καταβάλει προσπάθειες για την προαγωγή της καλής μεταχείρισης των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς διεθνώς, και ειδικότερα για την προαγωγή της αντικατάστασης, της μείωσης και της βελτίωσης των πειραμάτων σε ζώα μέσω του Παγκόσμιου Οργανισμού για την Υγεία των Ζώων και επιδιώκοντας την προσθήκη προτύπων καλής μεταχείρισης των ζώων στα κριτήρια βάσει των οποίων εκτιμάται η συμμόρφωση με την «ορθή εργαστηριακή πρακτική».**
- (14) Η επιλογή των μεθόδων και των ειδών που θα χρησιμοποιηθούν έχει άμεση επίπτωση τόσο στον αριθμό των ζώων που θα χρησιμοποιηθούν όσο και στην καλή διαβίωσή τους. Συνεπώς, η επιλογή των μεθόδων πρέπει να διασφαλίζει ότι επιλέγεται η μέθοδος που μπορεί να παρέχει τα πλέον κατάλληλα αποτελέσματα και που έχει τις περισσότερες πιθανότητες να προκαλέσει τον ελάχιστον πόνο, ταλαιπωρία ή αγωνία. Οι εν λόγω επιλεγμένες μέθοδοι πρέπει να χρησιμοποιούν τον ελάχιστον αριθμό ζώων που απαιτείται για να παραχθούν ■ αξιόπιστα αποτελέσματα, καθώς και να επιλέγουν τα είδη με τη χαμηλότερη νευροφυσιολογική ευαισθησία και που προσφέρονται περισσότερο για την παρεκβολή των αποτελεσμάτων στα είδη στόχους.
- (15) Οι επιλεγμένες μέθοδοι πρέπει να αποφεύγουν, κατά το δυνατόν, τον θάνατο ως καταληκτικό σημείο της διαδικασίας επειδή το ζώο βιώνει υπερβολικό πόνο λόγω του επικείμενου θανάτου. Όπου είναι δυνατόν, πρέπει να υποκαθίσταται από ένα λιγότερο βάνανσο καταληκτικό σημείο, το οποίο βασίζεται στις κλινικές ενδείξεις που προσδιορίζουν τον επικείμενο θάνατο, επιτρέποντας τη θανάτωση του ζώου με μια μη βάνανση μέθοδο και χωρίς περαιτέρω πόνο.
- (16) Η χρήση ακατάλληλων μεθόδων θανάτωσης ενός ζώου μπορεί να του προκαλέσει

μεγάλο πόνο, ταλαιπωρία και αγωνία. Ο βαθμός επάρκειας του ατόμου που εκτελεί αυτή τη διαδικασία είναι εξίσου σημαντικός. Επομένως, τα ζώα *θα* πρέπει να θανατώνονται μόνο από **εκπαιδευμένο και** εξουσιοδοτημένο άτομο και με μη βάνουση μέθοδο κατάλληλη για το είδος τους.

- (17) Είναι απαραίτητο να διασφαλιστεί ότι η χρήση ζώων σε διαδικασίες δεν συνιστά απειλή για τη βιοποικιλότητα. Ως εκ τούτου, η χρήση ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση σε διαδικασίες πρέπει να περιοριστεί στο απόλυτο ελάχιστο έτσι ώστε να καλύπτει τις βασικές ανάγκες της βιοϊατρικής αλλά και την έρευνα που αποσκοπεί στην προστασία των ειδών αυτών.
- (18) Με βάση τις τρέχουσες επιστημονικές γνώσεις, η χρήση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου σε επιστημονικές διαδικασίες εξακολουθεί να είναι απαραίτητη στον τομέα της βιοϊατρικής έρευνας. Λόγω της γενετικής τους ομοιότητας με τον άνθρωπο και τις ιδιαίτερα ανεπτυγμένες κοινωνικές ικανότητές τους, η χρήση των πρωτευόντων πλην του ανθρώπου σε επιστημονικές διαδικασίες θέτει συγκεκριμένα ηθικά και πρακτικά προβλήματα όσον αφορά την κάλυψη των αναγκών τους σε σχέση με τη συμπεριφορά και το περιβάλλον τους, καθώς και την κοινωνία, σε ένα εργαστηριακό περιβάλλον. Επιπλέον, η χρήση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου είναι ένα ζήτημα μεγίστης σημασίας για την κοινή γνώμη. Επομένως, η χρήση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου *θα* πρέπει να επιτρέπεται μόνο σε εκείνους τους τομείς της βιοϊατρικής που είναι καθοριστικής σημασίας για τον άνθρωπο και για τους οποίους δεν υπάρχουν ακόμα άλλες εναλλακτικές μέθοδοι, ■ ή ■ για την προστασία των αντίστοιχων ειδών πρωτευόντων πλην του ανθρώπου. Από τη βασική έρευνα που διεξάγεται σε διάφορα πεδία των βιοϊατρικών επιστημών μπορούν να προκύψουν, **σε κάποιο μελλοντικό στάδιο**, νέα σημαντικά στοιχεία για πολλές παθήσεις που απειλούν τη ζωή του ανθρώπου ή προκαλούν σοβαρή αναπηρία. ■
- (19) Η χρήση ανθρωποειδών πιθήκων, επειδή είναι τα πλησιέστερα είδη στον άνθρωπο με τις πλέον εξελιγμένες κοινωνικές ικανότητες και συμπεριφορά, *πρέπει να επιτρέπεται μόνο στην έρευνα που αποσκοπεί στην προστασία των εν λόγω ειδών, όταν επιβάλλεται η λήψη μέτρων σε σχέση με πάθηση που απειλεί τη ζωή του ανθρώπου ή προκαλεί αναπηρία και εφόσον κανένα άλλο είδος ή καμία εναλλακτική μέθοδος δεν είναι κατάλληλα για τους σκοπούς της διαδικασίας.* Το κράτος μέλος που επικαλείται την ανάγκη αυτή *πρέπει να διαβιβάσει τα αναγκαία στοιχεία για να ληφθεί απόφαση από την Επιτροπή.*
- (20) ■ Για να σταματήσει σταδιακά η αιχμαλωσία ζώων από το φυσικό περιβάλλον με σκοπό την εκτροφή τους, *θα πρέπει να πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατό ενδεδειγμένη επιστημονική μελέτη της σκοπιμότητας περιορισμού των χρησιμοποιούμενων ζώων σε ζώα προερχόμενα από αυτοδύναμες αποικίες εκτροφής.* Επομένως, η εκτροφή και η προμήθεια πρωτευόντων πλην του ανθρώπου *πρέπει να ακολουθεί μια στρατηγική με σκοπό την υποστήριξη και διευκόλυνση της προοδευτικής επίτευξης αυτού του στόχου.*
- (21) Ορισμένα είδη σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες είναι απαραίτητο να εκτρέφονται ειδικά για το σκοπό αυτό, έτσι ώστε το γενετικό και βιολογικό τους ιστορικό καθώς και η συμπεριφορά τους να είναι γνωστά στα άτομα που αναλαμβάνουν τις διαδικασίες. Αυτή η γνώση αυξάνει την επιστημονική ποιότητα και αξιοπιστία των αποτελεσμάτων και, επίσης, μειώνει τις διακυμάνσεις τους, οδηγώντας τελικά στην εκτέλεση λιγότερων διαδικασιών και στη μειωμένη χρήση ζώων. Επιπλέον, για λόγους καλής μεταχείρισης και προστασίας των ζώων, η χρήση ζώων από το φυσικό περιβάλλον σε διαδικασίες *πρέπει να περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις όπου ο σκοπός των διαδικασιών δεν μπορεί να επιτευχθεί χρησιμοποιώντας ζώα που έχουν*

εκτραφεί αποκλειστικά για χρήση σε αυτές.

- (22) Δεδομένου ότι το ιστορικό των αδέσποτων και άγριων κατοικίδιων ζώων δεν είναι γνωστό, καθώς και ότι η αιχμαλωσία και ο εγκλεισμός τους σε εγκαταστάσεις αυξάνουν την αγωνία τους, αυτά τα ζώα δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες.
- (23) Για την ενίσχυση της διαφάνειας, τη διευκόλυνση της αδειοδότησης του έργου και την παροχή κατάλληλων μέσων για την παρακολούθηση της συμμόρφωσης, πρέπει να θεσπιστεί κατάταξη της δριμύτητας των διαδικασιών με βάση το εκτιμώμενο επίπεδο πόνου, ταλαιπωρίας, αγωνίας και μόνιμης βλάβης που υφίστανται τα ζώα. ■
- (24) Από δεοντολογικής απόψεως, επιβάλλεται να οριστεί ένα ανώτατο όριο πόνου, ταλαιπωρίας και αγωνίας, πέρα από το οποίο τα ζώα δεν θα πρέπει ■ να υποβάλλονται σε επιστημονικές διαδικασίες. Για το σκοπό αυτό, **δεν πρέπει κατά κανόνα να επιτρέπεται** η εκτέλεση διαδικασιών που οδηγούν σε μεγάλο και ενδεχομένως παρατεταμένο πόνο, ταλαιπωρία ή αγωνία. Κατά την κατάρτιση κοινού μορφοτύπου για την υποβολή εκθέσεων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική δριμύτητα των εμπειριών του ζώου και όχι η εκτιμώμενη κατά τη δεοντολογική αξιολόγηση δριμύτητα.
- (25) Ο αριθμός των ζώων που χρησιμοποιούνται σε επιστημονικές διαδικασίες μπορεί να μειωθεί με την εκτέλεση διαδικασιών περισσότερες από μία φορές στα ίδια ζώα, εφόσον αυτή η τακτική δεν συνιστά απόκλιση από τον επιστημονικό στόχο ή δεν οδηγεί σε κακή μεταχείριση του ζώου. Ωστόσο, η **επανάχρηση** ζώων πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με την ελαχιστοποίηση τυχόν αρνητικών επιπτώσεων στην καλή διαβίωσή τους, λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική εμπειρία ζωής του εκάστοτε ζώου. Εξαιτίας αυτής της πιθανής σύγκρουσης, η **επανάχρηση** ζώων πρέπει να εξετάζεται κατά περίπτωση και να περιορίζεται μόνο στις διαδικασίες εκείνες όπου ο πόνος, η ταλαιπωρία και η αγωνία **που σωρεύονται αιτιολογούνται από δεοντολογικής πλευράς**.
- (26) Στο τέλος **εξουσιοδοτημένης** επιστημονικής διαδικασίας πρέπει να λαμβάνεται η πιο κατάλληλη απόφαση για το μέλλον του ζώου με βάση την καλή διαβίωσή του και τους πιθανούς κινδύνους για το περιβάλλον. Τα ζώα των οποίων διακυβεύεται η ευζωία πρέπει να θανατώνονται χρησιμοποιώντας μια μη βάνουση μέθοδο. Σε μερικές περιπτώσεις, τα ζώα θα πρέπει να αφήνονται ελεύθερα ή κάποια ζώα, όπως σκύλοι και γάτες, πρέπει να μπορούν να επαναπατριστούν σε οικογένειες, δεδομένου ότι *το επίπεδο ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης σχετικά με την κατάληξη αυτών των ζώων είναι ιδιαίτερα υψηλό*. Σε περίπτωση που οι εγκαταστάσεις επιτρέπουν τον επαναπατρισμό, είναι βασικό να εφαρμόζεται κάποιο σχέδιο που να παρέχει την κατάλληλη κοινωνικοποίηση των ζώων αυτών προκειμένου να **προωθείται** ο επιτυχημένος επαναπατρισμός τους, να αποφεύγεται η τυχόν περιττή αγωνία τους και να προστατεύεται η δημόσια ασφάλεια.
- (27) Για την ανάπτυξη μεθόδων in vitro χρησιμοποιούνται ζωικοί ιστοί και όργανα. Για την εφαρμογή της αρχής της μείωσης, **είναι επιθυμητό** τα κράτη μέλη || να θεσπίσουν προγράμματα για την κοινή χρήση οργάνων και ιστών των ζώων που θανατώνονται με μη βάνουσες μεθόδους.
- (28) Η καλή μεταχείριση των ζώων που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα και την επαγγελματική επάρκεια τόσο του προσωπικού που επιβλέπει όσο και εκείνου που εκτελεί τις διαδικασίες ή που επιβλέπει τα άτομα τα οποία φροντίζουν τα ζώα σε καθημερινή βάση. Για να διασφαλίζεται ικανοποιητικός βαθμός επάρκειας των ατόμων που διαχειρίζονται τόσο τα ζώα όσο και τις διαδικασίες

όπου χρησιμοποιούνται ζώα, οι δραστηριότητες αυτές πρέπει να εκτελούνται μόνο **σε εγκαταστάσεις και** από άτομα που διαθέτουν σχετική άδεια από τις αρμόδιες αρχές. Το κύριο ενδιαφέρον πρέπει να εστιάζεται στην επίτευξη και διατήρηση ενός ικανοποιητικού βαθμού επάρκειας, ο οποίος πρέπει να αποδεικνύεται πριν από τη χορήγηση ή την ανανέωση της σχετικής άδειας στα εν λόγω άτομα. **Η άδεια που χορηγείται από την αρμόδια αρχή και το έγγραφο που αποδεικνύει την επιτυχή ολοκλήρωση σχετικού κύκλου κατάρτισης αναγνωρίζονται αμοιβαία από όλα τα κράτη μέλη.**

- (29) Οι εγκαταστάσεις θα πρέπει να διαθέτουν επαρκείς χώρους και εξοπλισμό για να καλύψουν τις απαιτήσεις παροχής στέγης των ζωικών ειδών που χρησιμοποιούνται καθώς και για να επιτρέπουν την αποτελεσματική εκτέλεση των διαδικασιών, με τρόπο που να προκαλεί τη μικρότερη δυνατή αγωνία στα ζώα, **τόσο σε εκείνα τα οποία χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες όσο και στα ζώα συντροφιάς**. Οι εγκαταστάσεις πρέπει να λειτουργούν μόνο εφόσον διαθέτουν σχετική άδεια από τις αρμόδιες αρχές.
- (30) Για να διασφαλίζεται η συνεχής παρακολούθηση των αναγκών καλής διαβίωσης των ζώων, πρέπει να διατίθεται ανά πάσα στιγμή η κατάλληλη κτηνιατρική υποστήριξη. Επίσης, σε κάθε εγκατάσταση, η φροντίδα και καλή μεταχείριση των ζώων πρέπει να ανατίθεται σε ένα συγκεκριμένο μέλος του προσωπικού.
- (31) Θα πρέπει να αποδίδεται η μεγαλύτερη δυνατή προτεραιότητα στην καλή μεταχείριση των ζώων, στο πλαίσιο της συντήρησης, εκτροφής και χρήσης των ζώων. Συνεπώς, κάθε εγκατάσταση πρέπει να συστήσει ένα μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου, με κύριο καθήκον τη διαχείριση των ηθικών θεμάτων σε επίπεδο εγκατάστασης, την καλλιέργεια ενός κλίματος φροντίδας και παροχής κατάλληλων μέσων για την πρακτική εφαρμογή και έγκαιρη υλοποίηση των πρόσφατων τεχνικών και επιστημονικών εξελίξεων σχετικών με τις αρχές της αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης, με σκοπό την καλύτερη συνολική εμπειρία ζωής των ζώων. Οι αποφάσεις του μόνιμου οργάνου δεοντολογικού ελέγχου πρέπει να είναι ορθά τεκμηριωμένες και ανοιχτές σε έλεγχο κατά τη διάρκεια επιθεωρήσεων.
- (32) Για να μπορούν οι αρμόδιες αρχές να παρακολουθούν τη συμμόρφωση των εγκαταστάσεων με την παρούσα οδηγία, κάθε εγκατάσταση πρέπει, **στο μέτρο του δυνατού**, να τηρεί ακριβή αρχεία σχετικά με τον αριθμό, την καταγωγή και την κατάληξη των ζώων.
- (33) Τα πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου με ιδιαίτερα ανεπτυγμένες κοινωνικές ικανότητες, **καθώς και οι σκύλοι και οι γάτες**, πρέπει να συνοδεύονται από προσωπικό ιστορικό που να καλύπτει ολόκληρη τη διάρκεια ζωής τους από την περίοδο της γέννησης, για να μπορούν να απολαμβάνουν τη φροντίδα, παροχή στέγης και μεταχείριση που ανταποκρίνεται στις ιδιαίτερες ανάγκες και χαρακτηριστικά τους.
- (34) Η παροχή στέγης και φροντίδα των ζώων πρέπει να βασίζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες και χαρακτηριστικά κάθε είδους.
- (35) Στις 15 Ιουνίου 2006, η τέταρτη πολυμερής διαβούλευση των συμβαλλομένων μερών της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς ενέκρινε ένα αναθεωρημένο Προσάρτημα Α το οποίο ορίζει κατευθυντήριες γραμμές για την παροχή στέγης και φροντίδα των ζώων που χρησιμοποιούνται σε πειράματα. Η σύσταση της Επιτροπής 2007/526/EK της 18ης Ιουνίου 2007 σχετικά με τη χάραξη κατευθύνσεων για την παροχή στέγης και φροντίδας στα ζώα που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς

και άλλους επιστημονικούς σκοπούς¹ ενσωμάτωσε αυτές τις κατευθυντήριες γραμμές.

- (36) Παρατηρούνται διαφορές ανάμεσα στα κράτη μέλη όσον αφορά τις απαιτήσεις παροχής στέγης και φροντίδας των ζώων, οι οποίες συμβάλλουν στη στρέβλωση της εσωτερικής αγοράς. Επιπλέον, μερικές από αυτές τις απαιτήσεις δεν αντανακλούν πλέον τις πιο πρόσφατες γνώσεις σχετικά με τις επιπτώσεις των συνθηκών παροχής στέγης και φροντίδας τόσο στην καλή διαβίωση των ζώων όσο και στα επιστημονικά αποτελέσματα των διαδικασιών. Επομένως, είναι απαραίτητο να οριστούν, στην παρούσα οδηγία, οι ελάχιστες απαιτήσεις παροχής στέγης και φροντίδας **με την επιφύλαξη πάντοτε των εξελίξεων που βασίζονται σε νέα επιστημονικά δεδομένα**.
- (37) Για να είναι δυνατή η παρακολούθηση της συμμόρφωσης με την παρούσα οδηγία, τα κράτη μέλη πρέπει να διενεργούν τουλάχιστον *μία επιθεώρηση* ετησίως σε κάθε εγκατάσταση. Για να διασφαλιστεί η εμπιστοσύνη της κοινής γνώμης και να προαχθεί η διαφάνεια, *μία τουλάχιστον επιθεώρηση* || πρέπει να είναι αιφνιδιαστική. Τα κράτη μέλη *θα* πρέπει να εφαρμόσουν προγράμματα κοινών επιθεωρήσεων, προκειμένου να καλλιεργηθεί || περιβάλλον που ευνοεί την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και *εμπειρίας*.
- (38) Για να βοηθήσει τα κράτη μέλη στην εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, και με βάση τα πορίσματα που αναφέρονται στις εκθέσεις σχετικά με την εκτέλεση των εθνικών επιθεωρήσεων, η Επιτροπή πρέπει, όπου συντρέχει περίπτωση, να διενεργεί ελέγχους των συστημάτων εθνικών επιθεωρήσεων. Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για την αντιμετώπιση τυχόν ελλείψεων που θα αναφέρονται στα πορίσματα των εν λόγω ελέγχων.
- (39) Η πλήρης δεοντολογική αξιολόγηση των έργων που χρησιμοποιούν ζώα, η οποία είναι το βασικό κριτήριο για την αδειοδότηση έργων, πρέπει να διασφαλίζει την υλοποίηση των αρχών της αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης στα εν λόγω έργα.
- (40) Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλιστεί, τόσο από ηθική όσο και από επιστημονική σκοπιά, ότι κάθε χρήση ζώων αξιολογείται προσεκτικά με κριτήριο την επιστημονική εγκυρότητα, χρησιμότητα και συνάφεια ■ της εν λόγω χρήσης. Η βλάβη που ενδέχεται να προκληθεί στα ζώα πρέπει να συγκρίνεται με τα αναμενόμενα οφέλη του έργου. Συνεπώς, στο πλαίσιο της διαδικασίας αδειοδότησης έργων που περιλαμβάνουν τη χρήση ζώντων ζώων, πρέπει να διενεργείται ■ δεοντολογική αξιολόγηση **ανεξάρτητα από τα υπεύθυνα για τη μελέτη πρόσωπα**. Η αποτελεσματική υλοποίηση μιας δεοντολογικής αξιολόγησης πρέπει να επιτρέπει την κατάλληλη εκτίμηση της χρήσης οποιονδήποτε νέων επιστημονικών πειραματικών τεχνικών που μπορεί να ανακαλυφθούν.
- (41) Σε ορισμένες περιπτώσεις, λόγω της φύσης του έργου, του τύπου των ειδών που χρησιμοποιούνται και της πιθανότητας επίτευξης των επιθυμητών στόχων του έργου, είναι **ενδεχομένως** απαραίτητο να διενεργείται αναδρομική εκτίμηση. Δεδομένου ότι τα έργα μπορεί να διαφοροποιούνται σημαντικά όσον αφορά την πολυπλοκότητα και τη διάρκειά τους, καθώς και την αναμονή για την παραλαβή των αποτελεσμάτων, η απόφαση σχετικά με τη διενέργεια ή όχι αναδρομικής εκτίμησης πρέπει να λαμβάνει πλήρως υπόψη αυτές τις πτυχές.
- (42) Προκειμένου να διασφαλιστεί η ενημέρωση του κοινού, είναι σημαντικό να διατίθενται δημοσίως αντικειμενικές πληροφορίες σχετικά με τα έργα που χρησιμοποιούν ζώοντα

¹ EE L 197, || 30.7.2007, σ. 1.

ζώα. Η μορφή αυτών των πληροφοριών πρέπει να είναι τέτοια ώστε να μην παραβιάζει τα δικαιώματα κυριότητας ούτε να αποκαλύπτει εμπιστευτικές πληροφορίες. Ως εκ τούτου, οι εγκαταστάσεις πειραματισμού πρέπει να παρέχουν *στην αρμόδια αρχή δεδομένα, τα οποία μπορεί να είναι ποιοτικά ή ποσοτικά, σχετικά με τη χρήση των ζώων και να τα δημοσιοποιούν.*

- (43) Όσον αφορά τη διαχείριση των κινδύνων που απειλούν την υγεία ανθρώπων και ζώων, καθώς και το περιβάλλον, η κοινοτική νομοθεσία ορίζει ότι η διάθεση ουσιών και προϊόντων στην αγορά πραγματοποιείται μόνο μετά την υποβολή των κατάλληλων δεδομένων ασφάλειας και αποτελεσματικότητας. Ορισμένες από αυτές τις απαιτήσεις μπορούν να ικανοποιηθούν μόνο με την πραγματοποίηση δοκιμών σε ζώα, οι οποίες εφεξής θα αναφέρονται ως «δοκιμές κανονιστικού χαρακτήρα». Είναι απαραίτητο να ληφθούν ειδικά μέτρα για την αύξηση της χρήσης εναλλακτικών προσεγγίσεων και την εξάλειψη της περιττής επανάληψης δοκιμών κανονιστικού χαρακτήρα. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να αναγνωρίζουν την εγκυρότητα των δεδομένων των δοκιμών τα οποία προκύπτουν με τις μεθόδους δοκιμών που ορίζονται στην κοινοτική νομοθεσία.
- (44) Για να μειωθεί ο περιττός διοικητικός φόρτος εργασίας και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής έρευνας και βιομηχανίας, πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα ομαδικής αδειοδότησης πολλαπλών διαδικασιών δοκιμών κανονιστικού χαρακτήρα, χωρίς όμως να εξαιρούνται αυτές οι διαδικασίες από τη δεοντολογική αξιολόγηση.
- (45) Προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εξέταση των αιτήσεων αδειοδότησης και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής έρευνας και βιομηχανίας, πρέπει να οριστεί ένα χρονικό περιθώριο εντός του οποίου οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να αξιολογούν τις προτάσεις των έργων και να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την αδειοδότηση των εν λόγω έργων. Για να μην διακυβεύεται η ποιότητα της δεοντολογικής αξιολόγησης, μπορεί να απαιτηθεί πρόσθετος χρόνος για τις προτάσεις των πιο σύνθετων έργων, λόγω του πλήθους των εμπλεκόμενων ειδικοτήτων, των καινοτόμων χαρακτηριστικών και των πιο σύνθετων τεχνικών που εφαρμόζονται στα προτεινόμενα έργα. Ωστόσο, η παράταση των προθεσμιών για τη δεοντολογική αξιολόγηση πρέπει να αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα.
- (46) Η διαθεσιμότητα εναλλακτικών μεθόδων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην έρευνα με αντικείμενο την ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων. Τα κοινοτικά προγράμματα πλαίσια έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης παρέχουν πρόσθετη χρηματοδότηση για τα έργα που αποσκοπούν στην αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση της χρήσης ζώων σε διαδικασίες. Επομένως, για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της κοινοτικής έρευνας και βιομηχανίας, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη πρέπει να συμβάλουν στην ανάπτυξη και επικύρωση εναλλακτικών προσεγγίσεων.
- (47) Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων ιδρύθηκε στους κόλπους του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Επιτροπής και συντονίζει την επικύρωση εναλλακτικών προσεγγίσεων στην Κοινότητα. Ωστόσο, διαπιστώνεται μια ολοένα και μεγαλύτερη ανάγκη για την ανάπτυξη νέων μεθόδων και για την υποβολή τους προς επικύρωση. Για να καταστούν διαθέσιμοι οι απαραίτητοι μηχανισμοί σε επίπεδο κρατών μελών, κάθε κράτος μέλος πρέπει να ορίσει ένα εργαστήριο αναφοράς για την επικύρωση εναλλακτικών μεθόδων. Τα κράτη μέλη πρέπει να ορίσουν εργαστήρια αναφοράς που είναι διαπιστευμένα σύμφωνα με την οδηγία 2004/10/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Φεβρουαρίου 2004 για την

προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με την εφαρμογή των αρχών ορθής εργαστηριακής πρακτικής και τον έλεγχο της εφαρμογής τους κατά τις δοκιμές των χημικών ουσιών¹, για να διασφαλίζεται η συνεκτική και συγκρίσιμη ποιότητα των αποτελεσμάτων. **Επιπλέον, η αρμοδιότητα του Ευρωπαϊκού Κέντρου Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων πρέπει να επεκταθεί ώστε να περιλάβει το συντονισμό και την προώθηση της ανάπτυξης και χρήσης εναλλακτικών μεθόδων αντί των πειραμάτων σε ζώα.**

- (48) Διαπιστώνεται η ανάγκη να διασφαλιστεί μια συνεκτική προσέγγιση ως προς τις στρατηγικές δεοντολογικής αξιολόγησης και δεοντολογικού ελέγχου σε εθνικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη πρέπει να συστήσουν εθνικές επιτροπές δεοντολογίας και καλής μεταχείρισης των ζώων, οι οποίες θα παρέχουν συμβουλές στις αρμόδιες αρχές, καθώς και μόνιμα όργανα δεοντολογικού ελέγχου των εγκαταστάσεων, προκειμένου να προαγάγουν τις αρχές της αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης. Επομένως, το δίκτυο των εθνικών επιτροπών δεοντολογίας και καλής μεταχείρισης των ζώων θα πρέπει να συμμετέχει στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σε κοινοτικό επίπεδο.
- (49) Οι τεχνικές και επιστημονικές εξελίξεις στη βιοϊατρική έρευνα μπορεί να είναι πολύ γρήγορες, όπως και οι εξελίξεις στις γνώσεις σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν την καλή διαβίωση των ζώων. Κατά συνέπεια, είναι απαραίτητο να προβλεφθεί η επανεξέταση της παρούσας οδηγίας. Η εν λόγω επανεξέταση, **η οποία βασίζεται στα αποτελέσματα των επιστημονικών μελετών που έχουν αξιολογηθεί από ομοτίμους του κλάδου**, πρέπει να εξετάζει, κατά προτεραιότητα όπου είναι δυνατό, το ενδεχόμενο αντικατάστασης της χρήσης ζώων, ιδιαίτερα των πρωτεύοντων πλην του ανθρώπου, λαμβάνοντας υπόψη την πρόοδο της επιστήμης.
- (50) Τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας πρέπει να θεσπιστούν σύμφωνα με την απόφαση 1999/468/EK του Συμβουλίου της 28ης Ιουνίου 1999 για τον καθορισμό των όρων άσκησης των εκτελεστικών αρμοδιοτήτων που ανατίθενται στην Επιτροπή².
- (51) Συγκεκριμένα, πρέπει να ανατεθεί στην Επιτροπή η αρμοδιότητα να ορίζει τα κριτήρια για την κατάταξη των διαδικασιών και για την προσαρμογή των *Παραρτημάτων II έως IX* στις επιστημονικές και τεχνικές εξελίξεις. Δεδομένου ότι τα εν λόγω μέτρα είναι γενικής φύσεως και έχουν σχεδιαστεί για να τροποποιήσουν μη ουσιώδη στοιχεία της παρούσας οδηγίας, συμπληρώνοντάς την, μεταξύ άλλων, με νέα μη ουσιώδη στοιχεία, τα μέτρα πρέπει να υιοθετηθούν σύμφωνα με την κανονιστική διαδικασία με έλεγχο, όπως προβλέπεται στο άρθρο 5α της απόφασης 1999/468/EK.
- (52) Τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν κανόνες σχετικά με τις ρήτρες που θα επιβάλλονται σε περιπτώσεις παραβίασης των διατάξεων της παρούσας οδηγίας και να διασφαλίσουν την εφαρμογή τους. Οι εν λόγω ρήτρες πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.
- (53) Επομένως, η οδηγία 86/609/ΕΟΚ πρέπει να καταργηθεί.
- (54) Τα οφέλη για την καλή διαβίωση των ζώων από την αναδρομική εφαρμογή της αδειοδότησης έργων και οι αντίστοιχες διοικητικές δαπάνες δύνανται να αιτιολογηθούν μόνο για συνεχιζόμενα μακροπρόθεσμα έργα. Επομένως, κρίνεται απαραίτητο να

¹ ΕΕ L 50, || 20.2.2004, σ. 44.

² ΕΕ L 184, || 17.7.1999, σ. 23. ||

συμπεριληφθούν μεταβατικά μέτρα για τα συνεχιζόμενα βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα έργα, ώστε να μην υπάρχει ανάγκη αναδρομικής αδειοδότησης, της οποίας τα οφέλη είναι περιορισμένα.

- (55) Επειδή οι σκοποί της *παρούσας οδηγίας, και ειδικότερα η εναρμόνιση της νομοθεσίας σχετικά με τη χρήση ζώων για επιστημονικούς σκοπούς*, δεν είναι δυνατόν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, είναι δυνατό να επιτευχθούν καλύτερα σε κοινοτικό επίπεδο, λόγω της κλίμακας και των αποτελεσμάτων τους, η Κοινότητα δύναται να λάβει μέτρα σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, που ορίζεται στο άρθρο 5 της Συνθήκης. Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, που ορίζεται στο ίδιο άρθρο, η παρούσα οδηγία δεν υπερβαίνει τα αναγκαία όρια για την επίτευξη των στόχων αυτών,

ΕΞΕΔΩΣΑΝ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΟΔΗΓΙΑ:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1 Αντικείμενο

Η παρούσα οδηγία θεσπίζει μέτρα για την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται ή προορίζονται να χρησιμοποιηθούν για επιστημονικούς σκοπούς.

Για το σκοπό αυτό, θεσπίζει κανόνες σχετικά με τα ακόλουθα:

- || 1) την αντικατάσταση και μείωση της χρήσης ζώων σε διαδικασίες και τη βελτίωση της εκτροφής, παροχής στέγης, φροντίδας και χρήσης ζώων σε διαδικασίες,
- || 2) την καταγωγή, εκτροφή, σήμανση των ζώων και την παροχή στέγης σ' αυτά,
- || 3) τη λειτουργία εγκαταστάσεων εκτροφής, προμήθειας ή πειραματισμού,
- || 4) την αξιολόγηση και αδειοδότηση έργων που περιλαμβάνουν τη χρήση ζώων σε διαδικασίες.

Άρθρο 2 Πεδίο εφαρμογής

1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται **στη στέγαση και την εκτροφή ζώων** όπου ζώντα ζώα χρησιμοποιούνται ή προορίζονται να χρησιμοποιηθούν σε διαδικασίες, ή στις περιπτώσεις όπου εκτρέφονται ειδικά για να χρησιμοποιηθούν τα όργανα ή οι ιστοί τους για επιστημονικούς σκοπούς **και καλύπτει όλες τις χρήσεις ζώων σε διαδικασίες που ενδέχεται να τους προξενήσουν πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη.**

Σε οιαδήποτε περίπτωση πόνου, ταλαιπωρίας, αγωνίας ή μόνιμης βλάβης, **η εξάλειψή τους** με την αποτελεσματική χρήση αναισθητικών, αναλγητικών ή άλλων μεθόδων δεν συνεπάγεται την εξαίρεση της χρήσης ζώου σε διαδικασίες από το πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας.

2. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στα ακόλουθα ζώα:
- α) ζώντα σπονδυλωτά ζώα πλην του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων των προνυμφών που τρέφονται ανεξάρτητα, των εμβρύων και των λοιπών εμβρυακών μορφών *ειδών θηλαστικών* από το τελευταίο τρίτο της φυσιολογικής τους ανάπτυξης,
 - β) ζώντα ασπόνδυλα ζώα **■** τα οποία ανήκουν στα είδη *των τάξεων* που παρατίθενται στο παράρτημα Ι.
3. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται σε ζώα που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες, τα οποία βρίσκονται σε προγενέστερο στάδιο ανάπτυξης από αυτό που αναφέρεται στην παράγραφο 2 στοιχείο α), σε περίπτωση που επιτραπεί στο ζώο να ζήσει μετά από αυτό το στάδιο της ανάπτυξής του και αν το ζώο είναι πιθανό να βιώσει πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη αφού φτάσει σε αυτό το στάδιο ανάπτυξης.
4. **Εκτός των γενικών ελέγχων στις εγκαταστάσεις εκτροφής, η** παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:
- α) μη πειραματικές, γεωργικές ή κλινικές κτηνιατρικές πρακτικές και δοκιμές,
 - β) πρακτικές που ακολουθούνται για σκοπούς αναγνωρισμένης ζωικής παραγωγής,
 - γ) πρακτικές που ακολουθούνται με κύριο σκοπό τη σήμανση ενός ζώου,
 - δ) **■** *πρακτικές που δεν προκαλούν πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη.*
5. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των διατάξεων της οδηγίας 76/768/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27ης Ιουλίου 1976 περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών των αναφερομένων στα καλλυντικά προϊόντα¹.

Άρθρο 3 Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

- || 1) «διαδικασία»: κάθε χρήση ζώου για πειραματικούς ή άλλους επιστημονικούς σκοπούς, με γνωστά ή άγνωστα αποτελέσματα, η οποία μπορεί να προκαλέσει **ή να μην προκαλέσει** πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη στο ζώο, **και περιλαμβάνει** κάθε δράση με σκοπό ή πιθανότητα να οδηγήσει στη γέννηση ζώου υπό τις συνθήκες αυτές ή στη δημιουργία νέας γενετικά τροποποιημένης κατηγορίας ζώων,
- || 2) «έργο»: ένα πρόγραμμα εργασίας που έχει καθορισμένο επιστημονικό σκοπό και περιλαμβάνει μία ή περισσότερες διαδικασίες,
- || 3) «εγκαταστάσεις»: κάθε εγκατάσταση, κτίριο, κτιριακό συγκρότημα ή άλλο οίκημα, που μπορεί να περιλαμβάνει χώρο που δεν είναι απόλυτα περιφραγμένος ή στεγασμένος καθώς και κινητές εσωτερικές εγκαταστάσεις,
- || 4) «εγκαταστάσεις εκτροφής»: εγκαταστάσεις όπου εκτρέφονται ζώα προκειμένου να

¹ *EE L 262, 27.9.1976, σ. 169.*

χρησιμοποιηθούν σε διαδικασίες ή για τη χρήση των ιστών ή οργάνων τους για επιστημονικούς σκοπούς,

- || 5) «εγκαταστάσεις προμήθειας»: εγκαταστάσεις, εκτός των εγκαταστάσεων εκτροφής, από τις οποίες γίνεται προμήθεια ζώων προκειμένου να χρησιμοποιηθούν σε διαδικασίες ή για τη χρήση των ιστών ή οργάνων τους για επιστημονικούς σκοπούς,
- || 6) «εγκαταστάσεις πειραματισμού»: εγκαταστάσεις όπου χρησιμοποιούνται ζώα σε διαδικασίες,
- 7) «αρμόδια αρχή»: η αρχή ή οι αρχές που ορίζει κάθε κράτος μέλος ως υπεύθυνη ή υπεύθυνες για την εποπτεία της εφαρμογής της παρούσας οδηγίας,
- 8) «δεοντολογική προσέγγιση»: η προσέγγιση η οποία προηγείται του πειράματος και συνίσταται στην αξιολόγηση της επιστημονικής και κοινωνικής βασιμότητας της χρήσης ζώων, σε συνάρτηση με την υποχρέωση που έχει ο άνθρωπος να σέβεται τα ζώα ως ζώντα και ευαίσθητα όντα,
- 9) «αρμόδιο πρόσωπο»: κάθε πρόσωπο το οποίο θεωρείται αρμόδιο από ένα κράτος μέλος για την εκπλήρωση των καθηκόντων που περιγράφονται στην παρούσα οδηγία,
- 10) «εκτροφή»: κάθε δραστηριότητα που απαιτείται για την εκτροφή και συντήρηση φαινοτυπικώς κανονικών ζώων για επιστημονικούς ή άλλους σκοπούς, η οποία όμως δεν συνιστά αφ' εαυτής πείραμα,
- 11) «πρακτική»: κάθε μη πειραματική ή επιστημονική δραστηριότητα η οποία δεν συνιστά πείραμα,
- 12) «ορθώς αναισθητοποιημένα»: η απώλεια των αισθήσεων με τοπική ή γενική νάρκωση το ίδιο αποτελεσματική με εκείνη που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο της ορθής κτηνιατρικής πρακτικής,
- 13) «πρωτόκολλο»: σειρά διαδικασιών που συνιστούν πείραμα με καθορισμένο στόχο,
- 14) «ρυθμιζόμενη διαδικασία»: κάθε πειραματική ή άλλη επιστημονική διαδικασία η οποία ενδέχεται να προκαλέσει σε προστατευόμενο ζώο πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη,
- 15) «επανάχρηση»: η χρήση ενός ζώου που έχει ήδη χρησιμοποιηθεί σε διαδικασία, ενώ θα ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθεί διαφορετικό ζώο το οποίο δεν έχει υποβληθεί μέχρι τότε σε καμία διαδικασία,
- 16) «εμπιστευτικές πληροφορίες»: οι πληροφορίες των οποίων η κοινοποίηση άνευ συγκατάθεσης θα βλάψει τα νόμιμα εμπορικά ή άλλα συμφέροντα του κατόχου τους ή τρίτου μέρους.

Άρθρο 4

Αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση

1. Σε περίπτωση που υπάρχουν μέθοδοι δοκιμών, δοκιμές ή άλλες επιστημονικές δραστηριότητες που δεν περιλαμβάνουν τη χρήση ζώντων ζώων και οι οποίες από

επιστημονικής άποψης αποτελούν ικανοποιητική μέθοδο ή δοκιμαστικές στρατηγικές για την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος, μπορούν δε να χρησιμοποιηθούν αντί μιας διαδικασίας, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι χρησιμοποιείται η εναλλακτική μέθοδος, υπό την προϋπόθεση ότι δεν απαγορεύεται στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Στο πλαίσιο αυτής της οδηγίας δοκιμαστικές μέθοδοι οι οποίες συνεπάγονται την χρήση ανθρωπίνων εμβρύων και εμβρυακών κυττάρων δεν θεωρούνται ως εναλλακτική λύση, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι τα κράτη μέλη μπορούν όσον αφορά την εφαρμογή αυτών των δοκιμαστικών μεθόδων να λάβουν τις δικές τους δεοντολογικές αποφάσεις.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο αριθμός των ζώων που χρησιμοποιούνται σε έργα μειώνεται στον ελάχιστο δυνατό, χωρίς να διακυβεύονται οι σκοποί του έργου.
3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τη βελτίωση της εκτροφής, παροχής στέγης και φροντίδας των ζώων, καθώς και των μεθόδων που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες, εξαλείφοντας ή μειώνοντας στο ελάχιστο κάθε πιθανό πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη των ζώων.
4. *Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι παρέχεται χρηματοδότηση για την κατάρτιση και την έρευνα σε σχέση με επιστημονικώς ικανοποιητικές μεθόδους ή στρατηγικές δοκιμών χωρίς τη χρήση ζώων, καθώς και για την ανάπτυξη και εφαρμογή αυτών των μεθόδων και στρατηγικών.*
5. *Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η αρμόδια αρχή, κατά την εξέταση της αδειοδότησης έργων, επιδιώκει την επίτευξη του στόχου της παραγράφου 1.*
6. *Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι παρέχεται σε ενδιαφερόμενα πρόσωπα και σε ενδιαφερόμενες εγκαταστάσεις κατάρτιση σχετικά με τη χρήση επιστημονικώς ικανοποιητικών μεθόδων ή στρατηγικών δοκιμών χωρίς τη χρήση ζώων, και προωθούν αυτές τις μεθόδους ή στρατηγικές δοκιμών.*

Άρθρο 5

Σκοπός των διαδικασιών

Οι διαδικασίες μπορούν να εκτελούνται μόνο για τους ακόλουθους σκοπούς:

- || 1) βασική έρευνα με σκοπό την εξέλιξη της γνώσης στις επιστήμες της βιολογίας ή της συμπεριφοράς,
- || 2) μεταγραφική ή εφαρμοσμένη έρευνα με *οιονδήποτε* από τους παρακάτω στόχους:
 - α) αποφυγή, πρόληψη, διάγνωση ή θεραπεία ασθενειών, κακής κατάστασης υγείας ή άλλων ανωμαλιών, ή των επιπτώσεών τους σε ανθρώπους, ζώα και φυτά,
 - β) εκτίμηση, ανίχνευση, ρύθμιση ή τροποποίηση των συνθηκών φυσιολογίας σε ανθρώπους, ζώα και φυτά,
 - γ) *βελτίωση των συνθηκών παραγωγής και της καλής μεταχείρισης των ζώων που εκτρέφονται για γεωργικούς σκοπούς.*
- || 3) ανάπτυξη, παρασκευή ή δοκιμή της ποιότητας, αποτελεσματικότητας και ασφάλειας φαρμάκων, τροφίμων και ζωοτροφών, καθώς και άλλων ουσιών ή προϊόντων που

εξυπηρετούν οποιονδήποτε από τους στόχους του σημείου (2),

- || 4) προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με γνώμονα την υγεία ή την καλή διαβίωση ανθρώπων και ζώων,
- 5) *προστασία της ανθρώπινης υγείας στο πλαίσιο της έκθεσης εργαζομένων ή καταναλωτών σε χημικές ουσίες·*
- 6) έρευνα με σκοπό την προστασία, *την υγεία και την καλή μεταχείριση* των ειδών,
- 7) ανώτερη εκπαίδευση ή κατάρτιση,
- 8) ιατροδικαστικές έρευνες.

Άρθρο 6

Μη βάνουσες μέθοδοι θανάτωσης

1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι τα ζώα θανατώνονται σε εξουσιοδοτημένη εγκατάσταση, από εξουσιοδοτημένο άτομο, με τον ελάχιστο πόνο, ταλαιπωρία ή αγωνία και, για τα είδη που παρατίθενται στο *Παράρτημα VI*, με τη χρήση || κατάλληλης μη βάνουσης μεθόδου θανάτωσης όπως ορίζεται στο εν λόγω παράρτημα *ή με τη χρήση άλλων μεθόδων οι οποίες, όπως έχει αποδειχθεί επιστημονικώς, είναι τουλάχιστον στον ίδιο βαθμό μη βάνουσες. Στην περίπτωση που είναι δυνατή και άμεσα διαθέσιμη μια λιγότερο βάνουση μέθοδος θανάτωσης, μπορεί να χρησιμοποιείται ακόμη και αν δεν περιλαμβάνεται στο Παράρτημα VI.*

Ωστόσο, για τους σκοπούς επιτόπιας έρευνας, ένα ζώο μπορεί να θανατωθεί σε μέρος άλλο από μια εγκεκριμένη εγκατάσταση.

2. Οι αρμόδιες αρχές δύνανται να εγκρίνουν εξαιρέσεις από την παράγραφο 1 με το επιστημονικό επιχείρημα ότι ο σκοπός της διαδικασίας δεν μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση μη βάνουσης μεθόδου θανάτωσης *ή ότι έχουν αναπτυχθεί άλλες μέθοδοι που σέβονται περισσότερο τις απαιτήσεις περί προστασίας των ζώων. Με την επιφύλαξη τυχόν εξαιρέσεων, τα ζώα θανατώνονται με το ελάχιστο επίπεδο πόνου, ταλαιπωρίας και αγωνίας.*
3. Η παράγραφος 1 δεν ισχύει στις περιπτώσεις όπου ένα ζώο πρέπει να θανατωθεί σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης για λόγους καλής διαβίωσης των ζώων.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τις συνθήκες έκτακτης ανάγκης που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο.

Άρθρο 7

Εθνικά μέτρα

Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν ή να θεσπίζουν αυστηρότερα εθνικά μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της καλής διαβίωσης και της προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΖΩΩΝ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Άρθρο 8

Είδη που απειλούνται με εξαφάνιση εξαιρουμένων των πρωτευόντων πλην του ανθρώπου

1. Τα απειλούμενα είδη που παρατίθενται στο παράρτημα Α του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 338/97 του Συμβουλίου¹ δεν χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες, με εξαίρεση τις διαδικασίες εκείνες οι οποίες πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:
 - α) η διαδικασία έχει έναν από τους σκοπούς που αναφέρονται στο *άρθρο 5 σημείο (2) στοιχείο α) και σημεία (3) ή (6)*,
 - β) υπάρχει το επιστημονικό επιχείρημα ότι ο σκοπός της διαδικασίας δεν μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση άλλων ειδών από αυτά που παρατίθενται στο εν λόγω παράρτημα,
 - γ) *τα χρησιμοποιούμενα ζώα εκτρέφονται, στο βαθμό του δυνατού, με σκοπό να χρησιμοποιηθούν σε πειράματα.*
2. Το παρόν άρθρο δεν εφαρμόζεται στα είδη πρωτευόντων πλην του ανθρώπου.

Άρθρο 9

Πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου

1. Τα πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου, *λόγω του ιδιαίτερος υψηλού βαθμού νευροφυσιολογικής ευαισθησίας και γνωστικής αντίληψής τους*, δεν χρησιμοποιούνται στις διαδικασίες, με εξαίρεση τις διαδικασίες που πληρούν τις εξής προϋποθέσεις:
 - α) η διαδικασία έχει **||** έναν από τους σκοπούς που αναφέρονται στο *άρθρο 5, σημεία 1), 2), στοιχείο α), 3) ή 6)*,
 - β) *ο αιτών προβάλλει το επιστημονικό και δεοντολογικό επιχείρημα, ότι ο σκοπός της διαδικασίας δεν μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση άλλων ειδών από τα πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου.*
2. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 1, οι ανθρωποειδείς πίθηκοι δεν χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες, με την επιφύλαξη της εφαρμογής της ρήτρας διασφάλισης του *άρθρου 53*.
3. *Ανά διετία, και για πρώτη φορά ...*, η Επιτροπή, κατόπιν διαβούλευσης με τα κράτη μέλη, επανεξετάζει τη χρήση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου σε διαδικασίες και δημοσιεύει τα σχετικά αποτελέσματα. Η επανεξέταση αναλύει τον αντίκτυπο των εξελίξεων στις τεχνολογικές και επιστημονικές γνώσεις καθώς και στις γνώσεις σχετικά με την καλή μεταχείριση των ζώων και θέτει στόχους για την εφαρμογή επικυρωμένων εναλλακτικών μεθόδων.*

¹ ΕΕ L 61, || 3.3.1997, σ.1.

* Δύο έτη από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 10

Ζώα που αποσπώνται από το φυσικό τους περιβάλλον

1. Στις διαδικασίες δεν χρησιμοποιούνται ζώα που αποσπώνται από το φυσικό τους περιβάλλον.
2. Οι αρμόδιες αρχές δύνανται να χορηγήσουν απαλλαγές από την παράγραφο 1 με το επιστημονικό επιχείρημα ότι ο σκοπός της διαδικασίας δεν μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση ενός ζώου το οποίο έχει εκτραφεί για χρήση σε διαδικασίες.

Άρθρο 11

Ζώα που εκτρέφονται για χρήση σε διαδικασίες

1. ***Η Επιτροπή πραγματοποιεί αξιολόγηση της καλής μεταχείρισης των ζώων και μελέτη σκοπιμότητας σχετικά με την εφαρμογή των απαιτήσεων των εδαφίων 2 και 3, ...**.***

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα ζώα που ανήκουν στα είδη τα οποία παρατίθενται στο παράρτημα II μπορούν να χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες μόνο στις περιπτώσεις όπου τα εν λόγω ζώα έχουν εκτραφεί για χρήση σε διαδικασίες.

Στις περιπτώσεις που διαπιστώνεται η σκοπιμότητα, αρχής γενομένης από τις ημερομηνίες που ορίζονται στο παράρτημα III και υπό το πρίσμα της αξιολόγησης κατά το εδάφιο 1, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου τα οποία παρατίθενται στο εν λόγω παράρτημα μπορούν να χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες μόνο στις περιπτώσεις που προέρχονται από αυτοδύναμες αποικίες εκτροφής.

2. Οι αρμόδιες αρχές δύνανται να εγκρίνουν εξαιρέσεις από τα εδάφια 2 και 3 της παραγράφου 1 για κτηνιατρικούς λόγους που συνδέονται με την καλή μεταχείριση των ζώων ή για επιστημονικούς λόγους.

Άρθρο 12

Αδέσποτα και άγρια κατοικίδια ζώα

Στις διαδικασίες δεν χρησιμοποιούνται αδέσποτα και άγρια κατοικίδια ζώα.

Άρθρο 13

Χρήση πτωμάτων, ιστών και οργάνων ζώων για την εκπαίδευση και κατάρτιση

Πτώματα, ιστοί και όργανα ζώων μπορούν να χρησιμοποιούνται στην ανώτερη εκπαίδευση και κατάρτιση μόνον εάν προέρχονται από ζώα τα οποία έχουν θανατωθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. .../2009 του Συμβουλίου της ...

**** Πέντε έτη από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας.**

[σχετικά με την προστασία των ζώων κατά τη θανάτωσή τους]¹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

Άρθρο 14 Διαδικασίες

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες εκτελούνται πάντα σε εγκαταστάσεις **όπως ορίζονται στο άρθρο 3.**

Η αρμόδια αρχή δύναται να εγκρίνει εξαίρεση από το πρώτο εδάφιο με βάση επιστημονικά επιχειρήματα.

2. Οι διαδικασίες μπορούν να εκτελούνται μόνο στα πλαίσια ενός έργου.

Άρθρο 15 Μέθοδοι που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι μια διαδικασία δεν εκτελείται αν η κοινοτική νομοθεσία αναγνωρίζει κάποια άλλη επιστημονικά ικανοποιητική μέθοδο ή στρατηγική δοκιμή που επιτυγχάνει το επιθυμητό αποτέλεσμα χωρίς να περιλαμβάνει τη χρήση ζώου. Απουσία τέτοιας μεθόδου, μια διαδικασία δεν μπορεί να εκτελεστεί αν υπάρχει διαθέσιμη, με εύλογο και πρακτικό τρόπο, κάποια άλλη επιστημονικά ικανοποιητική μέθοδος ή στρατηγική δοκιμής που επιτυγχάνει το επιθυμητό αποτέλεσμα χωρίς τη χρήση ζώου, συμπεριλαμβανομένων των μεθοδολογιών με τη βοήθεια υπολογιστή, in vitro και άλλων.
2. Σε περίπτωση που πρέπει να γίνει επιλογή μεταξύ διαδικασιών, επιλέγονται εκείνες που απαιτούν τον μικρότερο δυνατό αριθμό ζώων, χρησιμοποιούν ζώα με τη χαμηλότερη δυνατή νευροφυσιολογική ευαισθησία, προκαλούν στον ελάχιστο δυνατό βαθμό πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη και έχουν τις περισσότερες πιθανότητες να αποφέρουν ικανοποιητικά αποτελέσματα.
3. Ο θάνατος ως καταληκτικό σημείο μιας διαδικασίας αποφεύγεται κατά το δυνατόν και αντικαθίσταται από προηγούμενα και μη βάνουσα καταληκτικά σημεία. Αν ο θάνατος ως καταληκτικό σημείο είναι αναπόφευκτος, η διαδικασία σχεδιάζεται έτσι ώστε να προκαλεί τον θάνατο όσο το δυνατόν λιγότερων ζώων.

Άρθρο 16 Αναισθησία

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, **κατά περίπτωση**, όλες οι διαδικασίες εκτελούνται υπό συνθήκες γενικής ή τοπικής αναισθησίας **ή με τη χρήση άλλων μεθόδων που μπορούν να ανακουφίσουν τον πόνο ή να ελαχιστοποιήσουν την ταλαιπωρία.**

¹ **EE L ...**

2. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 1, οι διαδικασίες μπορούν να εκτελούνται χωρίς αναισθησία στις ακόλουθες περιπτώσεις:
 - α) αν η αναισθησία κρίνεται πιο τραυματική για το ζώο από τη διαδικασία αυτή καθαυτή,
 - β) αν τα αναλγητικά χρησιμοποιούνται για την πρόληψη ή τον έλεγχο πιθανώς έντονου πόνου,**
 - γ) αν η αναισθησία δεν είναι συμβατή με το σκοπό της διαδικασίας, εκτός αν η διαδικασία προκαλεί σοβαρές βλάβες που μπορεί να οδηγήσουν σε έντονο πόνο.
3. Αν η διαδικασία εκτελείται χωρίς αναισθησία, χρησιμοποιούνται αναλγητικά ή άλλες κατάλληλες μέθοδοι, **όποτε αυτό είναι ενεργητικό για το ζώο**, που διασφαλίζουν ότι προκαλείται ο ελάχιστος δυνατός αναπόφευκτος πόνος, ταλαιπωρία ή αγωνία.
4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι δεν χορηγείται στα ζώα κανένα φάρμακο που να εμποδίζει ή να περιορίζει την εκδήλωση πόνου, χωρίς ικανοποιητικό επίπεδο αναισθησίας ή αναλγησίας.

Στις περιπτώσεις αυτές απαιτούνται επιστημονικά επιχειρήματα τα οποία να συνοδεύονται από τις λεπτομέρειες της αναισθητικής ή αναλγητικής αγωγής.
5. Σε ένα ζώο, στο οποίο μπορεί να προκληθεί **■** πόνος μετά το πέρας της δράσης της αναισθησίας, χορηγούνται προληπτικά και μετεγχειρητικά αναλγητικά ή εφαρμόζονται άλλες κατάλληλες μέθοδοι για την ανακούφιση του πόνου, με την προϋπόθεση ότι αυτή η αγωγή είναι συμβατή με το σκοπό της διαδικασίας. Σε περίπτωση που η αγωγή με αναλγητικά δεν είναι εφικτή, το ζώο θανατώνεται αμέσως με μη βάνουση μέθοδο.

Άρθρο 17

Κατάταξη της δριμύτητας των διαδικασιών

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλες οι διαδικασίες κατατάσσονται ως «ήπιες», «μέτριες» **ή «βαριές» σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΧ.**
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες που κατατάσσονται ως «βαριές» **αιτιολογούνται επιστημονικώς και ελέγχονται από δεοντολογικής πλευράς, αν ο πόνος, η ταλαιπωρία ή η αγωνία ενδέχεται να μην είναι απλώς στιγμιαία. Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να έχουν έκτακτο χαρακτήρα και να υπόκεινται σε ιδιαίτερη ανάλυση βλάβης - οφέλους, καθώς και σε λεπτομερή έλεγχο εκ μέρους της αρμόδιας αρχής.**
3. Οι διαδικασίες που εκτελούνται υπό συνθήκες γενικής αναισθησίας, μετά τις οποίες δεν υπάρχει δυνατότητα ανάκτησης των αισθήσεων και τα ζώο θανατώνεται με μη βάνουση μέθοδο, κατατάσσονται ως «χωρίς ανάνηψη».
4. **Η Επιτροπή, έως τις ...*, συμπληρώνει τα κριτήρια ταξινόμησης των διαδικασιών, όπως αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΧ, βάσει διεθνών ταξινομήσεων και σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές που έχουν αναπτυχθεί εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.**

* 12 μήνες από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας.

Τα κριτήρια αυτά περιλαμβάνουν ένα ανώτατο όριο βαρύτητας πέραν του οποίου οι διαδικασίες με ζώα θα απαγορεύονται.

Τα εν λόγω μέτρα, τα οποία έχουν σχεδιαστεί για την τροποποίηση μη ουσιωδών στοιχείων της παρούσας οδηγίας με τη συμπλήρωσή της, θεσπίζονται το αργότερο στις ...** με την κανονιστική διαδικασία με έλεγχο που αναφέρεται στο άρθρο 54, παράγραφος 4.

Άρθρο 18 *Επανάχρηση*

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ένα ζώο **το οποίο** έχει ήδη **υποβληθεί** σε μια διαδικασία, μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί σε **μεταγενέστερες και χωρίς σχέση με την προηγούμενη διαδικασία** - ενώ θα ήταν δυνατόν να χρησιμοποιηθεί **αντ' αυτού** ένα διαφορετικό ζώο το οποίο δεν έχει υποβληθεί μέχρι τότε σε **προπαρασκευαστική ή άλλη** διαδικασία - μόνο όταν πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:
 - α) η προηγούμενη διαδικασία κατατάσσεται ως «**μέτρια**»,
 - β) αποδεικνύεται ότι η γενική κατάσταση της υγείας και της διαβίωσής του έχει αποκατασταθεί πλήρως,
 - γ) η επόμενη διαδικασία κατατάσσεται ως «**μέτρια**» ή «χωρίς ανάνηψη». **Η εκ νέου χρήση του ζώου συνοδεύεται από κτηνιατρικές εξετάσεις.**
2. Κατά παρέκκλιση της παραγράφου 1, η αρμόδια αρχή, με βάση επιστημονικά επιχειρήματα, μπορεί να επιτρέψει την **επανάχρηση** ζώου **στις περιπτώσεις όπου η προηγούμενη διαδικασία στην οποία υπεβλήθη το ζώο κατατάσσεται ως «μέτρια»** και η επόμενη διαδικασία κατατάσσεται ως «**μέτρια**» ή ως «χωρίς ανάνηψη».

Άρθρο 19 *Λήξη της διαδικασίας*

1. Μια διαδικασία θεωρείται ότι έχει λήξει όταν δεν απομένουν να γίνουν άλλες παρατηρήσεις για την εν λόγω διαδικασία ή, εάν πρόκειται για τη δημιουργία μιας νέας γενετικά τροποποιημένης κατηγορίας ζώων, όταν μπορεί να αποδειχθεί επιστημονικά η έλλειψη αρνητικών επιπτώσεων στα ζώα.
2. Με τη λήξη της διαδικασίας, ο κτηνίατρος ή άλλο αρμόδιο πρόσωπο αποφασίζει αν το ζώο θα διατηρηθεί ζωντανό ή θα θανατωθεί με μη βάνουση μέθοδο.
3. **Μετά το πέρας της διαδικασίας, ένα** ζώο θανατώνεται με μη βάνουση μέθοδο αν εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να βιώνει πόνο ή αγωνία.
4. Αν **||**ζώο πρόκειται να διατηρηθεί ζωντανό, του παρέχεται φροντίδα και στέγη που είναι κατάλληλες για την κατάσταση της υγείας του και τίθεται υπό την επίβλεψη κτηνιάτρου ή άλλου αρμόδιου προσώπου.

** 18 μήνες από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 20
Κοινή χρήση οργάνων και ιστών

Τα κράτη μέλη *ενθαρρύνουν την ανάπτυξη προγραμμάτων* για την κοινή χρήση οργάνων και ιστών των ζώων που θανατώνονται με μη βάνουση μέθοδο.

Άρθρο 21
Απελευθέρωση και επαναπατρισμός των ζώων

Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν την απελευθέρωση των ζώων που χρησιμοποιούνται ή προορίζονται να χρησιμοποιηθούν σε διαδικασίες *στον αρχικό τους βιότοπο, την επιστροφή τους σε σύστημα εκτροφής κατάλληλο για το είδος τους ή τον επαναπατρισμό τους*, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) η κατάσταση της υγείας του ζώου το επιτρέπει,
- β) δεν υπάρχει κίνδυνος για τη δημόσια υγεία ή το περιβάλλον,
- γ) έχει ληφθεί η μέγιστη δυνατή φροντίδα για την καλή διαβίωση του ζώου, *συμπεριλαμβανομένης αξιολόγησης της συμπεριφοράς του ζώου και της ικανότητάς του να προσαρμόζεται σε λίαν μεταβλητές περιβαλλοντικές συνθήκες*,
- δ) *δεν πρόκειται για γενετικώς τροποποιημένα ζώα εργαστηρίου ούτε για πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV
ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ

Ενότητα 1
Αδειοδότηση προσώπων

Άρθρο 22
Αδειοδότηση προσώπων

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα άτομα διαθέτουν άδεια από την αρμόδια αρχή *ή την εξουσιοδοτημένη αρχή* πριν προβούν σε κάποια από τις ακόλουθες ενέργειες:
 - α) εκτέλεση διαδικασιών σε ζώα, συμπεριλαμβανομένης της θανάτωσής τους με μη βάνουση μέθοδο,
 - β) επίβλεψη του σχεδιασμού διαδικασιών και έργων,
 - γ) επίβλεψη του προσωπικού που φροντίζει τα ζώα.
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, για τους σκοπούς της αδειοδότησης, τα άτομα που αναφέρονται στην παράγραφο 1 διαθέτουν την κατάλληλη *κτηνιατρική ή επιστημονική* εκπαίδευση και κατάρτιση και *διαθέτουν στοιχεία που αποδεικνύουν την απαιτούμενη επάρκεια.*

Τα άτομα που εκτελούν τις λειτουργίες οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 1 στοιχείο β) πρέπει να έχουν λάβει τις επιστημονικές ειδικές οδηγίες σχετικά με την εργασία που αναλαμβάνουν και είναι ικανά να χειριστούν και να φροντίσουν τα είδη ζώων που χρησιμοποιούνται.

3. Οι άδειες όλων των προσώπων χορηγούνται για περιορισμένη χρονική περίοδο η οποία δεν υπερβαίνει τα πέντε έτη. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η ανανέωση μιας άδειας χορηγείται μόνο εφόσον το άτομο **διαθέτει στοιχεία που αποδεικνύουν** την απαιτούμενη επάρκεια **Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την αμοιβαία αναγνώριση των προσόντων των σχετικών με την εκπαίδευση και την κατάρτιση, καθώς και των αδειών για την εκτέλεση καθορισμένων διαδικασιών.**
4. Τα κράτη μέλη δημοσιεύουν, με βάση τα στοιχεία που παρατίθενται στο *Παράρτημα VII*, τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις απαιτήσεις για την απόκτηση, διατήρηση και επίδειξη της απαιτούμενης επάρκειας.

Ενότητα 2

Απαιτήσεις για τις εγκαταστάσεις

Άρθρο 23

Αδειοδότηση εγκαταστάσεων

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλες οι εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού διαθέτουν άδεια και έχουν δηλωθεί στην αρμόδια αρχή.

Άδεια εγκατάστασης χορηγείται μόνο αν η εγκατάσταση έχει επιθεωρηθεί από την αρμόδια αρχή και έχει διαπιστωθεί ότι συμμορφώνεται προς τις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας.
2. Η άδεια καθορίζει τον τύπο της εγκατάστασης και το άτομο που είναι αρμόδιο για την εγκατάσταση καθώς και για την τήρηση των διατάξεων της παρούσας οδηγίας.

Άρθρο 24

Αναστολή και ανάκληση άδειας

1. Σε περίπτωση που μια εγκατάσταση δεν τηρεί πλέον τις απαιτήσεις που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία, η αρμόδια αρχή **έχει την εξουσία να αναστέλλει ή να ανακαλεί την άδειά της, ή να λαμβάνει τα δέοντα διορθωτικά μέτρα ή να απαιτεί τη λήψη αυτών των μέτρων. Προβλέπονται κατάλληλες διαδικασίες βάσει των οποίων οι κάτοχοι των αδειών μπορούν να ασκούν προσφυγή κατά των αποφάσεων αυτών.**
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η αναστολή ή η ανάκληση της άδειας δεν έχει αρνητικές επιπτώσεις στην καλή διαβίωση των ζώων που στεγάζονται στην εγκατάσταση.

Άρθρο 25

Απαιτήσεις για τους χώρους και τον εξοπλισμό των εγκαταστάσεων

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλες οι εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού διαθέτουν κατάλληλους χώρους και εξοπλισμό για τα είδη των ζώων που στεγάζονται σε αυτούς και, σε περίπτωση που διενεργούνται διαδικασίες, για την εκτέλεση των διαδικασιών.
2. Ο σχεδιασμός, η κατασκευή και η μέθοδος λειτουργίας των χώρων και του εξοπλισμού που αναφέρονται στην παράγραφο 1 διασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες εκτελούνται όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά, ■ με τη χρήση του ελάχιστου δυνατού αριθμού ζώων και προκαλώντας τους τον ελάχιστο δυνατό πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη

Άρθρο 26

Απαιτήσεις για το προσωπικό των εγκαταστάσεων

Κάθε εγκατάσταση εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού διαθέτει επαρκές καταρτισμένο προσωπικό, στο οποίο περιλαμβάνονται κατ' ελάχιστον:

- (1) επιτόπου υπεύθυνοι για την καλή μεταχείριση και φροντίδα των ζώων που εκτρέφονται, διατηρούνται ή χρησιμοποιούνται στην εγκατάσταση, διασφαλίζοντας ότι:
 - α) το προσωπικό που ασχολείται με τα ζώα έχει πρόσβαση στις ειδικές πληροφορίες σχετικά με τα είδη που στεγάζονται στην εγκατάσταση,
 - β) τα έργα εκτελούνται σύμφωνα με την άδεια του έργου,
 - γ) οποιαδήποτε διαδικασία κατά την οποία προκαλείται περιττός πόνος, ταλαιπωρία ή αγωνία σε ζώο διακόπτεται,
 - δ) σε περίπτωση μη συμμόρφωσης με την άδεια του έργου, λαμβάνονται τα κατάλληλα διορθωτικά μέτρα, τα οποία καταγράφονται και αναφέρονται στο μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου.
- (2) επίσημος κτηνίατρος ειδικευμένος στην ιατρική των εργαστηριακών ζώων, επιφορτισμένος με συμβουλευτικά καθήκοντα σχετικά με την καλή διαβίωση και μεταχείριση των ζώων.

Με την επιφύλαξη του γενικού χαρακτήρα του σημείου 1, κάθε εγκατάσταση εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού διασφαλίζει ότι τουλάχιστον ένα καταρτισμένο πρόσωπο είναι διαθέσιμο ανά πάσα στιγμή για να μεριμνά για την καλή διαβίωση των ζώων.

Άρθρο 27

Μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι κάθε εγκατάσταση εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού ορίζει ένα μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου.
2. Το μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου απαρτίζεται **τουλάχιστον** από τον επίσημο κτηνίατρο, τον(τους) υπεύθυνο(ους) για την καλή μεταχείριση και φροντίδα των ζώων στην εγκατάσταση και, αν πρόκειται για εγκατάσταση πειραματισμού, ένα επιστημονικό μέλος **και ένα πρόσωπο με πείρα στην εφαρμογή των αρχών της αντικατάστασης, της μείωσης και της βελτίωσης.**

Άρθρο 28

Καθήκοντα του μόνιμου οργάνου δεοντολογικού ελέγχου

1. **Έχοντας υπόψη τους στόχους της παρούσας οδηγίας, και συγκεκριμένα το άρθρο 4, το μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου αναλαμβάνει τα εξής καθήκοντα:**
 - α) παρέχει δεοντολογικές συμβουλές στο προσωπικό που ασχολείται με τα ζώα, σε θέματα που αφορούν την καλή μεταχείριση των ζώων σε σχέση με την απόκτηση, παροχή στέγης, φροντίδα και χρήση τους,
 - β) συμβουλεύει το προσωπικό της εγκατάστασης σχετικά με την εφαρμογή των απαιτήσεων για αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση και το ενημερώνει για τις πλέον πρόσφατες τεχνικές και επιστημονικές εξελίξεις σε σχέση με την εφαρμογή των απαιτήσεων αυτών,
 - γ) θεσπίζει και επανεξετάζει εσωτερικές λειτουργικές διαδικασίες σχετικά με την παρακολούθηση, υποβολή εκθέσεων και ανάδραση που αφορούν την καλή μεταχείριση των ζώων τα οποία στεγάζονται ή χρησιμοποιούνται στην εγκατάσταση,
 - δ) επανεξετάζει σε ετήσια βάση όλα τα έργα που κατατάσσονται ως «βαριά» ή έργα στα οποία χρησιμοποιούνται πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου και ανά τριετία όλα τα υπόλοιπα έργα διάρκειας άνω των 12 μηνών, εστιάζοντας ιδιαίτερα στα εξής:
 - τον αριθμό, τα είδη και τα στάδια ζωής των ζώων που χρησιμοποιήθηκαν το προηγούμενο έτος,
 - την αιτιολόγηση του αριθμού, των ειδών και των σταδίων ζωής των ζώων που απαιτούνται για το επόμενο έτος,
 - **την επιστημονική πρόοδο του έργου,**
 - τη χρήση μη βάνουσων μεθόδων θανάτωσης και τον τρόπο με τον οποίο ελήφθησαν υπόψη οι πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με τη χρήση ζώων σε διαδικασίες,
 - ε) με βάση την επανεξέταση που αναφέρεται στο στοιχείο δ) ή, στην περίπτωση παρεκκλίσεων από την άδεια του έργου, εξετάζει αν η άδεια του έργου πρέπει να τροποποιηθεί ή να ανανεωθεί,
 - στ) παρέχει συμβουλές σχετικά με τα προγράμματα επαναπαρισμού, ιδιαίτερα σε σχέση με την κατάλληλη κοινωνικοποίηση των ζώων που προορίζονται για επαναπαρισμό.
2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα αρχεία που περιέχουν τυχόν συμβουλές προς την εγκατάσταση από το μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου, καθώς και τις αποφάσεις που λαμβάνονται, φυλάσσονται δεόντως.

Τα αρχεία **διατίθενται** στην αρμόδια αρχή μετά από σχετικό αίτημα. **Τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη προσοχή στη συλλογή, αντιπαραβολή και δημοσίευση των αρχείων που αφορούν έργα τα οποία κατατάσσονται ως «βαριά» ή έργα στα οποία**

χρησιμοποιούνται πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου προκειμένου να παρέχονται πληροφορίες που μπορούν να βελτιώσουν την καλή μεταχείριση των ζώων και να προωθήσουν τις αρχές της αντικατάστασης, της μείωσης και της βελτίωσης.

Άρθρο 29

Στρατηγική εκτροφής για πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι εγκαταστάσεις εκτροφής και προμήθειας *της ΕΕ* που στεγάζουν πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου ακολουθούν στρατηγική για την αύξηση της αναλογίας των ζώων που γεννήθηκαν από πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου τα οποία έχουν εκτραφεί σε συνθήκες αιχμαλωσίας. **Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες επιτρέπεται η χρήση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για τη διασφάλιση κατάλληλων συνθηκών μεταφοράς.**
2. Οι εγκαταστάσεις *της ΕΕ* που αποκτούν πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου προσκομίζουν στοιχεία στην αρμόδια αρχή, μετά από σχετικό αίτημα, τα οποία αποδεικνύουν ότι η εγκατάσταση που προμήθευσε τα ζώα ακολουθεί στρατηγική εκτροφής.

Άρθρο 30

Πρόγραμμα επαναπατρισμού

Στις περιπτώσεις όπου τα κράτη μέλη επιτρέπουν τον επαναπατρισμό όπως αναφέρεται στο *άρθρο 21*, οι εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού από τις οποίες προέρχονται τα προς επαναπατρισμό ζώα ακολουθούν στρατηγική επαναπατρισμού, η οποία διασφαλίζει την κοινωνικοποίηση των ζώων που επαναπατρίζονται.

Άρθρο 31

Αρχεία ζώων

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν, **στο μέτρο του δυνατού**, ότι όλες οι εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού τηρούν αρχεία με τα παρακάτω στοιχεία:
 - α) τον αριθμό και το είδος των **σπονδυλωτών** ζώων που εκτρέφονται, αποκτούνται, προμηθεύονται, απελευθερώνονται ή επαναπατρίζονται,
 - β) την καταγωγή των ζώων, καθώς και αν έχουν εκτραφεί για χρήση σε διαδικασίες,
 - γ) τις ημερομηνίες απόκτησης, προμήθειας, απελευθέρωσης ή επαναπατρισμού των ζώων,
 - δ) το όνομα και τη διεύθυνση της εγκατάστασης προμήθειας και την ημερομηνία άφιξής τους,
 - ε) το όνομα και τη διεύθυνση **της εγκατάστασης που παραλαμβάνει τα ζώα**,
 - στ) τον αριθμό και το είδος των ζώων που πέθαναν ή θανατώθηκαν με μη βάνουση

μέθοδο στην εγκατάσταση.

2. Τα αρχεία που αναφέρονται στην παράγραφο 1 τηρούνται τουλάχιστον για τρία έτη και υποβάλλονται στην αρμόδια αρχή μετά από σχετικό αίτημα.

Άρθρο 32

Πληροφορίες για σκύλους, γάτες και πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλες οι εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού τηρούν τις ακόλουθες πληροφορίες για κάθε σκύλο, γάτα και πρωτεύον πλην του ανθρώπου:
 - α) ταυτότητα,
 - β) τόπο γέννησης,
 - γ) αν έχει εκτραφεί για χρήση σε διαδικασίες,
 - δ) στην περίπτωση ενός πρωτεύοντος πλην του ανθρώπου, αν γεννήθηκε από πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου τα οποία έχουν εκτραφεί σε συνθήκες αιχμαλωσίας.

2. Κάθε **σκύλος, γάτα και** πρωτεύον πλην του ανθρώπου, διαθέτει προσωπικό ιστορικό που συνοδεύει το ζώο καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του. **Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν τη δέουσα και συνεπή εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.**

Το αρχείο αυτό δημιουργείται κατά τη γέννηση του ζώου και περιέχει **όλες τις σχετικές** αναπαραγωγικές, ιατρικές και κοινωνικές πληροφορίες για το εκάστοτε ζώο.

3. Οι πληροφορίες που αναφέρονται στην παράγραφο 1 διατηρούνται τουλάχιστον για τρία έτη μετά τον θάνατο του ζώου και υποβάλλονται στην αρμόδια αρχή μετά από σχετικό αίτημα.

Άρθρο 33

Σήμανση

1. Κάθε σκύλος, γάτα και πρωτεύον πλην του ανθρώπου, που φυλάσσεται σε εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας ή πειραματισμού, σημαδεύεται, πριν από τον απογαλακτισμό, με ατομικό αναγνωριστικό σημάδι κατά τον λιγότερο οδυνηρό τρόπο, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 2.
2. Όταν ένας σκύλος, γάτα ή πρωτεύον πλην του ανθρώπου, μεταφέρεται από μία εγκατάσταση σε άλλη πριν τον απογαλακτισμό και εφόσον δεν είναι πρακτικά δυνατό να σημαδευτεί εκ των προτέρων, η εγκατάσταση υποδοχής πρέπει να τηρεί πλήρη στοιχεία, ιδίως για την ταυτότητα της μητέρας, μέχρις ότου το ζώο σημαδευτεί.
3. Όταν ένας μη σημαδεμένος σκύλος, γάτα ή πρωτεύον πλην του ανθρώπου, εισάγεται σε εγκατάσταση για πρώτη φορά μετά τον απογαλακτισμό, σημαδεύεται το συντομότερο δυνατό.

4. Η εγκατάσταση αναφέρει, μετά από σχετικό αίτημα της αρμόδιας αρχής, τους λόγους για τους οποίους ένα ζώο δεν είναι σημαδεμένο.

Άρθρο 34

Φροντίδα και παροχή στέγης

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν, όσον αφορά την φροντίδα των ζώων και την παροχή στέγης σ' αυτά, τα εξής:
 - α) σε όλα τα ζώα παρέχεται στέγη, περιβάλλον χώρος, ■ ελευθερία κινήσεων, τροφή, νερό και φροντίδα, **που είναι** κατάλληλα για την υγεία και την καλή διαβίωσή τους **και τους επιτρέπουν να ικανοποιούν τις ηθολογικές και φυσικές τους ανάγκες,**
 - β) ελαχιστοποιούνται τυχόν περιορισμοί του βαθμού ικανοποίησης των φυσιολογικών και ηθολογικών αναγκών του ζώου,
 - γ) οι περιβαλλοντικές συνθήκες στις οποίες εκτρέφονται, στεγάζονται ή χρησιμοποιούνται τα ζώα ελέγχονται καθημερινά,
 - δ) η καλή διαβίωση και η κατάσταση της υγείας των ζώων παρακολουθούνται από αρμόδιο πρόσωπο **τουλάχιστον μια φορά την ημέρα** για να αποφεύγεται ο πόνος ή να προλαμβάνεται η ταλαιπωρία, η αγωνία ή η μόνιμη βλάβη,
 - ε) λαμβάνονται μέτρα που διασφαλίζουν ότι τυχόν **δυνάμενα να αποφευχθούν** ελαττώματα ή ταλαιπωρία που θα εντοπιστούν εξαλείφονται το συντομότερο δυνατό.
2. Για τους σκοπούς της παραγράφου 1 στοιχεία α) και β), τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα πρότυπα φροντίδας και παροχής στέγης που ορίζονται στο παράρτημα IV, αρχής γενομένης από τις ημερομηνίες που αναφέρονται στο εν λόγω παράρτημα.
3. Τα κράτη μέλη δύνανται να επιτρέψουν εξαιρέσεις από την παράγραφο 2 **για δεόντως αιτιολογημένους επιστημονικούς και κτηνιατρικούς λόγους ή** για λόγους καλής διαβίωσης των ζώων.
4. **Στις διαδικασίες το αντικείμενο των οποίων περιγράφεται στο άρθρο 5, σημείο 2, στοιχείο γ), τα ζώα των ειδών που εκτρέφονται για γεωργικούς σκοπούς, τα οποία απαριθμούνται στο παράρτημα V, μπορούν να στεγάζονται υπό κανονικές συνθήκες εκτροφής, όπως ορίζονται από τις συνήθειες γεωργικές πρακτικές των κρατών μελών και από τις ισχύουσες διατάξεις.**

Ενότητα 3

Επιθεωρήσεις

Άρθρο 35

Εθνικές επιθεωρήσεις

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι όλες οι εγκαταστάσεις εκτροφής, προμήθειας και πειραματισμού υπόκεινται σε επιθεωρήσεις με αντικείμενο τη συμμόρφωση των εν

λόγω εγκαταστάσεων με την παρούσα οδηγία.

2. Η αρμόδια αρχή διενεργεί εθνικές επιθεωρήσεις *κατά μέσο όρο άπαξ* ετησίως, *ενώ η αρμόδια αρχή προσαρμόζει τη συχνότητα των επιθεωρήσεων βάσει της ανάλυσης των κινδύνων για κάθε εγκατάσταση.*

Τουλάχιστον μία από τις επιθεωρήσεις γίνεται χωρίς προειδοποίηση.

3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι η συχνότητα και η έκταση των επιθεωρήσεων επαρκούν για τον αριθμό και τα είδη των ζώων που στεγάζονται στην εγκατάσταση, σύμφωνα με το αρχείο συμμόρφωσης της εγκατάστασης προς την παρούσα οδηγία και, αν πρόκειται για εγκαταστάσεις πειραματισμού, με τον αριθμό και τον τύπο των έργων που εκτελούνται στις εν λόγω εγκαταστάσεις. *Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι οι επιθεωρήσεις δεν θέτουν σε κίνδυνο την επιστημονική ποιότητα των ερευνητικών έργων και την καλή μεταχείριση των ζώων και διενεργούνται υπό συνθήκες σύμφωνες με τις λοιπές ισχύουσες ρυθμίσεις.*
4. Τα αρχεία όλων των επιθεωρήσεων φυλάσσονται τουλάχιστον για πέντε έτη. *Επιπλέον, τηρούνται αρχεία από την αρμόδια αρχή κάθε κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένων αρχείων όπου καταγράφονται λεπτομερώς όλες οι περιπτώσεις μη τήρησης των απαιτήσεων της παρούσας οδηγίας.*
5. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι διαθέτουν την κατάλληλη υποδομή καθώς και επαρκή αριθμό καταρτισμένων επιθεωρητών για τη διενέργεια των επιθεωρήσεων.
6. Τα κράτη μέλη αναπτύσσουν προγράμματα για τη διενέργεια επιθεωρήσεων από κοινού με άλλα κράτη μέλη.

Άρθρο 36

Έλεγχοι εθνικών επιθεωρήσεων

1. Η Επιτροπή *προβαίνει* σε ελέγχους της υποδομής και της διενέργειας των εθνικών επιθεωρήσεων *καθώς και της ορθής εφαρμογής της ταξινόμησης των διαδικασιών, αναλόγως της βαρύτητάς τους,* στα κράτη μέλη. *Για αυτό το σκοπό, η Επιτροπή, κατά μέσο όρο κάθε τριετία, εγκαθιδρύει σύστημα παρακολούθησης των επιθεωρήσεων και της επιβολής της παρούσας οδηγίας σε κάθε κράτος μέλος, διασφαλίζοντας εναρμονισμένες πρακτικές για τη χρήση και τη φροντίδα ζώων που χρησιμοποιούνται ή υπάρχει πρόθεση να χρησιμοποιηθούν σε επιστημονικές διαδικασίες.*
2. Τα κράτη μέλη, στην επικράτεια των οποίων διενεργείται ο έλεγχος, παρέχουν κάθε βοήθεια στους εμπειρογνώμονες της Επιτροπής που απαιτείται για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Η Επιτροπή ενημερώνει την αρμόδια αρχή του σχετικού κράτους μέλους για τα αποτελέσματα του ελέγχου.
3. Η αρμόδια αρχή του σχετικού κράτους μέλους λαμβάνει μέτρα προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα του ελέγχου.

Ενότητα 4

Απαιτήσεις για τα έργα

Άρθρο 37
Αδειοδότηση έργων

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι δεν εκτελούνται έργα που έχουν καταχωρηθεί ως «μέτρια» ή «βαριά» ή οποιαδήποτε άλλα έργα με τη χρήση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου χωρίς να έχει χορηγηθεί άδεια από την αρμόδια αρχή. Όλα τα άλλα έργα πρέπει να κοινοποιούνται εκ των προτέρων στην αρμόδια αρχή μετά από δεοντολογικό έλεγχο εκ μέρους του μόνιμου οργάνου δεοντολογικού ελέγχου του θεσμού αυτού.
2. Η αδειοδότηση προϋποθέτει σχετική θετική ανεξάρτητη δεοντολογική και επιστημονική αξιολόγηση από την αρμόδια αρχή.

Άρθρο 38
Αίτηση αδειοδότησης έργου

1. **Εφόσον απαιτείται, η εγκατάσταση πειραματισμού ή το επιστημονικώς υπεύθυνο για το έργο πρόσωπο υποβάλλουν** αίτηση αδειοδότησης του έργου, η οποία περιλαμβάνει τα εξής:
 - α) πρόταση έργου,
 - β) μη τεχνική περίληψη έργου,
 - γ) πληροφορίες σχετικά με τα στοιχεία που ορίζονται στο παράρτημα VIII,
 - δ) **επιστημονικώς αιτιολογημένη δήλωση στην οποία βεβαιώνεται ότι το ερευνητικό έργο είναι απαραίτητο και δεοντολογικώς αποδεκτό και ότι ο επιδιωκόμενος στόχος δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί με άλλες μεθόδους ή διαδικασίες.**
2. Τα κράτη μέλη δύνανται να παραιτούνται από την απαίτηση της παραγράφου 1 στοιχείο β) και να επιτρέπουν στην εγκατάσταση πειραματισμού να υποβάλλει συνοπτική πρόταση έργου που να περιλαμβάνει μόνο τη δεοντολογική αξιολόγηση και τα στοιχεία που παρατίθενται στο άρθρο 43 παράγραφος 2, υπό τον όρο ότι το έργο περιλαμβάνει μόνο διαδικασίες που κατατάσσονται ως «ήπιες» και δεν χρησιμοποιεί πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου.

Άρθρο 39
Δεοντολογική αξιολόγηση

1. Η δεοντολογική αξιολόγηση επαληθεύει ότι το έργο πληροί τα ακόλουθα κριτήρια:
 - α) υπάρχουν επιστημονικά επιχειρήματα για το έργο ή το έργο είναι **απαραίτητο και δεοντολογικώς αποδεκτό,**
 - β) οι σκοποί του έργου δικαιολογούν τη χρήση ζώων και **δεν μπορούν να επιτευχθούν με άλλες μεθόδους ή διαδικασίες,**
 - γ) το έργο έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να επιτρέπει την εκτέλεση των διαδικασιών με **το μέγιστο σεβασμό των απαιτήσεων καλής μεταχείρισης των ζώων** και τον πιο φιλικό προς το περιβάλλον τρόπο.
2. Στη δεοντολογική αξιολόγηση συνεκτιμώνται ιδίως τα εξής:

- α) αξιολόγηση των στόχων του έργου, των προβλεπόμενων επιστημονικών ωφελειών ή της εκπαιδευτικής αξίας,
 - β) εκτίμηση της συμμόρφωσης του έργου προς την απαίτηση αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης,
 - γ) εκτίμηση της κατάταξης της δριμύτητας των διαδικασιών,
 - δ) ανάλυση βλάβης-οφέλους του έργου, προκειμένου να εκτιμηθεί, όπου συντρέχει περίπτωση, αν η βλάβη στα ζώα, με κριτήριο τον πόνο, την ταλαιπωρία και την αγωνία τους, καθώς και στο περιβάλλον, **είναι δεοντολογικώς αποδεκτή με γνώμονα** την αναμενόμενη πρόοδο της επιστήμης η οποία **μπορεί τελικά να ωφελήσει** τον άνθρωπο, τα ζώα και το περιβάλλον,
 - ε) εκτίμηση τυχόν επιστημονικών επιχειρημάτων, όπως αναφέρονται στα *άρθρα 6, 8, 9, 10, 11, 14, 16 και 18*.
3. Η αρμόδια αρχή που πραγματοποιεί τη δεοντολογική αξιολόγηση **χρησιμοποιεί κατάλληλη εμπειρία** ιδίως στους εξής τομείς:
- α) τομείς της επιστήμης στους οποίους θα χρησιμοποιηθούν τα ζώα,
 - β) πειραματικό σχεδιασμό, συμπεριλαμβανομένων των στατιστικών, όπου κρίνεται σκόπιμο,
 - γ) κτηνιατρική πρακτική στην επιστήμη των εργαστηριακών ζώων ή κτηνιατρική πρακτική των ζώων στο φυσικό περιβάλλον, ανάλογα με τη περίπτωση,
 - δ) ζωική παραγωγή και φροντίδα, για τα είδη που προορίζονται να χρησιμοποιηθούν,
 - ε) πρακτική εφαρμογή της απαίτησης για αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση,
 - στ) εφαρμοσμένη δεοντολογία,
 - ζ) περιβαλλοντική επιστήμη, εφόσον συντρέχει περίπτωση.
4. Η δεοντολογική αξιολόγηση πραγματοποιείται με τρόπο διαφανή, λαμβάνοντας υπόψη **την ανεξάρτητη εμπειρία και διαφυλάσσοντας την πνευματική ιδιοκτησία και την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών, καθώς και την ασφάλεια των αγαθών και των προσώπων**.

Άρθρο 40 Αναδρομική εκτίμηση

1. Η **αρμόδια αρχή που πραγματοποιεί τη** δεοντολογική αξιολόγηση καθορίζει, με βάση την ανάλυση βλάβης-οφέλους που αναφέρεται στο *άρθρο 39 παράγραφος 2 στοιχείο δ)*, κατά πόσον το έργο πρέπει, αφού ολοκληρωθεί, να εκτιμηθεί αναδρομικά ■ .
- Αν κριθεί σκόπιμη μια αναδρομική εκτίμηση, η δεοντολογική αξιολόγηση καθορίζει, σε σχέση με το εν λόγω έργο, την προθεσμία κατά την οποία θα λάβει χώρα η αναδρομική εκτίμηση.
2. Η αναδρομική εκτίμηση **διαπιστώνει** τα εξής:

- α) αν επιτεύχθηκαν οι στόχοι του έργου,
 - β) τη βλάβη που προκλήθηκε στα ζώα, συμπεριλαμβανομένου του αριθμού και των ειδών των ζώων που χρησιμοποιήθηκαν και της δριμύτητας των διαδικασιών,
 - γ) **εάν υπάρχουν** στοιχεία που μπορεί να συμβάλουν στην περαιτέρω υλοποίηση της απαίτησης αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης.
3. Όλα τα έργα που χρησιμοποιούν πρωτεύονταν πλην του ανθρώπου υποβάλλονται σε αναδρομική εκτίμηση.
4. **Όλα** τα έργα που περιλαμβάνουν μόνο διαδικασίες οι οποίες κατατάσσονται ως «**μέτριες**» απαλλάσσονται από την απαίτηση υποβολής σε αναδρομική εκτίμηση.

Άρθρο 41

Αρχεία δεοντολογικής αξιολόγησης

1. Η εγκατάσταση τηρεί αρχεία των δεοντολογικών αξιολογήσεων για τουλάχιστον τρία έτη μετά την ημερομηνία λήξης της άδειας του έργου και υποβάλλει τα αρχεία αυτά στην αρμόδια αρχή μετά από σχετικό αίτημα.
2. Ωστόσο, τα αρχεία των δεοντολογικών αξιολογήσεων για τα έργα που πρέπει να υποβληθούν σε αναδρομική εκτίμηση φυλάσσονται μέχρι την ολοκλήρωση της αναδρομικής εκτίμησης.

Άρθρο 42

Μη τεχνικές περιλήψεις έργου

1. Με την επιφύλαξη της προστασίας εμπιστευτικών πληροφοριών **και των στοιχείων που αφορούν την εγκατάσταση και το προσωπικό**, η μη τεχνική περίληψη του έργου παρέχει τα ακόλουθα:
- α) πληροφορίες για τους στόχους του έργου, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας επίτευξής τους, της πιθανής βλάβης, καθώς και λεπτομερειών σχετικά με τον αριθμό και τα είδη των ζώων που θα χρησιμοποιηθούν,
 - β) στοιχεία που αποδεικνύουν **ότι τηρούνται, όπου αυτό είναι δυνατό, οι αρχές της αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης.**
2. Με βάση τα αποτελέσματα της δεοντολογικής αξιολόγησης, η εγκατάσταση πειραματισμού καθορίζει στη μη τεχνική περίληψη έργου κατά πόσον ένα έργο πρέπει να υποβληθεί σε αναδρομική εκτίμηση και μέχρι ποια ημερομηνία.
3. Η εγκατάσταση πειραματισμού ενημερώνει τη μη τεχνική περίληψη έργου με τα αποτελέσματα της αναδρομικής εκτίμησης.
4. Τα κράτη μέλη καθιστούν διαθέσιμες στο κοινό **ανώνυμες εκδόσεις των μη τεχνικών περιλήψεων** των έργων που διαθέτουν άδεια, καθώς και τυχόν ενημερωμένες εκδόσεις τους.

5. *Με την επιφύλαξη της προστασίας εμπιστευτικών και προσωπικών πληροφοριών, τα κράτη μέλη καθιστούν διαθέσιμες στο κοινό μη προσωπικές πληροφορίες όσον αφορά παραβιάσεις της παρούσας οδηγίας, της εθνικής νομοθεσίας και των εθνικών εγκρίσεων.*

Άρθρο 43

Χορήγηση άδειας έργου

1. Η άδεια έργου περιορίζεται στις διαδικασίες που έχουν υποβληθεί σε δεοντολογική αξιολόγηση και στην κατάταξη της δριμύτητας των εν λόγω διαδικασιών.
2. Η άδεια έργου αναφέρει τα εξής:
 - α) τους υπευθύνους στην εγκατάσταση για τη συνολική υλοποίηση του έργου,
 - β) τις εγκαταστάσεις πειραματισμού όπου θα εκτελεστεί το έργο,
 - γ) στην περίπτωση επιτόπιων ερευνών, την εγκατάσταση πειραματισμού που είναι υπεύθυνη για το έργο,
 - δ) τουλάχιστον ένα άτομο που διαθέτει ειδικές γνώσεις σχετικά με τα είδη των ζώων που θα χρησιμοποιηθούν.
3. Η άδεια έργου χορηγείται για μια περίοδο όχι μεγαλύτερη των **πέντε** ετών.
4. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέψουν την αδειοδότηση πολλαπλών έργων εάν αυτά τα έργα επιβάλλονται από τη νομοθεσία **ή, όταν χρησιμοποιούνται τυποποιημένες διαδικασίες, των οποίων η δεοντολογική αξιολόγηση έχει ήδη καταλήξει σε θετικό αποτέλεσμα.**
5. Οι εγκαταστάσεις πειραματισμού τηρούν αρχεία όλων των αδειών έργου για τουλάχιστον τρία χρόνια μετά την ημερομηνία λήξης της άδειας και υποβάλλουν τα αρχεία αυτά στην αρμόδια αρχή μετά από σχετικό αίτημα.

Άρθρο 44

Τροποποίηση, ανανέωση και ανάκληση άδειας έργου

1. Η αρμόδια αρχή μπορεί να τροποποιήσει ή να ανανεώσει την άδεια έργου μετά από σχετικό αίτημα της εγκατάστασης πειραματισμού **ή του υπεύθυνου για το έργο προσώπου.**
2. Οποιαδήποτε τροποποίηση ή ανανέωση άδειας έργου προϋποθέτει περαιτέρω **■** δεοντολογική αξιολόγηση.
3. **Το μόνιμο όργανο δεοντολογικού ελέγχου δύναται να επιφέρει τροποποιήσεις στις ήπιες ή μέτριες διαδικασίες που δεν επιτείνουν τη δριμύτητα της διαδικασίας, οι τροποποιήσεις δε αυτές κοινοποιούνται στην αρμόδια αρχή εντός μιας εβδομάδας από την πραγματοποίηση της τροποποίησης.**
4. Σε περίπτωση που το έργο δεν εκτελείται σύμφωνα με την άδεια έργου **και μπορεί να**

προκαλέσει υποβάθμιση των προτύπων καλής μεταχείρισης των ζώων, η αρμόδια αρχή μπορεί να ανακαλέσει τη σχετική άδεια .

5. Η ανάκληση άδειας έργου δεν πρέπει να επηρεάζει αρνητικά την καλή διαβίωση των ζώων που χρησιμοποιούνται ή προορίζονται να χρησιμοποιηθούν στο έργο.
6. Τα κράτη μέλη ορίζουν και δημοσιοποιούν τους λεπτομερείς όρους για την τροποποίηση και ανανέωση των αδειών έργου.

Άρθρο 45

Αποφάσεις αδειοδότησης

- || Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι η απόφαση αδειοδότησης λαμβάνεται και κοινοποιείται στην εγκατάσταση πειραματισμού το αργότερο εντός 30 ημερών από την ημερομηνία υποβολής της αίτησης. Εάν ένα κράτος μέλος δεν λάβει απόφαση εντός της προθεσμίας αυτής, θεωρείται ότι η άδεια έχει χορηγηθεί, εφόσον το σχετικό έργο περιλαμβάνει μόνο διαδικασίες που κατατάσσονται ως «ήπιες» και δεν χρησιμοποιούνται πρωτεύοντα πλυν του ανθρώπου. Σε καμία άλλη περίπτωση δεν τεκμαίρεται χορήγηση της άδειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΑΠΟΦΥΓΗ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Άρθρο 46

Περιττή επανάληψη διαδικασιών

1. Κάθε κράτος μέλος αποδέχεται τα δεδομένα *από άλλο κράτος μέλος* που παράγονται || με διαδικασίες *οι οποίες αναγνωρίζονται* από την κοινοτική νομοθεσία *ή έχουν πραγματοποιηθεί σύμφωνα με αυτήν*.

||

2. *Με την επιφύλαξη της διαφύλαξης των εμπιστευτικών πληροφοριών, τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την κοινή χρήση των δεδομένων που παράγονται από διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών που πραγματοποιήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση πριν από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας. Κάθε πρόσωπο που επιθυμεί να χρησιμοποιήσει δεδομένα που ανήκουν σε άλλον συμβάλλει, κατά περίπτωση, στο εγγενές κόστος παραγωγής αυτών των δεδομένων.*
3. *Πριν από την υποβολή αίτησης για την αδειοδότηση έργου, το πρόσωπο που προτίθεται να διεξαγάγει διαδικασία λαμβάνει όλα τα εύλογα μέτρα για να εξακριβώσει εάν υπάρχουν ήδη δεδομένα σχετικά με το προτεινόμενο έργο και, εάν υπάρχουν, για να αποκτήσει πρόσβαση σε αυτά τα δεδομένα (συμβάλλοντας ταυτόχρονα στο κόστος τους). Ομοίως, τα κράτη μέλη εξακριβώνουν εάν υπάρχουν τέτοια δεδομένα, πριν χορηγήσουν την άδεια.*
4. *Τα κράτη μέλη δεν χορηγούν άδεια για την εκτέλεση διαδικασίας όταν ο ενδιαφερόμενος δεν έχει λάβει εύλογα μέτρα για να συμμορφωθεί προς τις διατάξεις*

της παραγράφου 3.

5. Όταν σχετικά δεδομένα είναι ευλόγως δυνατό να συγκεντρωθούν, τα κράτη μέλη χορηγούν άδεια για έργο μόνον όταν αυτό είναι αναγκαίο για την προστασία του κοινού.

Άρθρο 47

Εναλλακτικές προσεγγίσεις

Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη συμβάλλουν οικονομικά και άλλως στην ανάπτυξη και, όταν χρειάζεται, στην επιστημονική επικύρωση εναλλακτικών προσεγγίσεων που, ενώ δεν περιλαμβάνουν τη χρήση ζώων ή χρησιμοποιούν λιγότερα ζώα ή συνεπάγονται λιγότερο επώδυνες διαδικασίες, προορίζονται να παράσχουν συγκρίσιμο επίπεδο πληροφόρησης με εκείνο που επιτυγχάνεται μέσω διαδικασιών στις οποίες χρησιμοποιούνται ζώα, λαμβάνουν δε τα μέτρα που θεωρούν κατάλληλα για να ενθαρρύνουν την έρευνα σε αυτόν τον τομέα. Είναι σκόπιμη η ίδρυση κτηνιατρικών βιοτραπεζών ευρείας κλίμακας προς υποστήριξη των αρχών της αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης, χρησιμοποιώντας τον πλεονάζοντα ιστό που λαμβάνεται στο πλαίσιο των κλινικών διαδικασιών.

Άρθρο 48

Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων

Οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κέντρου Επικύρωσης Εναλλακτικών Μεθόδων επεκτείνονται ώστε να περιλαμβάνουν το συντονισμό και την προώθηση της ανάπτυξης και χρήσης εναλλακτικών μεθόδων αντί των πειραμάτων σε ζώα, περιλαμβανομένης της εφαρμοσμένης και βασικής βιοϊατρικής έρευνας και της κτηνιατρικής έρευνας καθώς και των δοκιμών κανονιστικού χαρακτήρα· προς το σκοπό αυτό, το Κέντρο εκτελεί τις ακόλουθες λειτουργίες:

- α) συντονίζει τις έρευνες που αποσκοπούν στην προώθηση της ανάπτυξης εναλλακτικών μεθόδων αντί των πειραμάτων σε ζώα και οι οποίες επιτελούνται από τα εθνικά κέντρα για εναλλακτικές μεθόδους που περιγράφονται στο άρθρο 49·
- β) πραγματοποιεί έρευνες που αποσκοπούν στην προώθηση της ανάπτυξης εναλλακτικών μεθόδων αντί των πειραμάτων σε ζώα·
- γ) αναθέτει τη διεξαγωγή ερευνών σε τομείς οι οποίοι είναι πιθανόν ότι θα παράσχουν πληροφορίες που θα διευκολύνουν την αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση των πειραμάτων σε ζώα·
- δ) κατόπιν διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους, εκπονεί και εφαρμόζει στρατηγικές για την αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση των πειραμάτων σε ζώα·
- ε) κοινοποιεί πληροφορίες σχετικά με εναλλακτικές μεθόδους αντί των πειραμάτων σε ζώα, μέσω της τακτικής υποβολής εκθέσεων στο κοινό, τους ενδιαφερόμενους και τις αρχές των κρατών μελών·
- στ) παρέχει τράπεζες δεδομένων προκειμένου να διευκολύνεται η ανταλλαγή των σχετικών πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικών με τις διαθέσιμες εναλλακτικές μεθόδους και πληροφοριών που παρέχουν οι ερευνητές σε

εθελοντική βάση οι οποίες διαφορετικά θα έμεναν αδημοσίευτες, θα μπορούσαν όμως να αποτρέψουν την επικάλυψη ανεπιτυχών μελετών που πραγματοποιήθηκαν με τη χρήση ζώων·

- ζ) συντονίζει τις μελέτες προ-επικύρωσης και επικύρωσης που διεξάγουν τα εθνικά κέντρα για εναλλακτικές μεθόδους σύμφωνα με το άρθρο 49 της παρούσας οδηγίας·*
- η) διεξάγει, κατά περίπτωση, μελέτες προ-επικύρωσης και επικύρωσης·*
- θ) κατόπιν διαβούλευσης με τους αρμόδιους ρυθμιστικούς φορείς και τους ενδιαφερόμενους, εκπονεί και εφαρμόζει στρατηγικές για την αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση των πειραμάτων σε ζώα που εκτελούνται για κανονιστικούς σκοπούς·*
- ι) διευκολύνει την επιστημονική και ρυθμιστική αποδοχή των εναλλακτικών μεθόδων αντί των πειραμάτων σε ζώα που χρησιμοποιούνται για κανονιστικούς σκοπούς·*
- ια) ενημερώνει τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές όταν αρχίζουν μελέτες προ-επικύρωσης και επικύρωσης και όταν εναλλακτικές μέθοδοι τύχουν επιστημονικής και ρυθμιστικής αποδοχής και θέτει αυτές τις πληροφορίες στη διάθεση του κοινού και των ενδιαφερομένων σε σχετικούς δικτυακούς τόπους.*

Άρθρο 49

Εθνικά εργαστήρια αναφοράς για εναλλακτικές μεθόδους

- 1. Κάθε κράτος μέλος ορίζει, το αργότερο ...*, ένα κέντρο αρμόδιο για τη στήριξη της ανάπτυξης, επικύρωσης και προώθησης εναλλακτικών μεθόδων αντί των πειραμάτων σε ζώα που εκτελούνται για κανονιστικούς σκοπούς, καθώς και εγκαταστάσεων για την ανάπτυξη και την προώθηση της χρήσης εναλλακτικών μεθόδων αντί των πειραμάτων σε ζώα που εκτελούνται για άλλους σκοπούς, όπως για βασική και εφαρμοσμένη βιοϊατρική και κτηνιατρική έρευνα.*
- 2. Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν ως εθνικά εργαστήρια αναφοράς μόνο τα εργαστήρια που είναι διαπιστευμένα σύμφωνα με την οδηγία 2004/10/EK.*
- 3. Τα εθνικά εργαστήρια αναφοράς πρέπει να πληρούν τις ακόλουθες απαιτήσεις:*
 - α) διαθέτουν προσωπικό με τα κατάλληλα προσόντα και επαρκή κατάρτιση σε εναλλακτικές μεθόδους, στη διαδικασία επικύρωσης και στις τεχνικές που εφαρμόζονται στον τομέα της αρμοδιότητάς τους,*
 - β) διαθέτουν τον εξοπλισμό και τα προϊόντα που απαιτούνται για την εκτέλεση των καθηκόντων που τους ανατίθενται,*
 - γ) διαθέτουν την κατάλληλη διοικητική υποδομή,*
 - δ) διασφαλίζουν ότι το προσωπικό τους τηρεί τους κανόνες περί εμπιστευτικότητας.*
- 4. Τα εθνικά εργαστήρια αναφοράς εκτελούν τις ακόλουθες λειτουργίες:*

** Ένα έτος από τη θέση σε ισχύ της παρούσας οδηγίας.*

- α) συνεργάζονται με την Επιτροπή στον τομέα της αρμοδιότητάς τους **και επιτελούν καθήκοντα για την προώθηση στρατηγικών που αποσκοπούν στην αντικατάσταση των πειραμάτων σε ζώα,**
 - β) συμμετέχουν στην προ-επικύρωση και επικύρωση εναλλακτικών μεθόδων, **όπου είναι απαραίτητο,** την οποία συντονίζει η Επιτροπή,
 - γ) κοινοποιούν στις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους πληροφορίες που λαμβάνουν από την Επιτροπή σχετικά με τη διαθεσιμότητα και εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων,
 - δ) παρέχουν επιστημονική και τεχνική υποστήριξη στις αρμόδιες αρχές **και στις εγκαταστάσεις πειραματισμού εντός και μεταξύ** των κρατών μελών με σκοπό την αποδοχή και εφαρμογή εναλλακτικών μεθόδων,
 - ε) παρέχουν κατάρτιση σχετικά με τη χρήση εναλλακτικών μεθόδων στα άτομα που αναφέρονται στο *άρθρο 22, παράγραφος 1 και, εάν ζητηθεί, στις εγκαταστάσεις πειραματισμού,*
 - στ) **ανακοινώνουν τις εξελίξεις σχετικά με τις εναλλακτικές μεθόδους και ενημερώνουν το κοινό για τα θετικά και αρνητικά αποτελέσματα.**
5. **Τα εθνικά κέντρα συνεργάζονται με όλους τους ενδιαφερομένους για την προώθηση του στόχου της αντικατάστασης του συνόλου των διαδικασιών που συνεπάγονται χρήση ζώων.**
 6. Τα εθνικά εργαστήρια αναφοράς δηλώνουν κάθε σύγκρουση συμφερόντων σχετικά με οποιοδήποτε καθήκον που αναλαμβάνουν.
 7. Κάθε κράτος μέλος κοινοποιεί το όνομα και τη διεύθυνση του εργαστηρίου αναφοράς του στην Επιτροπή. Η Επιτροπή δημοσιοποιεί τον κατάλογο των εθνικών εργαστηρίων αναφοράς.
 8. Κατόπιν διαβούλευσης με τα εθνικά εργαστήρια αναφοράς, η Επιτροπή θέτει τις προτεραιότητες για τις μελέτες επικύρωσης και καταμερίζει στα εργαστήρια αναφοράς τα διάφορα καθήκοντα για την εκτέλεση των εν λόγω μελετών.

Άρθρο 50

Εθνική επιτροπή δεοντολογίας και καλής μεταχείρισης των ζώων

1. Κάθε κράτος μέλος συστήνει εθνική επιτροπή δεοντολογίας και καλής μεταχείρισης των ζώων, η οποία συμβουλεύει τις αρμόδιες αρχές και τα μόνιμα όργανα δεοντολογικού ελέγχου για ζητήματα που αφορούν την απόκτηση, εκτροφή, στέγαση, φροντίδα και χρήση των ζώων σε διαδικασίες και εξασφαλίζει την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.
2. Οι εθνικές επιτροπές δεοντολογίας και καλής μεταχείρισης των ζώων ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με τη λειτουργία των μόνιμων οργάνων δεοντολογικού ελέγχου και τη δεοντολογική αξιολόγηση, καθώς επίσης και βέλτιστες πρακτικές στο εσωτερικό της Κοινότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 51

Προσαρμογή παραρτημάτων στην τεχνική πρόοδο

Η Επιτροπή μπορεί να προσαρμόσει τα *παραρτήματα II έως IX* ανάλογα με την τεχνική και επιστημονική πρόοδο.

Τα μέτρα αυτά, τα οποία αποσκοπούν στην τροποποίηση μη ουσιωδών στοιχείων της παρούσας οδηγίας, θεσπίζονται με την κανονιστική διαδικασία με έλεγχο που αναφέρεται στο *άρθρο 54 παράγραφος 4*.

Άρθρο 52

Υποβολή εκθέσεων

1. Τα κράτη μέλη αποστέλλουν στην Επιτροπή, το αργότερο στις ...*, και κάθε πέντε έτη στη συνέχεια, τις πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας, ιδιαίτερα δε του *άρθρου 11, παράγραφος 1 και των άρθρων 27, 29, 35, 39, 40, 42 και 46*.
2. Τα κράτη μέλη συλλέγουν και δημοσιοποιούν, σε ετήσια βάση, τις στατιστικές πληροφορίες σχετικά με τη χρήση ζώων σε διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένων των πληροφοριών που αφορούν την πραγματική δριμύτητα των διαδικασιών, καθώς και την καταγωγή και τα είδη των πρωτευόντων πλην του ανθρώπου που χρησιμοποιούνται σε διαδικασίες.

Τα κράτη μέλη **δημοσιοποιούν και** υποβάλλουν αυτές τις στατιστικές πληροφορίες στην Επιτροπή το αργότερο στις ...** και, στη συνέχεια, **ανά διαστήματα που δεν υπερβαίνουν τα δύο έτη**.

3. Η Επιτροπή θεσπίζει, το αργότερο στις ...***, || κοινή μορφή για την υποβολή των πληροφοριών που αναφέρονται στην παράγραφο 2 σύμφωνα με την κανονιστική διαδικασία με έλεγχο που αναφέρεται στο *άρθρο 54, παράγραφος 2*.

Άρθρο 53

Ρήτρα διασφάλισης

1. Όταν ένα κράτος μέλος έχει βάσιμους λόγους να πιστεύει ότι είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα για τη διατήρηση του είδους ή για την αντιμετώπιση απροσδόκητης εμφάνισης πάθησης που απειλεί τη ζωή του ανθρώπου ή προκαλεί σοβαρή αναπηρία, μπορεί να επιτρέψει τη χρήση ανθρωποειδών πιθήκων σε διαδικασίες οι οποίες έχουν έναν από τους σκοπούς που αναφέρονται στο *άρθρο 5 σημείο (2) στοιχείο α) και σημεία (3) ή (6)*, υπό τον όρο ότι ο σκοπός της διαδικασίας δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί με τη χρήση άλλων ειδών εκτός από τους ανθρωποειδείς πιθήκους, ή με εναλλακτικές

* Έξι έτη από την ημερομηνία μεταφοράς της παρούσας οδηγίας.
** Τρία έτη από την ημερομηνία μεταφοράς της παρούσας οδηγίας.
*** 18 μήνες από τη θέση σε ισχύ της παρούσας οδηγίας.

μεθόδους. Ωστόσο, δεν θεωρείται ότι η παραπομπή στο άρθρο 5 σημείο (2) στοιχείο α) περιλαμβάνει αναφορά στα ζώα και τα φυτά.

2. Το κράτος μέλος ενημερώνει αμέσως την Επιτροπή και τα άλλα κράτη μέλη σχετικά, αιτιολογώντας την απόφασή του και υποβάλλοντας στοιχεία τα οποία τεκμηριώνουν την κατάσταση που περιγράφεται στην παράγραφο 1 και στην οποία βασίζεται το προσωρινό μέτρο.
3. Η Επιτροπή αποφασίζει με τη διαδικασία που προβλέπεται στο *άρθρο 54 σημείο (2)* εντός 60 ημερών από την παραλαβή των στοιχείων που της διαβίβασε το κράτος μέλος. Με την απόφαση αυτή:
 - α) εγκρίνεται το προσωρινό μέτρο για χρονικό διάστημα που καθορίζεται στην απόφαση, ή
 - β) επιβάλλεται στο κράτος μέλος η ανάκληση του προσωρινού μέτρου.

Άρθρο 54 Επιτροπή

1. Η Επιτροπή επικουρείται από επιτροπή.
2. Στις περιπτώσεις που γίνεται μνεία της παρούσας παραγράφου, εφαρμόζονται τα άρθρα 5 και 7 της απόφασης 1999/468/EK, σχετικά με τις διατάξεις του άρθρου 8 αυτής.
3. Η περίοδος που αναφέρεται στο άρθρο 5 παράγραφος 6 της απόφασης 1999/468/EK ορίζεται *τρίμηνη*.
4. Στις περιπτώσεις που γίνεται μνεία της παρούσας παραγράφου, εφαρμόζονται το άρθρο 5α παράγραφοι 1 έως 4 και το άρθρο 7 της απόφασης 1999/468/EK, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του άρθρου 8 αυτής.

Άρθρο 55 Έκθεση της Επιτροπής

1. Το αργότερο *στις ...** και, στη συνέχεια, κάθε πέντε έτη, η Επιτροπή υποβάλλει, με βάση τις πληροφορίες που λαμβάνει από τα κράτη μέλη δυνάμει του *άρθρου 52, παράγραφος 1*, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, έκθεση σχετικά με την υλοποίηση της παρούσας οδηγίας.
2. Το αργότερο *στις ...** και, στη συνέχεια, κάθε τρία έτη, η Επιτροπή υποβάλλει, με βάση τις στατιστικές πληροφορίες που υποβάλλουν τα κράτη μέλη δυνάμει του *άρθρου 52 παράγραφος 2*, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, συνοπτική έκθεση σχετικά με τις εν λόγω πληροφορίες.

Άρθρο 56

* *Επτά έτη από την ημερομηνία μεταφοράς της παρούσας οδηγίας.*

Επανεξέταση

Η Επιτροπή επανεξετάζει την παρούσα οδηγία το αργότερο ...**, λαμβάνοντας υπόψη την πρόοδο στην ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων που δεν περιλαμβάνουν τη χρήση ζώων, ιδιαίτερα δε πρωτευόντων πλην του ανθρώπου, και προτείνει τυχόν τροποποιήσεις, εφόσον συντρέχει περίπτωση.

Άρθρο 57 **Θεματική επανεξέταση**

Η Επιτροπή, κατόπιν διαβούλευσης με τα κράτη μέλη και όλους τους ενδιαφερομένους, πραγματοποιεί θεματική επανεξέταση της χρήσης των ζώων σε διαδικασίες σε διετή βάση και κατόπιν παρόδου Στο πλαίσιο της επανεξέτασης εξετάζονται οι επιπτώσεις των εξελίξεων σε σχέση με την τεχνολογική και επιστημονική γνώση καθώς και τη γνώση σε σχέση με την ευζωία των ζώων και ορίζονται στόχοι για την εφαρμογή έγκυρων μεθόδων αντικατάστασης.*

Στο πλαίσιο των περιοδικών επανεξετάσεων, η Επιτροπή αποδίδει προτεραιότητα στη μείωση και την κατάργηση των διαδικασιών που προκαλούν το μέγιστο επιτρεπόμενο πόνο ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη και εκείνων που δεν έχουν σχεδιασθεί για την ελάφρυνση των απειλητικών για τη ζωή των ανθρωπίνων όντων ή εξασθενητικών κλινικών συνθηκών με προοπτική την κατάργηση όλων των διαδικασιών. Η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη στο πλαίσιο των περιοδικών επανεξετάσεων το πως διαμορφώνεται η κοινή γνώμη σε σχέση με τη χρήση ζώων σε διαδικασίες.

Άρθρο 58 **Αρμόδιες αρχές**

1. Κάθε κράτος μέλος ορίζει μία ή περισσότερες αρμόδιες αρχές, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας.

Τα κράτη μέλη μπορούν να ορίσουν άλλους φορείς, εκτός από δημόσιες αρχές, για την εφαρμογή της παρούσας οδηγίας. Οι φορείς που ορίζονται κατ' αυτόν τον τρόπο θεωρούνται αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας.

2. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τα ονόματα και τις διευθύνσεις των αρμόδιων αρχών το αργότερο ...**, το αργότερο. Τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τυχόν αλλαγές στα ονόματα και τις διευθύνσεις των αρμόδιων αρχών.

Η Επιτροπή καθιστά διαθέσιμο στο κοινό τον κατάλογο των αρμόδιων αρχών.

Άρθρο 59 **Κυρώσεις**

** 5 έτη από την ημερομηνία θέσης σε ισχύ της παρούσας οδηγίας.

* 2 έτη από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας.

** Τρεις μήνες από τη θέση σε ισχύ της παρούσας οδηγίας.

Τα κράτη μέλη καθορίζουν τους κανόνες σχετικά με τις κυρώσεις που πρέπει να επιβάλλονται σε περίπτωση παράβασης των εθνικών διατάξεων οι οποίες εκδίδονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν την εφαρμογή τους. Οι προβλεπόμενες κυρώσεις πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές. Τα κράτη μέλη κοινοποιούν τις σχετικές διατάξεις στην Επιτροπή το αργότερο ...* , και της γνωστοποιούν αμέσως κάθε μεταγενέστερη τροποποίησή τους.

Άρθρο 60

Μεταφορά στο εθνικό δίκαιο

1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν και δημοσιεύουν, το αργότερο ...** , τις νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθούν με την παρούσα οδηγία. Ανακοινώνουν αμέσως στην Επιτροπή το κείμενο των εν λόγω διατάξεων, καθώς και πίνακα αντιστοιχίας μεταξύ των εν λόγω διατάξεων και της παρούσας οδηγίας.

Εφαρμόζουν τις διατάξεις αυτές από την ...*** .

Όταν τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις διατάξεις, αυτές περιέχουν αναφορά στην παρούσα οδηγία ή συνοδεύονται από τέτοια αναφορά κατά την επίσημη δημοσίευσή τους. Τα κράτη μέλη καθορίζουν τον τρόπο της εν λόγω αναφοράς.

2. Τα κράτη μέλη ανακοινώνουν στην Επιτροπή το κείμενο των ουσιωδών διατάξεων εσωτερικού δικαίου τις οποίες θεσπίζουν στον τομέα που διέπεται από την παρούσα οδηγία.

Άρθρο 61

Κατάργηση

Η οδηγία 86/609/ΕΟΚ καταργείται από τις ...* .

Οι παραπομπές στην καταργούμενη οδηγία θεωρούνται ως παραπομπές στην παρούσα οδηγία.

Άρθρο 62

Μεταβατικές διατάξεις

1. Τα κράτη μέλη δεν πρέπει να εφαρμόζουν νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις που θεσπίζονται σύμφωνα με τα άρθρα 37 έως 45 σε έργα τα οποία ξεκίνησαν πριν από την ...* και των οποίων η διάρκεια δεν εκτείνεται πέραν των τριών ετών μετά απ' αυτήν.

* Η ημερομηνία που καθορίζεται στο άρθρο 60.

** 18 μήνες από την έναρξη ισχύος της παρούσας οδηγίας.

*** 1η Ιανουαρίου του έτους που έπεται της ημερομηνίας μεταφοράς που καθορίζεται στο πρώτο εδάφιο.

* Ημερομηνία που σημειώνεται στο άρθρο 60 παράγραφος 1 δεύτερο εδάφιο.

2. Τα έργα που ξεκίνησαν πριν από την ...* και των οποίων η διάρκεια εκτείνεται πέραν ...* πρέπει να αποκτήσουν άδεια έργου το αργότερο έως των τριών ετών μετά απ' αυτήν.

Άρθρο 63
Θέση σε ισχύ

Η παρούσα οδηγία αρχίζει να ισχύει την εικοστή ημέρα από τη δημοσίευσή της στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Άρθρο 64
Αποδέκτες

Η παρούσα οδηγία απευθύνεται στα κράτη μέλη.

||

Για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Για το Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

Ο Πρόεδρος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Ασπόνδυλες τάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 2, στοιχείο β)

■

- Κεφαλόποδα
- Δεκάποδα καρκινοειδή *των υποτάξεων μαλακοστράκων βραχυούρων και αστακιδίων*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Κατάλογος ζώων που αναφέρονται στο δεύτερο εδάφιο του άρθρου 11, παράγραφος 1

1. Βάτραχος (Xenopus (laevis, tropicalis), Rana (temporaria, ripiens))
2. Μυς (ποντικός) (Mus musculus)
3. Επίμυς (αρουραίος) (Rattus norvegicus)
4. Ινδικό χοιρίδιο (Cavia porcellus)
5. Χρυσόμαλλος κρικητός (χάμστερ) (Mesocricetus auratus)
6. Κινέζικος κρικητός (Cricetulus griseus)
7. Γερβίλος (ζερβίλος) της Μογγολίας (Meriones unguiculatus)
-
8. Σκύλος (Canis familiaris)
9. Γάτα (Felis catus)
10. Όλα τα είδη πρωτευόντων πλην του ανθρώπου
11. ***Ζεβρόψαρο (Danio danio)***

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Κατάλογος πρωτευόντων πλην του ανθρώπου και ημερομηνιών που αναφέρονται στο *τρίτο* εδάφιο του άρθρου 11 παράγραφος 1

Είδος	Ημερομηνίες
Καλλιτριχίδες (μάρμολζετ/ουισιτι) (Callithrix jacchus)	[ημερομηνία εφαρμογής που αναφέρεται στο δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου περί μεταφοράς]
Μακάκος «cynomolgus» (Macaca fascicularis)	[10 έτη μετά τη μεταφορά της οδηγίας]
Πίθηκος ρήσους ή ρέζους (Macaca mulatta)	[10 έτη μετά τη μεταφορά της οδηγίας]
Άλλα είδη πρωτευόντων πλην του ανθρώπου	[10 έτη μετά τη μεταφορά της οδηγίας]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Πρότυπα φροντίδας και παροχής στέγης που αναφέρονται στο άρθρο 34

ΤΜΗΜΑ Α: ΓΕΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Η φροντίδα και οι συνθήκες στέγασης είναι προσαρμοσμένες στον επιστημονικό στόχο.

1. ΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Οι συνθήκες στέγασης είναι προσαρμοσμένες στον επιστημονικό στόχο.

1.1. Λειτουργίες και γενικός τρόπος κατασκευής

- α) Όλες οι εγκαταστάσεις κατασκευάζονται έτσι ώστε να παρέχουν ένα περιβάλλον που να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες φυσιολογίας και τις ηθολογικές ανάγκες των ειδών που στεγάζονται σε αυτές. Οι εγκαταστάσεις σχεδιάζονται επίσης και αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης κατά τρόπο που να παρεμποδίζεται η πρόσβαση μη εξουσιοδοτημένων προσώπων καθώς και η ανεξέλεγκτη είσοδος ή η διαφυγή ζώων.
- β) Οι εγκαταστάσεις εφαρμόζουν πρόγραμμα συντήρησης με στόχο την πρόληψη και την αντιμετώπιση κάθε βλάβης των κτιρίων ή του εξοπλισμού.

1.2. Θάλαμοι διαβίωσης

- α) Οι εγκαταστάσεις εφαρμόζουν ένα πρόγραμμα τακτικού και αποτελεσματικού καθαρισμού των θαλάμων και τηρούν ικανοποιητικούς κανόνες υγιεινής.
- β) Οι χώροι όπου τα ζώα μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα έχουν τοιχώματα και δάπεδα καλυμμένα με ιδιαίτερα ανθεκτική επένδυση, για να αντέχουν στη σημαντική φθορά που προξενείται από τα ζώα και τις εργασίες καθαρισμού. Το υλικό είναι αβλαβές για την υγεία των ζώων και δεν επιτρέπει τον τραυματισμό τους. Προβλέπεται πρόσθετη προστασία για τον εξοπλισμό ή τις εγκαταστάσεις ώστε να μην υφίστανται ζημιές από τα ζώα και να μην προκαλούν τον τραυματισμό τους.
- γ) Είδη τα οποία είναι ασύμβατα μεταξύ τους, για παράδειγμα θηρευτές και θηράματα, ή ζώα τα οποία απαιτούν διαφορετικές περιβαλλοντικές συνθήκες, δεν στεγάζονται στον ίδιο χώρο ούτε, ειδικά στην περίπτωση των θηρευτών και των θηραμάτων, σε ακτίνα οπτικής, οσφρητικής ή ακουστικής επαφής.

1.3. Θάλαμοι για γενικές και ειδικές διαδικασίες

- α) Όλα τα κτίρια διαθέτουν ελάχιστες εργαστηριακές εγκαταστάσεις για τη διεξαγωγή απλών διαγνωστικών δοκιμών, μεταθανάτιων εξετάσεων ή/και τη συλλογή δειγμάτων για αναλυτικότερες εργαστηριακές εξετάσεις σε άλλους χώρους.
- β) Προβλέπονται εγκαταστάσεις που να επιτρέπουν την απομόνωση των άρτι αποκτηθέντων ζώων μέχρις να καθοριστεί η κατάσταση της υγείας τους, να εκτιμηθούν και να ελαχιστοποιηθούν οι εξ αυτών κίνδυνοι για την υγεία των ήδη εγκατεστημένων ζώων.
- γ) Διατίθενται χωριστά ενδιαιτήματα για τα άρρωστα ή τα πληγωμένα ζώα.

1.4. Χώροι υπηρεσίας

- α) Οι αποθηκευτικοί χώροι σχεδιάζονται, χρησιμοποιούνται και συντηρούνται κατά τρόπο που να διαφυλάσσεται η ποιότητα των ζωοτροφών και των χώρων ύπνου. Ανάλογοι χώροι είναι απρόσβλητοι από παράσιτα και έντομα. Άλλα υλικά, που θα μπορούσαν ενδεχομένως να μολυνθούν ή να προκαλέσουν κινδύνους για τα ζώα ή το προσωπικό, φυλάσσονται χωριστά.
- β) Οι αίθουσες καθαρισμού και πλυσίματος είναι αρκετά ευρύχωρες για να φιλοξενούν τις εγκαταστάσεις απολύμανσης και καθαρισμού του χρησιμοποιηθέντος εξοπλισμού. Η διαδικασία καθαρισμού είναι οργανωμένη κατά τρόπο που να διαχωρίζεται η ροή των καθαρών από τη ροή των ακαθάρτων ειδών εξοπλισμού, ώστε να αντιμετωπίζεται προληπτικά το ενδεχόμενο μόλυνσης άρτι καθαρισθέντων ειδών εξοπλισμού.
- γ) Οι εγκαταστάσεις λαμβάνουν μέτρα για την αποθήκευση και τη διάθεση υπό ικανοποιητικές συνθήκες υγιεινής των σφαγίων και των ζωικών υπολειμμάτων. Οι εγκαταστάσεις λαμβάνουν ειδικές προφυλάξεις για τα τοξικά, ραδιενεργά ή μολυσματικά απόβλητα.

2. ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ

2.1. Αερισμός

- α) Οι θάλαμοι διαβίωσης και διαμονής των ζώων διαθέτουν σύστημα αερισμού κατάλληλο για τις απαιτήσεις των στεγαζόμενων ζώων.
- β) Ο αέρας στους θαλάμους ανανεώνεται συχνά.
- γ) Το σύστημα αερισμού σχεδιάζεται κατά τρόπο που να αποφεύγονται τα επικίνδυνα ρεύματα αέρος και οι ηχητικές οχλήσεις.
- δ) Απαγορεύεται το κάπνισμα στις αίθουσες με ζώα.

2.2. Θερμοκρασία

- α) Η θερμοκρασία στους θαλάμους διαβίωσης προσαρμόζεται στα στεγαζόμενα είδη. Η θερμοκρασία στους θαλάμους διαβίωσης μετράται και καταγράφεται ημερησίως.
- β) Τα ζώα δεν επιτρέπεται να υφίστανται ταλαιπωρία λόγω του περιορισμού τους σε εξωτερικούς χώρους υπό αντίξοες συνθήκες.

2.3. Υγρασία

Τα επίπεδα υγρασίας στους θαλάμους διαβίωσης προσαρμόζονται στα στεγαζόμενα είδη.

2.4. Φωτισμός

- α) Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο φυσικός φωτισμός δεν εξασφαλίζει το δέοντα κύκλο φωτός/σκότους, εξασφαλίζεται ελεγχόμενος τεχνητός φωτισμός για να ικανοποιούνται συγχρόνως οι βιολογικές απαιτήσεις των ζώων και να παρέχεται ικανοποιητικό περιβάλλον εργασίας.
- β) Εξασφαλίζεται κατάλληλος φωτισμός για τις ζωοτεχνικές διαδικασίες καθώς και την επιθεώρηση των ζώων.
- γ) Παρέχονται τακτικές φωτοπερίοδοι και η ένταση των φωτιστικών συνθηκών είναι κατάλληλη για τα αντίστοιχα βιολογικά είδη.
- δ) Όταν πρόκειται για αλφικά ζώα, ο φωτισμός προσαρμόζεται λαμβάνοντας υπόψη την

ευαισθησία τους στο φως.

2.5. Θόρυβος

- α) Οι στάθμες θορύβου εντός του ακουστικού φάσματος των ζώων, συμπεριλαμβανόμενων των υπερήχων, ελαχιστοποιούνται ιδίως κατά την ανάπαυση των ζώων.
- β) Οι εγκαταστάσεις διαθέτουν συστήματα συναγερμού που παράγουν ήχους εκτός του ευαίσθητου ακουστικού φάσματος των ζώων, εφόσον αυτό δεν αντιβαίνει τις ακουστικές δυνατότητες των ανθρώπων.
- γ) Οι θάλαμοι διαβίωσης διαθέτουν κατάλληλη ηχητική μόνωση με υλικά τα οποία απορροφούν τους θορύβους.

2.6. Συστήματα συναγερμού

- α) Οι εγκαταστάσεις που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από ηλεκτρικό ή μηχανικό εξοπλισμό για τον έλεγχο και την προστασία του περιβάλλοντος διαθέτουν εφεδρικό σύστημα διατήρησης των βασικών υπηρεσιών και συστήματα φωτισμού κινδύνου ενώ παράλληλα εξασφαλίζουν ότι τα συστήματα συναγερμού παραμένουν σε λειτουργική κατάσταση.
- β) Τα συστήματα θέρμανσης και αερισμού διαθέτουν διατάξεις παρακολούθησης και συναγερμού.
- γ) Σαφείς οδηγίες για τα ληπτέα μέτρα σε έκτακτες περιπτώσεις αναρτώνται σε περίοπτη θέση.

3. ΜΕΡΙΜΝΑ

Η φροντίδα είναι προσαρμοσμένη στον επιστημονικό στόχο.

3.1. Υγεία

- α) Οι εγκαταστάσεις εφαρμόζουν συγκεκριμένη στρατηγική ώστε να εξασφαλίζουν ότι η κατάσταση της υγείας των ζώων προστατεύει την ευζωία τους και την ικανοποίηση των αντίστοιχων επιστημονικών απαιτήσεων. Η ως άνω στρατηγική περιλαμβάνει πρόγραμμα μικροβιολογικής επιτήρησης, σχέδια αντιμετώπισης προβλημάτων υγείας και καθορίζει συγκεκριμένες παραμέτρους και διαδικασίες υγείας για την εισαγωγή νέων ζώων.
- β) Οι επιθεωρήσεις των ζώων πραγματοποιούνται τουλάχιστον άπαξ ημερησίως από τον επιτόπου αρμόδιο για την καλή διαβίωση και φροντίδα των ζώων. Οι επιθεωρήσεις περιλαμβάνουν την παρακολούθηση της υγείας των ζώων και εξασφαλίζουν τον εντοπισμό όλων των ασθενών ή τραυματισμένων ζώων και τη λήψη των ανάλογων μέτρων.

3.2. Σύλληψη άγριων ζώων

- α) Όταν χρειάζεται να συλληφθούν άγρια ζώα, η σύλληψη πραγματοποιείται με ήπιες μεθόδους και από προσωπικό το οποίο είναι εξουσιοδοτημένο για την εφαρμογή ανάλογων μεθόδων. Οι επιπτώσεις των διαδικασιών σύλληψης των άγριων ζώων στην υπόλοιπη άγρια ζωή και τα οικολογικά ενδιαιτήματα ελαχιστοποιούνται.
- β) Όταν διαπιστώνεται κατά ή μετά τη σύλληψη ότι το ζώο είναι τραυματισμένο ή βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση υγείας, εξετάζεται από το αρμόδιο προσωπικό το ταχύτερο δυνατό και λαμβάνονται μέτρα για την ελαχιστοποίηση της ταλαιπωρίας των ζώων, έχοντας ως πρώτη προτεραιότητα την ανάρρωση του ζώου.
- γ) Στους τόπους σύλληψης διατίθενται κατάλληλα και επαρκή κιβώτια και άλλα μέσα μεταφοράς,

προσαρμοσμένα στα αντίστοιχα είδη ζώων, τα οποία χρησιμοποιούνται σε περίπτωση που τα ζώα πρέπει να μετακινηθούν για να εξεταστούν ή να υποστούν θεραπευτική αγωγή.

- δ) Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στον εγκλιματισμό, την καραντίνα, τη στέγαση, την αναπαραγωγή και τη μέριμνα των συλλαμβανόμενων αγρίων ζώων.

3.3. Στέγαση και εμπλουτισμός

α) Στέγαση

Τα ζώα, εξαιρουμένων όσων είναι ως εκ φύσεως μονήρη, στεγάζονται υπό τις δέουσες κοινωνικές συνθήκες σε σταθερές ομάδες συμβατών ατόμων. Στις περιπτώσεις όπου επιτρέπεται η απομονωμένη στέγαση, για εξαιρετικούς επιστημονικούς λόγους ή/και λόγους ευζωίας με βάση μια θετική δεοντολογική αξιολόγηση, η διάρκεια πρέπει να περιορίζεται στην ελάχιστη απαιτούμενη περίοδο και, εάν είναι δυνατόν, να διατηρείται η οπτική, ακουστική, οσφρητική ή/και σωματική επαφή. Η εισαγωγή ή επανεισαγωγή των ζώων σε ήδη συγκροτημένες ομάδες θα πρέπει να παρακολουθείται προσεκτικά, ώστε να αποφεύγονται προβλήματα ασυμβατότητας και διάρρηξης των κοινωνικών σχέσεων.

β) Εμπλουτισμός

Σε όλα τα ζώα παρέχεται επαρκής χώρος κατάλληλης πολυπλοκότητας που να τους επιτρέπει να εκφράζουν ευρύ φάσμα των φυσιολογικών τους συμπεριφορών. Επίσης, τους εξασφαλίζεται συγκεκριμένος βαθμός ελέγχου και επιλογής του περιβάλλοντός τους ώστε να μειώνεται κάθε αγχώδης συμπεριφορά. Οι εγκαταστάσεις χρησιμοποιούν κατάλληλες τεχνικές εμπλουτισμού οι οποίες διευρύνουν το φάσμα των δραστηριοτήτων που είναι διαθέσιμες στα ζώα και αυξάνουν τις προσαρμοστικές τους δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της φυσικής άσκησης, των συλλεκτικών, χειραγωγικών και γνωστικών δραστηριοτήτων ανάλογα με το βιολογικό είδος. Ο εμπλουτισμός του περιβάλλοντος στους περικλειστούς χώρους των ζώων ικανοποιεί τις ειδικές ανά είδος και άτομο ανάγκες των αντίστοιχων ζώων. Οι στρατηγικές εμπλουτισμού των εγκαταστάσεων επανεξετάζονται και ενημερώνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

γ) Καταλύματα ζώων

Για τα καταλύματα των ζώων δεν χρησιμοποιούνται υλικά επιβλαβή για την υγεία των ζώων. Ο σχεδιασμός και η κατασκευή τους εξασφαλίζουν ότι δεν τραυματίζονται εξαιτίας τους τα ζώα. Εάν δεν είναι μιας χρήσης, είναι από υλικά που προσφέρονται για την εφαρμογή των προβλεπόμενων τεχνικών καθαρισμού και απολύμανσης. Ο σχεδιασμός του δαπέδου στα καταλύματα ζώων προσαρμόζεται στις ανάγκες του είδους και της ηλικίας των ζώων και σχεδιάζεται έτσι ώστε να διευκολύνει την απομάκρυνση των περιττωμάτων.

3.4. Διατροφή

- α) Η μορφή, το περιεχόμενο και η παρουσίαση της διαίτας ανταποκρίνονται στη συμπεριφορά και τις διατροφικές ανάγκες των ζώων.

- β) Η διαίτα των ζώων επιβάλλεται να είναι γευστική και να μην είναι μολυσμένη. Κατά την επιλογή των πρώτων υλών, την παραγωγή, την προπαρασκευή και την παρουσίαση των ζωοτροφών, οι εγκαταστάσεις λαμβάνουν μέτρα ώστε να ελαχιστοποιείται η χημική, φυσική και μικροβιολογική μόλυνση.

- γ) Η συσκευασία, η μεταφορά και η αποθήκευση πραγματοποιούνται κατά τρόπο που να αποφεύγεται η μόλυνση, η υποβάθμιση ή η καταστροφή των ζωοτροφών. Όλα τα χωνιά, οι ταϊστρες ή τα άλλα σκεύη που χρησιμοποιούνται για τη διατροφή, καθαρίζονται τακτικά και, εν ανάγκη αποστειρώνονται.

- δ) Εξασφαλίζεται η πρόσβαση κάθε ζώου στην τροφή, παρέχοντας και επαρκή χώρο ώστε να

περιορίζεται ο ανταγωνισμός.

3.5. Πότισμα (ύδρευση)

- α) Πάντοτε εξασφαλίζεται σε όλα τα ζώα καθαρό πόσιμο νερό.
- β) Όταν χρησιμοποιούνται αυτόματα συστήματα παροχής νερού στα ζώα, ελέγχονται, επισκευάζονται και εκπλύνονται τακτικά, ώστε να αποφεύγονται ατυχήματα. Προκειμένου περί κλουβιών με στερεό δάπεδο, λαμβάνεται μέριμνα ώστε να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος πλημμύρας.
- γ) Η παροχή νερού στα ενυδρεία και στις δεξαμενές προσαρμόζεται στις ανάγκες και τα όρια ανοχής των εκάστοτε ψαριών, αμφίβιων και ερπετών.

3.6. Υλικά δαπέδου, υποστρωμάτων, στρωμνής και εμφώλευσης

- α) Εξασφαλίζονται πάντοτε στα ζώα τα κατάλληλα υλικά στρωμνής ή αντίστοιχες κατασκευές για τον ύπνο τους, ανάλογα με το είδος τους, καθώς και τα απαραίτητα υλικά για την κατασκευή φωλεών ή οι απαραίτητες αναπαραγωγικές δομές.
- β) Εντός των καταλυμάτων των ζώων, το έδαφος παρέχει στέρεα, άνετη περιοχή ανάπαυσης για όλα τα ζώα. Όλοι οι χώροι ύπνου διατηρούνται καθαροί και ξηροί.

3.7. Χειρισμός (μεταχείριση)

Οι εγκαταστάσεις οργανώνουν εκπαιδευτικά προγράμματα που ενθαρρύνουν τη συνεργασία κατά τη διάρκεια των επιμέρους διαδικασιών. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα προσαρμόζονται στα είδη και την καταγωγή τους, τις διαδικασίες και τη διάρκεια του έργου. Η επαφή με τους ανθρώπους αποτελεί προτεραιότητα και προσαρμόζεται στα είδη και την καταγωγή τους, στις διαδικασίες και στη διάρκεια του έργου.

ΤΜΗΜΑ Β: ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΚΑΤΑ ΖΩΙΚΟ ΕΙΔΟΣ

1. Μύες, επίμυες, γερβίλοι, κρικητοί (χάμστερ) και ινδικά χοιρίδια

Στον ακόλουθο πίνακα και στους επόμενους, που αφορούν μύες, επίμυες, γερβίλους, κρικητούς (χάμστερ) και ινδικά χοιρίδια, ως «ύψος καταλύματος» νοείται η κάθετη απόσταση μεταξύ του δαπέδου και της οροφής του καταλύματος, και το ύψος αυτό ισχύει για ποσοστό μεγαλύτερο του 50 % της ελάχιστης επιφάνειας του δαπέδου πριν την προσθήκη εξαρτημάτων εμπλουτισμού.

Κατά το σχεδιασμό των διαδικασιών, λαμβάνεται υπόψη το δυναμικό αύξησης των ζώων ώστε να εξασφαλίζεται ότι τα ζώα θα διαθέτουν τον κατάλληλο χώρο (όπως αναφέρεται λεπτομερώς στους πίνακες 1.1. έως 1.5) σε όλη τη διάρκεια της μελέτης.

Πίνακας 1.1. Μύες

	Βάρος σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (cm ²)	Έκταση δαπέδου ανά ζώο (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύμα- τος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34, παράγραφος 2
--	----------------------	---	--	--	--

Σε απόθεμα και κατά τις διαδικασίες	έως 20	330	60	12	[Ιαν 2012]
	άνω των 20 έως 25	330	70	12	
		330	80	12	
	άνω των 25 έως 30	330	100	12	
	άνω των 30				
Σε αναπαραγωγή		330		12	
		Για ένα μονογαμικό ζευγάρι (μη ομόαιμο/ομόαιμο) ή για τρίο (ομόαιμο). Για κάθε επιπλέον θηλυκό με νεογνά πρέπει να προστίθενται 180 cm ² .			
Σε απόθεμα στα εκτροφεία*	κάτω των 20	950	40	12	
Μέγεθος καταλύματος 950 cm ²					
Μέγεθος καταλύματος 1 500 cm ²	κάτω των 20	1 500	30	12	

* Οι απογαλακτισμένοι μύες επιτρέπεται να διατηρούνται σε αυτές τις υψηλότερες πυκνότητες πληθυσμού, κατά τη σύντομη περίοδο μετά τον απογαλακτισμό έως την ενηλικίωση, εφόσον τα ζώα στεγάζονται σε μεγαλύτερα καταλύματα με κατάλληλο εμπλουτισμό. Αυτές οι συνθήκες στέγασης δεν πρέπει να συνεπάγονται υποβάθμιση της ευζωίας όπως: αυξημένα επίπεδα επιθετικότητας, νοσηρότητα και θνησιμότητα, στερεοτυπίες και άλλες διαταραχές συμπεριφοράς, απώλεια βάρους, ή άλλες μεταβολές της φυσιολογίας ή της συμπεριφοράς λόγω άγχους.

Πίνακας 1.2. Επίμυες

	Βάρος σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (cm ²)	Έκταση δαπέδου ανά ζώο (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34, παράγραφος 2
Σε απόθεμα και κατά τις διαδικασίες*	έως 200	800	200	18	
	άνω των 200 έως 300	800	250	18	
		800	350	18	
	άνω των 300 έως 400	800	450	18	
	άνω των 400 έως 600	1 500	600	18	
	άνω των 600				

Σε αναπαραγωγή		800 Μητέρα και νεογνά. Για κάθε επιπλέον ενήλικο ζώο που προστίθεται στο κατάλυμα σε μόνιμη βάση, προστίθενται 400 cm ²		18	[Ιαν 2012]
Σε απόθεμα στα εκτροφεία* Μέγεθος καταλύματος 1 500 cm ²	έως 50	1 500	100	18	
	άνω των 50 έως 100	1 500	125	18	
	άνω των 100 έως 150	1 500	150	18	
	άνω των 150 έως 200	1 500	175	18	
Σε απόθεμα στα εκτροφεία** Μέγεθος καταλύματος 2 500 cm ²	έως 100	2 500	100	18	
	άνω των 100 έως 150	2 500	125	18	
	άνω των 150 έως 200	2 500	150	18	

* Σε μελέτες διάρκειας ζωής, τα ζώα πρέπει να διαθέτουν καταλύματα κατάλληλου μεγέθους που να τους επιτρέπουν την κοινωνική στέγαση. Στις περιπτώσεις όπου ο διαθέσιμος χώρος ανά ζώο είναι χαμηλότερος από τον προαναφερόμενο, αποδίδεται προτεραιότητα στη διατήρηση σταθερών κοινωνικών δομών.

** Οι απογαλακτισμένοι επίμνες μπορούν να διατηρούνται σε αυτές τις υψηλότερες πυκνότητες πληθυσμού, κατά τη σύντομη περίοδο μετά τον απογαλακτισμό έως την ενηλικίωση, εφόσον τα ζώα στεγάζονται σε μεγαλύτερα καταλύματα με κατάλληλο εμπλουτισμό. Αυτές οι συνθήκες στέγασης δεν πρέπει να προκαλούν απώλεια ευζωίας όπως: αυξημένα επίπεδα επιθετικότητας, νοσηρότητα και θνησιμότητα, στερεοτυπίες και άλλες διαταραχές συμπεριφοράς, απώλεια βάρους, ή άλλες μεταβολές της φυσιολογίας ή της συμπεριφοράς λόγω άγχους.

Πίνακας 1.3. Γερβίλοι

	Βάρος σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (cm ²)	Έκταση δαπέδου ανά ζώο (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
Σε απόθεμα και κατά τις διαδικασίες	έως 40	1 200	150	18	[Ιαν 2012]
	άνω των 40	1 200	250	18	
Σε αναπαραγωγή		1 200 Μονογαμικό ζευγάρι ή τρίο με απογόνους		18	

Πίνακας 1.4. Κρικητοί

	Βάρος σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος	Έκταση δαπέδου ανά ζώο	Ελάχιστο ύψος καταλύματος	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο

		(cm ²)	(cm ²)	(cm)	34 παράγραφος 2
Σε απόθεμα και κατά τις διαδικασίες	έως 60	800	150	14	[Ιαν 2012]
	άνω των 60 έως 100	800	200	14	
	άνω των 100	800	250	14	
Σε αναπαραγωγή		800 Μητέρα ή μονογαμικό ζευγάρι με νεογνά		14	
Σε απόθεμα στα εκτροφεία*	κάτω των 60	1 500	100	14	

* Οι απογαλακτισμένοι κριητοί μπορούν να διατηρούνται σε αυτές τις υψηλότερες πυκνότητες πληθυσμού, κατά τη σύντομη περίοδο μετά τον απογαλακτισμό έως την ενηλικίωση, εφόσον τα ζώα στεγάζονται σε μεγαλύτερα καταλύματα με κατάλληλο εμπλουτισμό. Αυτές οι συνθήκες στέγασης δεν πρέπει να προκαλούν απώλεια ευζωίας όπως: αυξημένα επίπεδα επιθετικότητας, νοσηρότητα και θνησιμότητα, στερεοτυπίες και άλλες διαταραχές συμπεριφοράς, απώλεια βάρους, ή άλλες μεταβολές της φυσιολογίας ή της συμπεριφοράς λόγω άγχους.

Πίνακας 1.5. Ινδικά χοιρίδια

	Βάρος σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (cm ²)	Έκταση δαπέδου ανά ζώο (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
Σε απόθεμα και κατά τις διαδικασίες	έως 200	1 800	200	23	[Ιαν 2012]
	άνω των 200 έως 300	1 800	350	23	
	άνω των 300 έως 450	1 800	500	23	
	άνω των 450 έως 700	2 500	700	23	
	άνω των 700	2 500	900	23	
Σε αναπαραγωγή		2 500 Ζευγάρι με νεογνά. Για κάθε επιπλέον θηλυκό αναπαραγωγής προστίθενται 1 000 cm ²		23	

2. Κουνέλια

Εντός του καταλύματος υπάρχει ένας υπερυψωμένος χώρος. Αυτός ο υπερυψωμένος χώρος πρέπει να επιτρέπει στο ζώο να ξαπλώνει και να κάθεται και να κινείται εύκολα από κάτω, αλλά δεν καλύπτει περισσότερο από 40% της επιφάνειας του εδάφους. Εάν υπάρχουν εξαιρετικοί επιστημονικοί ή κτηνιατρικοί λόγοι για να μην χρησιμοποιηθεί γείσωμα, τότε το κατάλυμα είναι κατά 33%

μεγαλύτερο για ένα κουνέλι και κατά 60% μεγαλύτερο για δύο κουνέλια. Όταν παρέχεται υπερυψωμένη περιοχή για κουνέλια ηλικίας μικρότερης των 10 εβδομάδων, το μέγεθος της είναι τουλάχιστον 55 × 5 cm και το ύψος υπεράνω του δαπέδου επιτρέπει στα ζώα να το χρησιμοποιήσουν.

Πίνακας 2.1. Κουνέλια ηλικίας μεγαλύτερης των 10 εβδομάδων

Ο πίνακας 2.1 χρησιμοποιείται και για τα κλουβιά και για τα κελιά. Η πρόσθετη επιφάνεια δαπέδου είναι τουλάχιστον 3000 cm² ανά κουνέλι, για το τρίτο, το τέταρτο, το πέμπτο και το έκτο κουνέλι, ενώ πρέπει να προστίθενται τουλάχιστον 2500 cm² για κάθε επιπλέον κουνέλι μετά το έκτο.

Τελικό σωματικό βάρος (kg)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου για ένα ή δύο κοινωνικά αρμονικά ζώα s (cm ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως και 3	3 500	45	[Ιαν 2012]
από άνω των 3 έως και 5	4 200	45	
άνω των 5	5 400	60	

Πίνακας 2.2. Κονικλομητέρα και νεογνά

Βάρος κονικλομητέρας (kg)	Ελάχιστο εμβαδόν καταλύματος (cm ²)	Επιπλέον επιφάνεια για τα κιβώτια εμφώλευσης (cm ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως και 3	3 500	1 000	45	[Ιαν 2012]
από άνω των 3 έως και 5	4 200	1 200	45	
άνω των 5	5 400	1 400	60	

Πίνακας 2.3. Κουνέλια κάτω των 10 εβδομάδων

Ο πίνακας 2.3 χρησιμοποιείται και για τα κλουβιά και για τα κελιά.

Ηλικία	Ελάχιστο εμβαδόν καταλύματος (cm ²)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου ανά ζώο (cm ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	
Από τον απογαλακτισμό έως και την ηλικία των 7 εβδομάδων	4 000	800	40	
Από 8 έως 10 εβδομάδες	4 000	1 200	40	

Πίνακας 2.4. Κουνέλια: Βέλτιστες διαστάσεις για τις υπερυψωμένες περιοχές για καταλύματα που έχουν τις διαστάσεις που αναφέρονται στον πίνακα 2.1.

Ηλικία σε εβδομάδες	Τελικό βάρος σώματος (kg)	Βέλτιστο μέγεθος (cm x cm)	Βέλτιστο ύψος από το δάπεδο του καταλύματος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
άνω των 10	έως και 3	55 x 25	25	[Ιαν 2012]
	από άνω των 3 έως και 5	55 x 30	25	
	άνω των 5	60 x 35	30	

3. Γάτες

Πίνακας 3.1. Γάτες

Η ελάχιστη επιφάνεια διαβίωσης για μητέρα με νεογνά είναι η απαιτούμενη για μία μεμονωμένη γάτα, αυξανόμενη βαθμιαία ώστε όταν τα γατάκια φθάσουν στην ηλικία των τεσσάρων μηνών να έχουν κατάλυμα σύμφωνο με τις ανωτέρω απαιτήσεις επιφάνειας για ενήλικες.

Οι περιοχές διατροφής και καθαριότητας απέχουν μεταξύ τους 0,5 μέτρο τουλάχιστον και δεν εναλλάσσονται.

	Δάπεδο* (m ²)	Γείσωμα (m ²)	Ύψος (m)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
Ελάχιστο για ένα ενήλικο ζώο	1,5	0,5	2	[Ιαν 2017]
Για κάθε επιπλέον ζώο προστίθενται	0,75	0,25	–	

Σημείωση: * Επιφάνεια δαπέδου χωρίς γεισώματα.

4. Σκύλοι

Το εσωτερικό κατάλυμα να αντιπροσωπεύει τουλάχιστον 50% του ελάχιστου χώρου που πρέπει να διατίθεται στους σκύλους, όπως παρουσιάζεται στον πίνακα 4.1.

Ο διαθέσιμος χώρος που προβλέπεται στη συνέχεια βασίζεται στις ανάγκες των μπηγκλ, αλλά οι φυλές μεγάλων διαστάσεων, όπως η φυλή του Αγίου Βερνάρδου ή τα ιρλανδέζικα λυκόσκυλα, χρειάζονται σημαντικά μεγαλύτερους χώρους από αυτούς που παρουσιάζονται στον πίνακα 4.1. Για φυλές άλλες από αυτή του εργαστηριακού μπηγκλ, οι διαθέσιμοι χώροι αποφασίζονται σε συνεργασία με το κτηνιατρικό προσωπικό.

Πίνακας 4.1. Σκύλοι

Σκύλοι που στεγάζονται κατά ζεύγη ή ομαδικά ενδέχεται να διαβιώσουν στη μισή επιφάνεια (2 m² για

σκύλο μικρότερο των 20 kg, 4 m² για σκύλο μεγαλύτερο των 20 kg) όταν υποβάλλονται σε διεργασία, όπως ορίζεται στην παρούσα οδηγία, εάν αυτός ο διαχωρισμός είναι αναγκαίος για επιστημονικούς λόγους.

Ένα θηλυκό σε γαλουχία και τα νεογνά του διαθέτουν τον ίδιο χώρο με ένα μεμονωμένο θηλυκό ισοδύναμου βάρους. Το κελί αναπαραγωγής είναι σχεδιασμένο με τρόπο που το θηλυκό να μπορεί να μετακινηθεί σε ένα πρόσθετο διαμέρισμα ή ανυψωμένη περιοχή μακριά από τα σκυλάκια.

Βάρος (kg)	Ελάχιστο μέγεθος θαλάμου (m ²)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου για ένα ή δύο ζώα (m ²)	Για κάθε πρόσθετο ζώο πρέπει να προστίθεται ελάχιστη επιφάνεια (m ²)	Ελάχιστο ύψος (m)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως και 20	4	4	2	2	[Ιαν 2017]
άνω των 20	8	8	4	2	

Πίνακας 4.2. Σκύλοι – απογαλακτισμένα ζώα σε απόθεμα

Βάρος σκύλου (kg)	Ελάχιστο μέγεθος θαλάμου (m ²)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου ανά ζώο (m ²)	Ελάχιστο ύψος (m)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως και 5	4	0,5	2	[Ιαν 2017]
άνω των 5 έως και 10	4	1,0	2	
άνω των 10 έως και 15	4	1,5	2	
άνω των 15 έως και 20	4	2	2	
άνω των 20	8	4	2	

5. Κουνάβια

Πίνακας 5. Κουνάβια

	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (cm ²)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου ανά ζώο (cm ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
Ζώα έως 600g	4 500	1 500	50	[Ιαν 2012]
Ζώα άνω των 600g	4 500	3 000	50	
Ενήλικα αρσενικά	6 000	6 000	50	
Κουναβομητέρα και νεογνά	5 400	5 400	50	

6. Πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου

Πίνακας 6.1. Μάρμοζετ και ταμαρίνοι

	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου καταλύματων για 1* ή 2 ζώα και για τους μέχρι ηλικίας 5 μηνών απογόνους τους (m ²)	Ελάχιστος όγκος ανά πρόσθετο ζώο πέραν των ηλικίας 5 μηνών (m ³)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος (m) **	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
Μάρμοζετ	0,5	0,2	1,5	[Ιαν 2017]
Ταμαρίνοι	1,5	0,2	1,5	

* Τα ζώα διατηρούνται κατά μόνος μόνο κατ' εξαίρεση.

** Η κορυφή του καταλύματος βρίσκεται σε ύψος τουλάχιστον 1,8 m από το δάπεδο.

Πίνακας 6.2. Σαϊμίρια

Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου για 1* ή 2 ζώα (m ²)	Ελάχιστος όγκος ανά πρόσθετο ζώο ηλικίας πέραν των 6 μηνών (m ³)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος (m)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
2,0	0,5	1,8	[Ιαν 2017]

* Τα ζώα διατηρούνται κατά μόνος μόνο κατ' εξαίρεση.

Πίνακας 6.3. Μακάκοι και κερκοπίθηκοι *

	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Ελάχιστος όγκος καταλύματος (m ³)	Ελάχιστος όγκος ανά ζώο (m ³)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος (m)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
Ζώα ηλικίας κάτω των 3 ετών **	2,0	3,6	1,0	1,8	[Ιαν 2017]
Ζώα ηλικίας από 3 ετών και άνω ***	2,0	3,6	1,8	1,8	
Ζώα που διατηρούνται για αναπαραγωγικούς σκοπούς ****			3,5	2,0	

* Τα ζώα διατηρούνται κατά μόνος μόνο κατ' εξαίρεση.

** Ένα κατάλυμα ελάχιστων διαστάσεων μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 3 ζώα.

*** Ένα κατάλυμα ελάχιστων διαστάσεων μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 2 ζώα.

**** Σε αναπαραγωγικές αποικίες δεν απαιτείται πρόσθετος χώρος/όγκος για τα νεαρά ζώα ηλικίας μέχρι 2 ετών που συζούν με τη μητέρα τους.

Πίνακας 6.4. Μπαμπούνιοι*

Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος	Ελάχιστος όγκος καταλύματος (m ³)	Ελάχιστος όγκος ανά ζώο (m ³)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34

	(m ²)			(m)	<i>παράγραφος 2</i>
Ζώα** ηλικίας κάτω των 4 ετών	4,0	7,2	3,0	1,8	[Ιαν 2017]
Ζώα** ηλικίας από 4 ετών και άνω	7,0	12,6	6,0	1,8	
Ζώα που διατηρούνται για αναπαραγωγικούς σκοπούς***			12,0	2,0	

* Τα ζώα διατηρούνται κατά μόνος μόνο κατ' εξαίρεση.

** Ένα κατάλυμα ελάχιστων διαστάσεων μπορεί να φιλοξενήσει μέχρι 2 ζώα.

*** Σε αναπαραγωγικές αποικίες δεν απαιτείται πρόσθετος χώρος/όγκος για τα νεαρά ζώα ηλικίας μέχρι 2 ετών που συζούν με τη μητέρα τους.

7. Ζώα αγροκτήματος

Πίνακας 7.1. Βοοειδή

Σωματικό βάρος (kg)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου ανά ζώο (m ² /ζώο)	Πλάτος θέσης στην ταϊστρα για σίτιση κατά βούληση (ad-libitum) αποκερατωθέντων βοοειδών (m/ζώο)	Χώρος στην ταϊστρα για περιορισμένη σίτιση αποκερατωθέντων βοοειδών (m/ζώο)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 100	2,50	2,30	0,10	0,30	[Ιαν 2017]
άνω των 100 έως 200	4,25	3,40	0,15	0,50	
άνω των 200 έως 400	6,00	4,80	0,18	0,60	
άνω των 400 έως 600	9,00	7,50	0,21	0,70	
άνω των 600 έως 800	11,00	8,75	0,24	0,80	
άνω των 800	16,00	10,00	0,30	1,00	

Πίνακας 7.2. Αιγοπρόβατα

Σωματικό βάρος (kg)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου ανά ζώο (m ² /ζώο)	Ελάχιστο ύψος χωρίσματος (m)	Πλάτος θέσης στην ταϊστρα για σίτιση κατά βούληση (m/ζώο)	Πλάτος θέσης στην ταϊστρα για περιορισμένη σίτιση (m/ζώο)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2

έως 20	1,0	0,7	1,0	0,10	0,25	[Ιαν 2017]
άνω των 20 έως 35	1,5	1,0	1,2	0,10	0,30	
άνω των 35 έως 60	2,0	1,5	1,2	0,12	0,40	
άνω των 60	3,0	1,8	1,5	0,12	0,50	

Πίνακας 7.3. Χοίροι και μίνι χοίροι

Ζων βάρος (kg)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος* (m ²)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου ανά ζώο (m ² /ζώο)	Ελάχιστος χώρος ανάπαυσης ανά ζώο (σε θερμοκρασιακά ουδέτερες συνθήκες) (m ² /ζώο)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως και 5	2,0	0,20	0,10	[Ιαν 2017]
άνω των 5 έως 10	2,0	0,25	0,11	
άνω των 10 έως 20	2,0	0,35	0,18	
άνω των 20 έως 30	2,0	0,50	0,24	
άνω των 30 έως 50	2,0	0,70	0,33	
άνω των 50 έως 70	3,0	0,80	0,41	
άνω των 70 έως 100	3,0	1,00	0,53	
άνω των 100 έως 150	4,0	1,35	0,70	
άνω των 150	5,0	2,50	0,95	
Ενήλικοι (συμβατικοί) κάπροι	7,5		1,30	

* Οι χοίροι είναι δυνατόν να διατηρούνται σε μικρότερα καταλύματα για σύντομο χρονικό διάστημα, χωρίζοντας επί παραδείγματι με παραπετάσματα τον κύριο χώρο, για κτηνιατρικούς ή πειραματικούς λόγους, π.χ. όταν απαιτείται ατομική σίτιση των ζώων.

Πίνακας 7.4. Ιπποειδή

Η χαμηλότερη πλευρά έχει ύψος τουλάχιστον 1,5 φορά το ύψος ακρωμίου του ζώου. Το ύψος των εσωτερικών χώρων επιτρέπει στα ιπποειδή να αναπτυχθούν πλήρως.

Ύψος ακρωμίου (m)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου ανά ζώο (m ² /ζώο)			Ελάχιστο ύψος καταλύματος (m)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
	Για κάθε ζώο στεγαζόμενο μόνο του ή σε ομάδες έως 3 ζώων	Για κάθε ζώο στεγαζόμενο σε ομάδες 4 ή περισσότερων ζώων	Κελί τοκετού/φοράδα με πουλάρι		
					[Ιαν 2017]

1,00 έως 1,40	9,0	6,0	16	3,00
άνω του 1,40 έως 1,60	12,0	9,0	20	3,00
άνω του 1,60	16,0	(2 x WH) ² *	20	3,00

* Για να εξασφαλιστεί ευρυχωρία, ο καθορισμός του διαθέσιμου για κάθε μεμονωμένου ζώου χώρος βασίζεται στο ύψος ακρωμίου (WH)

8. Πτηνά

Πίνακας 8.1. Όρνιθες

Στις περιπτώσεις όπου, για επιστημονικούς λόγους, δεν είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί το ανωτέρω ελάχιστο μέγεθος καταλύματος, η διάρκεια του περιορισμού θα πρέπει να αιτιολογείται από τον πειραματιζόμενο σε συνεννόηση με το κτηνιατρικό προσωπικό. Στις περιπτώσεις αυτές, τα πτηνά μπορούν να στεγάζονται σε μικρότερα καταλύματα με κατάλληλο εμπλουτισμό του περιβάλλοντος και ελάχιστο εμβαδόν δαπέδου 0,75 m².

Μάζα σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Ελάχιστη επιφάνεια ανά πτηνό (m ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ελάχιστο πλάτος θέσης στην ταΐστρα ανά πτηνό (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 200	1,00	0,025	30	3	[Ιαν 2012]
άνω των 200 έως 300	1,00	0,03	30	3	
άνω των 300 έως 600	1,00	0,05	40	7	
άνω των 600 έως 1200	2,00	0,09	50	15	
άνω των 1 200 έως 1800	2,00	0,11	75	15	
άνω των 1 800 έως 2 400	2,00	0,13	75	15	
άνω των 2 400	2,00	0,21	75	15	

Πίνακας 8.2. Κατοικίδιες γαλοπούλες

Όλες οι πλευρές του καταλύματος έχουν μήκος τουλάχιστον 1,5 m. Στις περιπτώσεις όπου, για επιστημονικούς λόγους, δεν είναι δυνατόν να εξασφαλιστούν αυτές οι ελάχιστες διαστάσεις, η διάρκεια του περιορισμού θα πρέπει να αιτιολογείται από τον πειραματιζόμενο σε συνεννόηση με το κτηνιατρικό προσωπικό. Στις περιπτώσεις αυτές, τα πτηνά μπορούν να στεγάζονται σε μικρότερα καταλύματα με κατάλληλο εμπλουτισμό του περιβάλλοντος και ελάχιστο εμβαδόν δαπέδου 0,75 m², καθώς και με ελάχιστο ύψος 50 cm για τα πτηνά βάρους κάτω των 0,6 kg, 75 cm για τα πτηνά βάρους κάτω των 4 kg και 100 cm για τα πτηνά βάρους άνω των 4 kg. Τα καταλύματα αυτά μπορούν να χρησιμοποιούνται για τη στέγαση μικρών ομάδων πτηνών σύμφωνα με τον αναλογούντα χώρο που παρατίθεται στον πίνακα 8.2.

Μάζα σώματος	Ελάχιστο μέγεθος	Ελάχιστη επιφάνεια ανά	Ελάχιστο ύψος	Ελάχιστο πλάτος θέσης	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο
--------------	------------------	------------------------	---------------	-----------------------	-------------------------------------

(kg)	καταλύματος (m ²)	πτηνό (m ²)	(cm)	στην ταΐστρα ανά πτηνό (cm)	34 παράγραφος 2
έως 0,3	2,00	0,13	50	3	[Ιαν 2012]
άνω των 0,3 έως 0,6	2,00	0,17	50	7	
άνω των 0,6 έως 1	2,00	0,30	100	15	
άνω των 1 έως 4	2,00	0,35	100	15	
άνω των 4 έως 8	2,00	0,40	100	15	
άνω των 8 έως 12	2,00	0,50	150	20	
άνω των 12 έως 16	2,00	0,55	150	20	
άνω των 16 έως 20	2,00	0,60	150	20	
άνω των 20	3,00	1,00	150	20	

Πίνακας 8.3. Ορτύκια

Μάζα σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Επιφάνεια ανά πτηνό στην περίπτωση της στέγασης κατά ζεύγη (m ²)	Επιφάνεια ανά επιπλέον πτηνό στην περίπτωση της ομαδικής στέγασης (m ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ελάχιστο πλάτος θέσης στην ταΐστρα ανά πτηνό (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 150	1,00	0,5	0,10	20	4	[Ιαν 2012]
άνω των 150	1,00	0,6	0,15	30	4	

Πίνακας 8.4. Πάπιες και χήνες

Στις περιπτώσεις όπου, για επιστημονικούς λόγους, δεν είναι δυνατόν να εξασφαλιστεί το ανωτέρω ελάχιστο μέγεθος καταλύματος, η διάρκεια του περιορισμού θα πρέπει να αιτιολογείται από τον πειραματιζόμενο σε συνεννόηση με το κτηνιατρικό προσωπικό. Στις περιπτώσεις αυτές τα πτηνά μπορούν να στεγάζονται σε μικρότερα καταλύματα με κατάλληλο εμπλουτισμό του περιβάλλοντος και ελάχιστο εμβαδόν δαπέδου 0,75 m², τα οποία μπορούν να χρησιμοποιούνται για τη στέγαση μικρών ομάδων πτηνών σύμφωνα με τον αναλογούντα χώρο που παρατίθεται στον πίνακα 8.4.

Μάζα σώματος (g)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Επιφάνεια ανά πτηνό (m ²)*	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ελάχιστο πλάτος θέσης στην ταΐστρα ανά πτηνό (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2

Πάπιες					[Ιαν 2012]
έως 300	2,00	0,10	50	10	
άνω των 300 έως 1 200**	2,00	0,20	200	10	
άνω των 1 200 έως 3 500	2,00	0,25	200	15	
άνω των 3 500	2,00	0,50	200	15	
Χήνες					
έως 500	2,00	0,20	200	10	
άνω των 500 έως 2 000	2,00	0,33	200	15	
άνω των 2 000	2,00	0,50	200	15	

* Συμπεριλαμβάνεται τεχνητή λίμνη ελάχιστης επιφάνειας 0,5 m² ανά 2 m² καταλύματος και ελάχιστου βάθους 30 cm. Στην εν λόγω λίμνη μπορεί να αναλογεί έως 50% του ελάχιστου μεγέθους καταλύματος.

** Τα πτηνά των οποίων το φτέρωμα δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί πλήρως μπορούν να διατηρούνται σε καταλύματα ελάχιστου ύψους 75 cm.

Πίνακας 8.5. Πάπιες και χήνες: ελάχιστο μέγεθος τεχνητής λίμνης*

	Εμβαδόν (m ²)	Βάθος (cm)
Πάπιες	0,5	30
Χήνες	0,5	από 10 έως 30

* Το μέγεθος της τεχνητής λίμνης αντιστοιχεί σε κατάλυμα εμβαδού 2 m². Στη λίμνη μπορεί να αναλογεί έως 50% του ελάχιστου μεγέθους καταλύματος.

Πίνακας 8.6. Περιστερία

Τα καταλύματα είναι μακρόστενα (π.χ. 2 m × 1 m) και όχι τετράγωνα, ώστε να μπορούν τα πτηνά να εκτελούν σύντομες πτήσεις.

Μέγεθος ομάδας	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ελάχιστο πλάτος θέσης στην ταϊστρα ανά πτηνό (cm)	Ελάχιστο πλάτος θέσης στην κούρνια ανά πτηνό (cm)	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 6	2	200	5	30	[Ιαν 2012]
7 έως 12	3	200	5	30	
για κάθε πτηνό επιπλέον των 12	0,15		5	30	

Πίνακας 8.7. Σπίνοι zebra finch

Τα καταλύματα είναι μακρόστενα (π.χ. 2 m × 1 m), ώστε να μπορούν τα πτηνά να εκτελούν σύντομες πτήσεις. Στην περίπτωση των μελετών αναπαραγωγής, τα ζεύγη μπορούν να στεγάζονται σε μικρότερα καταλύματα με κατάλληλο εμπλουτισμό του περιβάλλοντος και με ελάχιστο εμβαδόν δαπέδου 0,5 m² και ελάχιστο ύψος 40 cm. Η διάρκεια του περιορισμού θα πρέπει να αιτιολογείται από

τον πειραματιζόμενο σε συνεννόηση με το κτηνιατρικό προσωπικό.

Μέγεθος ομάδας	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος (m ²)	Ελάχιστο ύψος (cm)	Ελάχιστος αριθμός ταϊστρών	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 6	1,0	100	2	[Ιαν 2012]
7 έως 12	1,5	200	2	
13 έως 20	2,0	200	3	
Για κάθε πτηνό επιπλέον των 20	0,05		1 ανά 6 πτηνά	

9. Αμφίβια

Πίνακας 9.1. Υδρόβια ουροδελή

Μήκος σώματος*(cm)	Ελάχιστη υδάτινη επιφάνεια (cm ²)	Ελάχιστη υδάτινη επιφάνεια για κάθε επιπλέον ζώο στην περίπτωση της ομαδικής διατήρησης (cm ²)	Ελάχιστο βάθος νερού (cm)	Βέλτιστη θερμοκρασία	Σχετική υγρασία	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 10	262,5	50	13	15°C-22°C	100%	[Ιαν 2012]
άνω των 10 έως 15	525	110	13			
άνω των 15 έως 20	875	200	15			
άνω των 20 έως 30	1 837,5	440	15			
άνω των 30	3 150	800	20			

* Μετρούμενο από το ρύγχος μέχρι την οπή της κλοάκης (αμάρα)

Πίνακας 9.2. Υδρόβια άνουρα*

Μήκος σώματος**(cm)	Ελάχιστη υδάτινη επιφάνεια (cm ²)	Ελάχιστη υδάτινη επιφάνεια για κάθε επιπλέον ζώο στην περίπτωση της ομαδικής διατήρησης (cm ²)	Ελάχιστο βάθος νερού (cm)	Βέλτιστη θερμοκρασία	Σχετική υγρασία	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
κάτω των 6	160	40	6	18°C-22°C	100%	[Ιαν 2012]
6 έως 9	300	75	8			
άνω των 9 έως 12	600	150	10			
άνω των 12	920	230	12,5			

* Οι συνθήκες αυτές ισχύουν για τις δεξαμενές διατήρησης (δηλαδή εκτροφής), όχι όμως για εκείνες που χρησιμοποιούνται για φυσική σύζευξη και υπερωορρηξία για λόγους απόδοσης, δεδομένου ότι οι διαδικασίες αυτές απαιτούν μικρότερες ατομικές δεξαμενές. Οι απαιτήσεις που αφορούν τον χώρο έχουν καθοριστεί για ενήλικα άτομα των αναγραφόμενων κατηγοριών μεγέθους· θα πρέπει είτε να εξαιρούνται τα νεαρά άτομα και οι γυρίνοι ή να μεταβάλλονται οι διαστάσεις υπό κλίμακα

** Μετρούμενο από το ρύγχος μέχρι την οπή της κλοάκης (αμάρα).

Πίνακας 9.3. Ημιυδρόβια άνουρα

Μήκος σώματος* (cm)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος** (cm ²)	Ελάχιστη επιφάνεια για κάθε επιπλέον ζώο στην περίπτωση της ομαδικής διατήρησης (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος** (cm)	Ελάχιστο βάθος νερού (cm)	Βέλτιστη θερμοκρασία	Σχετική υγρασία	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 5,0	1 500	200	20	10	10°C-15°C	50-80%	[Ιαν 2012]
άνω των 5,0 έως 7,5	3 500	500	30	10			
άνω των 7,5	4 000	700	30	15			

* Μετρούμενο από το ρύγχος μέχρι την οπή της κλοάκης (αμάρα).

** Το χειρσαίο τμήμα καταλαμβάνει ένα τρίτο, το υδάτινο, επαρκές για να βυθίζονται τα ζώα στο νερό, δύο τρίτα.

*** Μετρούμενο από την επιφάνεια του χειρσαίου τμήματος μέχρι την εσωτερική πλευρά της οροφής του τεράριουμ· επιπλέον, το ύψος των καταλυμάτων θα πρέπει να είναι κατάλληλο για την εσωτερική διαρρύθμιση.

Πίνακας 9.4. Ημιχειρσαία άνουρα

Μήκος σώματος* (cm)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος** (cm ²)	Ελάχιστη επιφάνεια για κάθε επιπλέον ζώο στην περίπτωση της ομαδικής διατήρησης (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος*** (cm)	Ελάχιστο βάθος νερού (cm)	Βέλτιστη θερμοκρασία	Σχετική υγρασία	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 5,0	1 500	200	20	10	23°C-27°C	50-80%	[Ιαν 2012]
άνω των 5,0 έως 7,5	3 500	500	30	10			
άνω των 7,5	4 000	700	30	15			

* Μετρούμενο από το ρύγχος μέχρι την οπή της κλοάκης (αμάρα).

** Το χειρσαίο τμήμα καταλαμβάνει ένα τρίτο, το υδάτινο, επαρκές για να βυθίζονται τα ζώα στο νερό, δύο τρίτα.

*** Μετρούμενο από την επιφάνεια του χειρσαίου τμήματος μέχρι την εσωτερική πλευρά της οροφής του τεράριουμ· επιπλέον, το ύψος των καταλυμάτων θα πρέπει να είναι κατάλληλο για την εσωτερική διαρρύθμιση.

Πίνακας 9.5. Δενδρόβια άνουρα

Μήκος σώματος* (cm)	Ελάχιστο μέγεθος καταλύματος** (cm ²)	Ελάχιστη επιφάνεια για κάθε επιπλέον ζώο στην περίπτωση της ομαδικής διατήρησης (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος*** (cm)	Βέλτιστη θερμοκρασία	Σχετική υγρασία	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 3,0	900	100	30	18°C-25°C	50-70%	[Ιαν 2012]
άνω των 3,0	1 500	200	30			

* Μετρούμενο από το ρύγχος μέχρι την οπή της κλοάκης (αμάρα).

** Το χειρσαίο τμήμα καταλαμβάνει ένα τρίτο, το υδάτινο, επαρκές για να βυθίζονται τα ζώα στο νερό, δύο τρίτα.

*** Μετρούμενο από την επιφάνεια του χειρσαίου τμήματος μέχρι την εσωτερική πλευρά της οροφής του τεράριουμ·

επιπλέον, το ύψος των καταλυμάτων θα πρέπει να είναι κατάλληλο για την εσωτερική διαρρύθμιση.

10. Ερπετά

Πίνακας 10.1. Υδροβία χελώνια

Μήκος σώματος*) (cm)	Ελάχιστη υδάτινη επιφάνεια (cm ²)	Ελάχιστη υδάτινη επιφάνεια για κάθε επιπλέον ζώο στην περίπτωση της ομαδικής διατήρησης (cm ²)	Ελάχιστο βάθος νερού (cm)	Βέλτιστη θερμοκρασία	Σχετική υγρασία	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 5	600	100	10	20°C- 25°C	80-70%	[Jan 2012]
άνω των 5 έως 10	1 600	300	15			
άνω των 10 έως 15	3 500	600	20			
άνω των 15 έως 20	6 000	1 200	30			
άνω των 20 έως 30	10 000	2 000	35			
άνω των 30	20 000	5 000	40			

*) Μετρούμενο επί της ευθείας γραμμής που συνδέει το πρόσθιο με το οπίσθιο άκρο του χελύου.

Πίνακας 10.2. Χερσόβια ερπετά

Μήκος σώματος*) (cm)	Ελάχιστη επιφάνεια δαπέδου (cm ²)	Ελάχιστη επιφάνεια για κάθε επιπλέον ζώο στην περίπτωση της ομαδικής διατήρησης (cm ²)	Ελάχιστο ύψος καταλύματος (**) (cm)	Βέλτιστη θερμοκρασία	Σχετική υγρασία	Ημερομηνία που αναφέρεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2
έως 30	300	150	10	22°C- 27°C	60-80%	[Jan 2012]
άνω των 30 έως 40	400	200	12			
άνω των 40 έως 50	600	300	15			
άνω των 50 έως 75	1 200	600	20			
άνω των 75	2 500	1 200	28			

*) Μετρούμενο από το ρύγχος μέχρι την ουρά.

**) Μετρούμενο από την επιφάνεια του χερσαίου τμήματος μέχρι την εσωτερική πλευρά της οροφής του τεράριουμ· επιπλέον, το ύψος των καταλυμάτων θα πρέπει να είναι κατάλληλο για την εσωτερική διαρρύθμιση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ V

Κατάλογος των ζώων που αναφέρονται στο άρθρο 34 παράγραφος 4

- 1) *Βοοειδή (Bos taurus και Bos indicus)*·
- 2) *Αιγοπρόβατα (Ovis aries και Capra hircus)*·
- 3) *Χοίροι (Sus scrofa)*·
- 4) *Ιπποειδή (Equus caballus και Equus asinus)*·
- 5) *Κατοικίδια όρνιθα (Gallus gallus domesticus)*·
- 6) *Κατοικίδιες γαλοπούλες (Meleagris gallopavo)*·
- 7) *Πάπιες και χήνες (Anas platyrhynchos, Anser anser domesticus, Cairina moschata)*·
- 8) *Κατοικίδια ορτόκια (Coturnix spp)*·
- 9) *Περιστέρια (Columba livia)*·
- 10) *Κουνέλι (Oryctolagus cuniculus)*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VI

Μη βάνουσες μέθοδοι θανάτωσης ζώων

Πίνακας 1 – Μη βάνουσες μέθοδοι θανάτωσης ψαριών, συμπεριλαμβανομένων γναθοστομάτων και κυκλοστομάτων

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία (1-5)	Σχόλια
Υπερβολική δόση αναισθησίας	++	++	++	+ έως ++	++	4 έως 5*	Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με την ήπια καταστολή του ζώου. *Ορισμένα αναισθητικά μπορεί να προκαλέσουν ερεθισμό του δέρματος όταν χρησιμοποιηθούν σε ψάρια.
Ηλεκτρική αναισθητοποίηση	++	+	+	+	++	4	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Απίσχνανση	++	++	++	++	+	4	Μόνο για ψάρια με μήκος μικρότερο από 2 cm
Εγκεφαλική διάσειση	++	+	+	++	-	3	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Αυχενική εξάρθρωση	++	++	+	++	-	2 – αν το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του 5 – αν το ζώο είναι αναισθητο	Όχι για ψάρια >500g. Να ακολουθείται από καταστροφή του εγκεφάλου.

Σε αναισθητα ψάρια μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί πείρα, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητική αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 2 – Μη βάνουσες μέθοδοι για τη θανάτωση αμφίβιων

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία (1-5)	Σχόλια
Υπερβολική δόση αναισθησίας	++	++	++	++	++	5	Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με την ήπια καταστολή του ζώου.
Εγκεφαλική διάσχιση	++	++	+	++	-	3	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
NMB/ αναισθητικά μείγματα*)	+	++	-	+	+	3	Εγγέεται ενδοφλεβίως, επομένως απαιτεί <i>πείρα</i> .
Ακτινοβολία με μικροκύματα	++	++	-	+	++	3	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός. Για μικρά αμφίβια.
Ηλεκτρική αναισθητοποίηση	+	+	+	-	-	2	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.

*) Neuromuscular blocking agent (νευρομυϊκός αποκλειστής)

Σε αναισθητα αμφίβια μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί *πείρα*, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητική αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 3 – Μη βάνουσες μέθοδοι για τη θανάτωση ερπετών

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία (1-5)	Σχόλια
Υπερβολική δόση αναισθησίας	++	++	++	+	++	5	Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με την ήπια καταστολή του ζώου.
Πιστόλι διατρητικής ράβδου	++	++	++	+	+	5	Για μεγάλα ερπετά. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Πυροβολισμός	++	++	++	-	+	4	Να εκτελείται από έμπειρο σκοπευτή. Μπορεί να απαιτηθεί άλλη μέθοδος για τη θανάτωση. Να χρησιμοποιείται σε επιτόπιες συνθήκες.
Εγκεφαλική διάσειση	+	+	+	++	-	3	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.

Σε αναισθητα ερπετά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί *πείρα*, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητική αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 4 - Μη βάνουσες μέθοδοι για τη θανάτωση πτηνών

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία (1-5)	Σχόλια
NMB/ αναισθητικά μείγματα	++	++	+	+	++	4	Εγγέεται ενδοφλεβίως, επομένως απαιτεί <i>πείρα</i> .
Αδρανή αέρια (Ar, N2)	++	++	++	++	+	4	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια <i>άλλη</i> μέθοδο.
Απίσχανση	++	++	++	++	-	4	Για νεοσσούς ηλικίας έως 72 h
Αυχενική εξάρθρωση	++	++	-	++	-	1/3 – αν το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του 5 – αν το ζώο είναι αναίσθητο	Για νεορά και μικρά πτηνά (<250 g). Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια <i>άλλη</i> μέθοδο.
Ακτινοβολία με μικροκύματα	++	++	-	++	+	3	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός.

Εγκεφαλική διάσειση	++	++	-	++	-	3	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια <i>άλλη</i> μέθοδο.
Ηλεκτρική αναισθητοποίηση	++	++	+	-	-	3	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια <i>άλλη</i> μέθοδο.
Μονοξειδίο του άνθρακα	+	+	++	-	-	1	Κίνδυνος για τον χειριστή.

Σε αναίσθητα πτηνά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί *πείρα*, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητική αισθητικά, +

αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 5 - Μη βάνουσες μέθοδοι για τη θανάτωση τρωκτικών

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία (1-5)	Σχόλια
Υπερβολική δόση αναισθησίας	++	++	++	+	++	5	Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με την ήπια καταστολή του ζώου.
NMB/ αναισθητικά μείγματα	++	++	-	+	++	4	Εγγέεται ενδοφλεβίως, επομένως απαιτεί <i>πείρα</i> .
Αδρανή αέρια (Ar)	++	+	++	+	+	4	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη καταγεγραμμένη μέθοδο.
Εγκεφαλική διάσειση	++	++	+	++	-	3	Για τρωκτικά κάτω του 1 kg. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Αυχενική εξάρθρωση	++	++	+	++	-	2/3 - αν το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του 5 - αν το ζώο είναι αναίσθητο	Για τρωκτικά κάτω των 150g. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Ακτινοβολία με μικροκύματα	++	++	-	++	+	3	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός.
Αποκεφαλισμός	+	+	+	++	-	1/2 - αν το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του 5 - αν το ζώο είναι αναίσθητο	
Διοξείδιο του άνθρακα	+	++	++	+	++	5	Να χρησιμοποιείται μόνο με σταδιακή πλήρωση.
Μονοξείδιο του άνθρακα	+	+	+	-	++	1	Κίνδυνος για τον χειριστή

Σε αναισθητα τρωκτικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί πείρα, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητικά αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 6 - Μη βάνουσες μέθοδοι για τη θανάτωση κουνελιών

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικό	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία	Σχόλια
Ηλεκτρική αναισθητοποίηση	++	++	++	-	+	3-5)	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός
Υπερβολική δόση αναισθησίας	++	++	++	+	++	5	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
NMB/Ανεσθητικά με μικρά κλάσματα	++	++	-	+	++	4	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός
Αποκεφαλισμός	+	+	+	-	-	1 - αν το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του	Το κουνέλι κάτω του 4kg ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Πιστόλι διατρητικής ράβδου	++	++	-	+	+	5 - αν το ζώο είναι αναισθητο	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Μονοξείδιο του άνθρακα	+	+	++	-	++	1	Κάποια άλλη μέθοδο.
Αερακτική φάρμακωση κατάλυση	++	++	-	++	-	3 - αν το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του	Αποδεκτή για κουνέλια κάτω 1 kg
						5 - αν το ζώο είναι αναισθητο	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Εγκεφαλική διάσειση	++	+	-	++	-	3	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.

Σε αναισθητα κουνέλια μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ

αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί *πείρα*, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητικά αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 7 - Μη βάνουσες μέθοδοι για τη θανάτωση σκύλων, γατών, κουναβιών και αλεπούδων

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία (1-5)	Σχόλια
Υπερβολική δόση αναισθησίας	++	++	-	+	++	5	Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με την ήπια καταστολή του ζώου.
NMB/ αναισθητικά μείγματα	++	++	-	+	+	4	Εγγέεται ενδοφλεβίως, επομένως απαιτεί <i>πείρα</i> .
Πυροβολισμός που πλήττει τον εγκέφαλο με κατάλληλο πυροβόλο όπλο, πιστόλι και πυρομαχικά	++	++	-	-	-	4	Να εκτελείται από έμπειρο σκοπευτή. Μπορεί να απαιτηθεί άλλη μέθοδος για τη διασφάλιση της θανάτωσης.
Πιστόλι διατρητικής ράβδου	++	++	-	++	+	3	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Ηλεκτρική αναισθητοποίηση	++	++	-	-	-	3	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.

Εγκεφαλική διάσειση	++	++	+	++	-	2	Να χρησιμοποιείται σε νεογνά. Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
---------------------	----	----	---	----	---	---	--

Σε αναισθητους σκύλους, γάτες, κουνάβια ή αλεπούδες μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί *πείρα*, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητική αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 8 - Μη βάνανυες μέθοδοι για τη θανάτωση μεγάλων θηλαστικών

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία	Σχόλια
Ηλεκτρική αναισθητική δράση αναισθησίας	++	++	+	-	-	(61-5)	Απαιτείται ειδικός εξοπλισμός. Μπορεί να ακολουθηθεί από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλιστεί από κάποια άλλη μέθοδο.
Πιστόλι διατρητικής εγκεφαλικής διάσειση	++	++	+	+	+	5	Μπορεί να απαιτηθεί άλλη μέθοδος για τη διασφάλιση του θανάτου. Να χρησιμοποιείται σε επιτόπου συνθήκες.
Εγκεφαλική διάσειση	++	+	-	+	+	3 - αν το ζώο διατηρεί τις αισθήσεις του	Μπορεί να απαιτηθεί άλλη μέθοδος για τη διασφάλιση ή θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο.
Πυροβολισμός που πλήττει τον εγκέφαλο με κατάλληλο πυροβόλο όπλο, πιστόλι και πυρομαχικά.	++	++	+	-	+	5 - αν το ζώο είναι αναισθητό	Μπορεί να απαιτηθεί άλλη μέθοδος για τη διασφάλιση του θανάτου. Να χρησιμοποιείται σε επιτόπου συνθήκες.
NMB/ αναισθητικά μείγματα	++	++	-	+	++	4	Εγγέεται ενδοφλεβίως, επομένως απαιτεί <i>πείρα</i> .
Αδρανή αέρια (Ar)	++	++	+	+	+	4	Να ακολουθείται από άμεση αφαίμαξη ή άμεση καταστροφή του εγκεφάλου, ή η θανάτωση πρέπει να διασφαλίζεται με κάποια άλλη μέθοδο. Αποδεκτή για χοίρους.

Σε αναισθητά μεγάλα θηλαστικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακάμει τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί *πείρα*, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητική αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

Πίνακας 9 - Μη βάνουσες μέθοδοι για τη θανάτωση πρωτευόντων πλην του ανθρώπου

Μέθοδος	Ταχύτητα	Αποτελεσματικότητα	Ευκολία στη χρήση	Ασφάλεια χειριστή	Αισθητική αξία	Συνολική βαθμολογία (1-5)	Σχόλια
Υπερβολική δόση αναισθησίας	++	++	-	+	++	5	Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε συνδυασμό με την ήπια καταστολή του ζώου.

Σε αναίεστα πρωτεύοντα πλην του ανθρώπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν και άλλες μέθοδοι, εφόσον το ζώο δεν ανακτά τις αισθήσεις του πριν από τον θάνατο.

Ταχύτητα: ++ πολύ γρήγορη, + γρήγορη, - αργή. Αποτελεσματικότητα: ++ πολύ αποτελεσματική, + αποτελεσματική, - μη αποτελεσματική. Ευκολία στη χρήση: ++ εύκολη στη χρήση, + απαιτεί *πείρα*, - απαιτεί εξειδικευμένη κατάρτιση. Ασφάλεια του χειριστή: ++ κανένας κίνδυνος, + μικρός κίνδυνος, - κίνδυνος. Αισθητική αξία: ++ ικανοποιητική αισθητικά, + αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους, - μη αποδεκτή για τους περισσότερους ανθρώπους. Συνολική βαθμολογία: 1-5 με άριστα το 5.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VII

Κατάλογος στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 22 παράγραφος 4

1. Ισχύουσα εθνική νομοθεσία που αφορά την απόκτηση, ζωική παραγωγή, φροντίδα και χρήση ζώων σε επιστημονικές διαδικασίες.
2. Δεοντολογία που αφορά τη σχέση ανθρώπων-ζώων, την εγγενή αξία της ζωής και τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της χρήσης ζώων σε επιστημονικές διαδικασίες.
3. Βασικά στοιχεία βιολογίας που αφορούν την ανατομία, τα χαρακτηριστικά φυσιολογίας, την εκτροφή, τη γενετική και την τροποποίηση του γενετικού υλικού.
4. Συμπεριφορά των ζώων, ζωική παραγωγή και εμπλουτισμός.
5. Υγιεινή και διαχείριση της υγείας των ζώων.
6. Εντοπισμός πόνου, ταλαιπωρίας και αγωνίας ανάλογα με το είδος, για τα πιο συνηθισμένα εργαστηριακά είδη.
7. Αναισθησία, ανακούφιση του πόνου και ευθανασία.
8. Χρήση μη βάνουσων καταληκτικών σημείων.
9. Απαίτηση αντικατάστασης, μείωσης και βελτίωσης.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ VIII

Κατάλογος στοιχείων που αναφέρονται στο άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχείο γ)

1. Συνάφεια και αιτιολόγηση των ακόλουθων στοιχείων:
 - α) χρήσης ζώων, συμπεριλαμβανομένης της καταγωγής, του εκτιμώμενου αριθμού, των ειδών και των σταδίων της ζωής τους,
 - β) διαδικασιών.
2. Στοιχεία που αποδεικνύουν ότι εφαρμόστηκαν υπάρχουσες μέθοδοι για την αντικατάσταση, μείωση και βελτίωση της χρήσης ζώων σε διαδικασίες.
3. Στοιχεία που αποδεικνύουν την επάρκεια των ατόμων που συμμετέχουν στο έργο.
4. Προγραμματισμένη χρήση αναισθητικών, αναλγητικών και άλλων μεθόδων για την ανακούφιση του πόνου.
5. Μείωση, αποφυγή και ανακούφιση κάθε μορφής ταλαιπωρίας του ζώου από τη γέννηση ως το θάνατο.
6. Συνθήκες παροχής στέγης, ζωικής παραγωγής και φροντίδας των ζώων.
7. Χρήση προηγούμενων και μη βάνουσων καταληκτικών σημείων.
8. Πειραματική στρατηγική ή στρατηγική παρατήρησης και στατιστική μελέτη για την ελαχιστοποίηση του αριθμού των ζώων, της ταλαιπωρίας τους και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
9. Συνολική εμπειρία ζωής και επανάχρηση των ζώων.
10. Αποφυγή περιττής επανάληψης διαδικασιών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΧ

Γενικοί ορισμοί των βαθμών δριμύτητας που αναφέρονται στο άρθρο 17, παράγραφος 1

Γενικά:

Μέχρις αποδείξεως του εναντίου, θεωρείται ότι οι διαδικασίες που προκαλούν πόνο στον άνθρωπο έχουν το ίδιο αποτέλεσμα και στα ζώα.

Κανένας ή ήπιος πόνος: βαθμός δριμύτητας 1

Παρεμβάσεις και χειρισμοί σε ζώα για πειραματικούς σκοπούς που δεν προκαλούν σε αυτά τα ζώα πόνο ή προκαλούν βραχείας διάρκειας ήπιο πόνο, ταλαιπωρία, τραυματισμό ή ήπια αγωνία και καμία σημαντική βλάβη στη γενική τους κατάσταση.

Παραδείγματα:

- ***μελέτες με διαφορετική σύνθεση της τροφής ή με μη φυσιολογική διατροφή, με ήσσονος σημασίας κλινικές ενδείξεις ή συμπτώματα.***

- λήψη δειγμάτων αίματος ή ένεση (s.c, i.m, i.p, i.v) φαρμάκου
- επιφανειακή βιοψία ιστού υπό αναισθησία
- μη επιθετικές τεχνικές σάρωσης με ή χωρίς καταστολή ή αναισθησία των ζώων
- μελέτες ανεκτικότητας που ενδεχομένως προκαλούν ήσσονες τοπικές ή συστηματικές αντιδράσεις βραχείας διάρκειας
- ηλεκτροκαρδιογραφήματα σε ζώα που διατηρούν τις αισθήσεις τους
- μελέτες παρατήρησης όπως δοκιμές ανοικτού πεδίου, δοκιμές λαβυρίνθου ή δοκιμές σκάλας
- πειράματα υπό γενική αναισθησία χωρίς ανάνηψη

Μέτρια δοκιμασία: βαθμός δριμύτητας 2

Παρεμβάσεις και χειρισμοί σε ζώα για πειραματικούς σκοπούς όπου τα ζώα υποβάλλονται σε βραχείας διάρκειας μέτρια αγωνία ή σε μακράς έως πολύ μακράς διάρκειας επεισόδιο ήπιας αγωνίας, πόνου, ταλαιπωρίας ή τραυματισμού ή σοβαρή βλάβη της γενικής τους κατάστασης

Παραδείγματα:

- εγχείρηση υπό αναισθησία και χορήγηση του καταλλήλου αναλγητικού
- εμφύτευση συσκευών όπως καθετήρων, τηλεμετρικών μεταδοτών, και μικροαντλιών υπό γενική αναισθησία
- μελέτες με μη φυσιολογική διατροφή με κλινικές ενδείξεις ή συμπτώματα σακχαρώδους διαβήτη που δεν έχει αντιμετωπιστεί με θεραπευτική αγωγή
- συχνή λήψη δειγμάτων αίματος ή χορήγηση ουσιών
- δημιουργία ανησυχίας σε ζωικά πρότυπα
- δοκιμές οξείας τοξικότητας, μελέτες οξείας ανεκτικότητας· μελέτες προσδιορισμού του εύρους των τιμών, δοκιμές χρόνιας τοξικότητας/καρκινογένεσης με μη θανατηφόρο κατάληξη
- πρότυπα κρίσης όπως μελέτες για την επιληψία
- μη θανατηφόρα ζωικά πρότυπα καρκίνου όπως μελέτες μεταμόσχευσης ξένου ιστού

Βαριά δοκιμασία: βαθμός δριμύτητας 3

Παρεμβάσεις και χειρισμοί σε ζώα για πειραματικούς σκοπούς, οι οποίοι προκαλούν στα ζώα βαριά έως πολύ βαριά αγωνία ή τα υποβάλλουν σε μακράς έως πολύ μακράς διάρκειας επεισόδιο μέτριας αγωνίας, έντονου πόνου, παρατεταμένης ταλαιπωρίας ή σοβαρού τραυματισμού ή σοβαρή και διαρκή βλάβη της γενικής τους κατάστασης

Παραδείγματα:

- θανατηφόρες μολύνσεις από βακτήρια ή ιούς

- *χρόνια πρότυπα ρευματοειδούς αρθρίτιδας*
- *γενετικώς τροποποιημένα ζώα με θανατηφόρα φαινότυπα (όπως ογκογένειες) χωρίς πρόωμη ολοκλήρωση του πειράματος*
- *μεταμόσχευση οργάνων (π.χ. νεφρού, παγκρέατος)*
- *χρόνια πρότυπα σοβαρών νευρολογικών παθήσεων όπως η νόσος Πάρκινσον*